

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakia, sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia, väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettua lakia, maakaasumarkkinalakia ja energiatehokkuuslakia.

Esityksen tavoitteena on siirtyä keskitettyyn tiedonvaihtoon sähkön vähittäismarkkinoiden keskeisten markkinaprosessien, kuten toimittajan vaihtojen ja muuttojen toteuttamisessa ja mittaustietojen välityksessä. Tavoitteena on myös siirtyä jakeluverkoissa toimivien vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden sähkötaseiden keskitettyyn selvitykseen. Vähittäismyyjiä, jakeluverkonhaltijoita ja niiden asiakkaita palvelemaan perustettaisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö eli niin sanottu datahub, jonka toiminnasta vastaisi järjestelmä vastaava kantaverkonhaltija. Vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat veloitettaisiin hoitamaan mainitut markkinaprosessinsa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta. Koska yksiköllä olisi lakiin perustuva monopoliasema näiden palvelujen tuottamisessa, palvelujen ehdot ja hinnoittelumenetelmät vahvistettaisiin ennen niiden käyttöönottamista. Yksikön toiminnan valvonta annettaisiin kansallisena sääntelyviranomaisena toimivalle Energiavirastolle.

Sähkömarkkinalaissa säädettäisiin sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvien henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta ja sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvien tietojen käsittelystä sähköntoimitusten mittauksessa, tasevastuun täyttämässä, sähkökaupan tiedonvaihdossa ja niihin liittyvissä muissa sähkökaupan markkinaprosesseissa sekä taseselvityksessä. Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, jotka antaisivat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle oikeusperusteen käsitellä henkilötietoja ja jotka velvoittaisivat vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat luovuttamaan sähkökaupan markkinaprosessien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelujen tehokas hyödyntäminen ja rekisteröityjen henkilöiden tietosuojan takaaminen edellyttäisivät henkilöasiakkaan yksiselitteistä yksilöimistä henkilötunnuksen tai sitä vastaavan tunnisteen avulla. Jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien asiakasrekistereissä on useita satojatuhansia henkilöasiakkaita, joiden henkilötunnusta ei ole rekisteröity asiakasrekistereihin. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin säännöstä, jonka perusteella Väestörekisterikeskus voisi luovuttaa keskitetysti henkilötunnuksia ja eräitä muita sopimussuhteiden yksilöimiseksi tarpeellisia henkilötietoja jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien asiakastietojärjestelmiin ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön käyttöönoton mahdollistamiseksi.

Sähkökaupan keskitettyyn tiedonvaihtoon liittyvät muutokset sähkömarkkinalakiin, sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa. Maakaasumarkkinalain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020 ja energiatehokkuuslain muutos 1 päivänä heinäkuuta 2021. Sähkökaupan keskitettyyn tiedonvaihtoon on tarkoitus siirtyä vuoden 2021 keväällä sen jälkeen, kun tarvittavat tietojärjestelmät ovat käyttöönottovalmiita ja niiden toimivuus on varmistettu. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton ajankohdasta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Sähkönmyyntisopimusten ja sähköverkkosopimusten tekeminen vähittäismarkkinoilla ..	5
Sähkötoimituksia koskevat ilmoitukset vähittäismyynnissä ..	6
Sähkötoimitusten mittaustietojen ilmoittaminen.....	7
Sähkötaseiden selvitys jakeluverkoissa.....	7
Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen.....	8
Henkilötietojen käsittely sähköalan yrityksissä ..	8
Henkilötunnusten käsittely sähköalan yrityksissä.....	11
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö ..	11
Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö ..	11
Euroopan unionin yleinen tietosuojasetus.....	13
Eri maiden datahubratkaisut.....	14
Pohjoismaat.....	14
Viro ..	15
Alankomaat ..	16
2.3 Nykytilan arviointi ..	16
Vähittäismarkkinoiden markkinaprosessien kehittäminen.....	16
Lainsäädännön muut kehittämistarpeet.....	17
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET ..	18
3.1 Tavoitteet ..	18
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	18
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	22
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	23
4.1 Taloudelliset vaikutukset ..	23
Vaikutukset sähköalan yrityksiin ..	23
Vaikutukset maakaasualan yrityksiin.....	25
Vaikutukset kotitalouksiin ja yrityksiin sähkökäyttäjänä ..	25
Vaikutukset energia- ja IT-palveluja tuottaviin yrityksiin ..	26
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	27
4.3 Ympäristövaikutukset ..	27
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset ..	28
5 ASIAN VALMISTELU.....	29
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto ..	29
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	30
6 SUHDE MUIHIN ESITYKSIIN ..	31
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	32
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	32
1.1 Sähkömarkkinalaki ..	32
5 luku. Kantaverkkoa ja kantaverkonhaltijaa koskevat säännökset.....	33

HE 144/2018 vp

11 a luku. Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta	44
1.2 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta.....	59
1.3 Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista	60
1.4 Maakaasumarkkinalaki	61
1.5 Laki energiatehokkuuslain 25 §:n 5 momentin kumoamisesta	64
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	64
3 VOIMAANTULO.....	65
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	65
4.1 Henkilötietojen suoja	65
4.2 Elinkeinovapaus.....	69
4.3 Omaisuuden suoja.....	70
Omaisuuden käyttörajoitukset.....	70
Sopimusvapaus ja sopimusten pysyvyys	71
4.4 Hallinnolliset seuraamukset	72
4.5 Lainsäädäntövallan siirtäminen.....	73
4.6 Sääntämisenjärjestyksen arviointi.....	73
LAKIEHDOTUKSET	74
sähkömarkkinalain muuttamisesta	74
sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta	82
väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta.....	84
maakaasumarkkinalain 21 ja 59 §:n muuttamisesta	85
Laki	87
energiatehokkuuslain 25 §:n 5 momentin kumoamisesta	87
LIITTEET	88
RINNAKKAISTEKSTIT	88
sähkömarkkinalain muuttamisesta	88
sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta	101
maakaasumarkkinalain 21 ja 59 §:n muuttamisesta.....	104

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Suomen sähkömarkkinat avattiin kilpailulle vuoden 1995 sähkömarkkinalailla (386/1995). Sähkön vähittäismarkkinoiden kilpailu avautui laajassa mittakaavassa syksyllä 1998.

Sähkön vähittäismarkkinoilla keskeisiä toimijoita ovat jakeluverkonhaltijat, vähittäismyyjät ja loppukäyttäjät. Jakeluverkonhaltija vastaa sähkön siirtämisestä jakeluverkossaan eli sähkönjakelusta ja sähkönkulutuksen mittauksesta. Vähittäismyyjä puolestaan huolehtii sähköenergian hankinnasta jakeluverkkoihin liittyneille loppukäyttäjille. Jotta vähittäismyyjä pystyy laskuttamaan asiakkaaltaan oikean määrän sähköä ja hankkimaan itse vastaavan määrän sähköä, tulee jakeluverkonhaltijan toimittaa vähittäismyyjälle tämän asiakkaan kulutustiedot. Verkonhaltijan tulee asettaa kulutustiedot samanaikaisesti myös asiakkaan saataville.

Sähkömarkkinoilla syntyy koko ajan runsaasti mittaustietoa. Sähkön kulutus mitataan jakeluverkoissa tunneittain, jolloin vuodessa kertyy jokaista asiakasta kohden 8760 mittaustietoa. Tämän lisäksi vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välillä toimitetaan tietoa vähittäismyyjien vaihdoista ja asiakkaiden vaihtumisesta esimerkiksi muuttotilanteissa. Unionin lainsäädännön harmonisoinnin vuoksi Suomessa siirryttäen 2020-luvun alussa 15 minuutin taseselvitysjaksoon.

Suomen vähittäismarkkinoilla toimii tällä hetkellä noin 80 jakeluverkonhaltijaa ja noin 70 vähittäismyyjää. Jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien välinen tiedonvaihto ulottuu kaikkiin noin 3,5 miljoonaan jakeluverkkoihin liitettyyn sähkökäyttöpaikkaan. Vuoden aikana Suomessa tapahtuu noin miljoona muuttoa, yli 200 000 myyjänvaihtoa ja mittaustietoja vaihdetaan 3,5 miljoonasta käyttöpaikasta päivittäin. Osapuolten välisiä tiedonvaihtosanomiam lähetetään vuodessa yhteensä useita satoja miljoonia.

Tiedonvaihdosta on osapuolia velvoittavat säännökset sähkömarkkinalaissa (588/2013) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Tiedonvaihto perustuu määrämuotoisiin sähköisiin sanomiin ja menettelytapoihin, joita osapuolien on velvollisuus noudattaa. Vuonna 1998 valitun menettelyn mukaisesti tiedonvaihto tapahtuu nykyisin kahdenvälisesti ja se edellyttää kaikkien jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien välisiä yhteyksiä toisiinsa. Käytännössä tiedonvaihto on nykyisin kuitenkin toteutettu muutaman palveluntarjoajan tarjoamien yhteyspalvelujen kautta.

Teknisesti nykyinen tiedonvaihtojärjestely on toimiva. Useat toimijat ovat kuitenkin valittaneet tiedon huonoa laatua eikä sovituista pelisäännöistä tai viestimuodoista ole aina pidetty kiinni. Tämä on lisännyt merkittävästi käsin tehtävän työn määrää. Nykyisessä mallissa uusien palvelujen kehittäminen kuten energiatehokkuuspalvelujen tuottajien ja sähköautojen latausoperaattoreiden on työlästä toimia, mikä on omiaan hidastamaan uusien palvelujen kehitystä. Käytössä olevaa sanomamallia on myös vaikea kehittää eteenpäin.

Vuoden 2013 sähkömarkkinalain 49 §:ssä säädettiin järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle uudeksi tehtäväksi sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen. Tämän jälkeen järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj käynnisti työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä vuoden 2014 alussa hankkeen, jossa selvitettiin sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisuja. Selvitys toteutettiin vuonna 2014 ja siinä ehdotettiin ratkaisuksi keskitettyä tiedonvaihtoratkaisua eli niin sanottua datahubia. Selvityksen mukaan standardoitu rajapinta sähkönkulutustietoon edistäisi esimerkiksi älyverkko-

jen ja -mittareiden täysimääräistä hyödyntämistä ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia kuten energiatehokkuuspalveluita, sähköautojen latausoperaattoreiden toimintaa ja kysyntäjoustop tarjoamista markkinoille sekä helpottaisi hajautetun sähköntuotannon käsittelyä. Keskitetty palvelualusta edistäisi myös kilpailua vähittäismarkkinoilla.

Energiateollisuus ry teki 31 päivänä elokuuta 2017 työ- ja elinkeinoministeriölle aloitteen, jossa ehdotettiin lainsäädännön muuttamista siten, että Väestörekisterikeskus saisi oikeuden luovuttaa sähkön vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden henkilöasiakkaiden henkilötunnuksia keskitetysti sähköalan yritysten asiakastietojärjestelmiin sähkökaupan keskitettyyn tiedonvaihtomalliin siirtymisen helpottamiseksi. Järjestö perusteli aloitettaan muun muassa sillä, että sähköalan yritysten asiakasrekistereistä puuttuu nykyisin satojatuhansia asiakkaiden henkilötunnuksia ja, että olisi vaikeaa kerätä näin suuri määrä asiakasrekistereistä puuttuvia henkilötunnuksia suoraan asiakkailta. Järjestö katsoi, että henkilötunnusten luovuttaminen suoraan Väestörekisterikeskuksesta olisi välttämätön sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon tehokkaan käyttöönoton mahdollistamiseksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on siirtyä Fingrid Oyj:n ja sähköalan yritysten yhteistyössä valmisteleman mallin mukaiseen keskitettyyn tiedonvaihtoon sähkön vähittäismarkkinoiden keskeisten markkinaprosessien, kuten toimittajan vaihtojen ja muuttojen toteuttamisessa ja mittauksien välityksessä sekä siirtyä jakeluverkoissa toimivien vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden sähkötaseiden keskitettyyn selvitykseen vuoden 2021 kevään kuluessa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Sähkönmyyntisopimusten ja sähköverkkosopimusten tekeminen vähittäismarkkinoilla

Sähköntoimituksen mahdollistaminen sähkökäyttöpaikkaan edellyttää voimassaolevan liittymissopimuksen lisäksi sähköverkkosopimuksen ja sähköntoimitus sopimuksen solmimista kyseiseen sähkökäyttöpaikkaan. Sähköverkko- ja sähköntoimitus sopimuksen on oltava voimassa samanaikaisesti sähkökäyttöpaikassa sähkön saamiseksi.

Sähkömarkkinalain 84 §:n mukaan sähköverkkosopimus tehdään jakeluverkonhaltijan ja loppukäyttäjän välillä ja vastaavasti sähköntoimitus sopimus vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä. Jakeluverkonhaltija ja vähittäismyyjä ovat sähkömarkkinalainsäädännön eriyttämisvaatimusten vuoksi usein erillisiä toiminnanharjoittajia. Koska sähköverkko- ja sähköntoimitus sopimukset ovat erillisiä sopimuksia eikä niitä ole sidottu toisiinsa, samaa sähkökäyttöpaikkaa koskevien sähköverkko- ja sähköntoimitus sopimusten sopimusosapuolina olevat loppukäyttäjät voivat olla myös eri henkilöitä. Sähköverkko- ja sähköntoimitus sopimukset voivat olla esimerkiksi eri puolisojen nimissä.

Erillisistä sopimuksista ja sopimuspuolista johtuen jommassakummassa sopimussuhteessa ilmenevät ongelmat voivat vaikuttaa myös toisen sopimuksen toteuttamiseen. Esimerkiksi sähköverkkosopimukseen perustuvien velvollisuuksien laiminlyönti voi johtaa siihen, että jakeluverkonhaltija katkaisee sähkönjakelun, josta seuraa myös sähköntoimituksen keskeytyminen. Lisäksi sähköverkkosopimuksen tehnyt loppukäyttäjä ei välttämättä pysty irtisanomaan sähköntoimitus sopimusta, jos sen on sähkökäyttöpaikkaan tehnyt muu loppukäyttäjä.

Poikkeuksena erillisten sopimusten periaatteeseen toimitusvelvollisuuden piirissä olevat loppukäyttäjät voivat sähkömarkkinalain 87 §:n säännökseen perustuen halutessaan tehdä toimitusvelvollisen vähittäismyyjän kanssa sopimuksen, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi

sähköjakelun sisältämän palvelun. Tällöin loppukäyttäjällä ei ole tarvetta tehdä erillistä sähköverkkoosimusta.

Sähkötoimituksia koskevat ilmoitukset vähittäismyynissä

Sähkökaupan tiedonvaihdoista on osapuolia velvoittavat säännökset sähkömarkkina-alaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Tiedonvaihto perustuu määrämuotoisiin sähköisiin sanomiin ja menettelytapoihin, joita osapuolien on velvollisuus noudattaa. Tiedonvaihto tapahtuu nykyisin hajautettuna järjestelmänä kahdenvälisesti ja se edellyttää kaikkien jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyymyjien välisiä yhteyksiä toisiinsa. Käytännössä tiedonvaihto on nykyisin kuitenkin toteutettu muutaman palveluntarjoajan tarjoamien yhteyspalvelujen kautta. Vuoden aikana Suomessa tapahtuu noin miljoona muuttoa, yli 200 000 myyjänvaihtoa ja mittautietoja vaihdetaan 3,5 miljoonasta käyttöpaikasta päivittäin. Osapuolten välisiä tiedonvaihtosanomiam lähetetään vuodessa yhteensä useita satoja miljoonia.

Sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään sähkömarkkinalain 75 §:ssä. Sen mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Kukin ilmoitus on tehtävä sille asetetussa määräajassa sekä sille säädettyä ilmoitusmenettelyä noudattaen. Sähkötoimitukseen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä vähittäismyymjän ja jakeluverkonhaltijan välillä sekä ilmoitusten aikatauluista ja ilmoittamisesta käytettävistä menettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksessa sähkötoimituksen selvityksestä ja mittauksesta (66/2009) sekä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa sähkötoimitusten selvitykseen liittyvästä tiedonvaihdoista (273/2016).

Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan edellyttämiä ilmoituksia lähetetään osapuolten välillä muun muassa käyttöpaikan sähkötoimituksen alkamisesta ja päättymisestä myyjänvaihdon ja asiakkaan muuton yhteydessä sekä ilmoitettaessa käyttöpaikkatietojen muutoksista ja sähkötoimituksen katkaisusta. Lisäksi jakeluverkonhaltijat ilmoittavat päivittäin mittautietoja laskutusta ja taseselvitystä varten.

Vähittäismyymyjien ja jakeluverkonhaltijoiden on käytettävä ilmoitusten lähettämiseen sanomaliikennejärjestelmää. Osapuolet voivat käyttää ilmoitusten välittämiseen toiselle osapuolelle myös palveluntarjoajia.

Ilmoituksen lähettäjänä tai vastaanottajana on aina sähkötoimituksen osapuolena olevan asiakkaan jakeluverkonhaltija. Vähittäismyymäjät eivät lähetä ilmoituksia suoraan toisilleen. Lisäksi vähittäismyymjä lähettää eräitä ilmoituksia tasevastaavalleen sekä toisen osapuolen taseselvittäjälle, mikäli tämä ei ole osapuolen verkonhaltija. Kulloinkin kysymyksessä olevan markkinaprosessin eteneminen edellyttää, että jakeluverkonhaltija reagoi saapuneisiin ilmoituksiin ja jatkaa prosessia lähettämällä oman ilmoituksensa sähkötoimituksen osapuolelle säädetyssä aikataulussa. Säännöksissä on myös asetettu määräaika, jonka kuluessa asiakkaan nykyisen myymjän on ilmoitettava jakeluverkonhaltijalle, mikäli myyjänvaihtoa ei voida tehdä voimassa olevan määräaikaisen sähköntoimitusmenettelyn vuoksi.

Myyjänvaihdon yhteydessä asiakkaan uuden vähittäismyymjän on ilmoitettava toimituksen alkamisesta vähintään 14 päivää ennen toimituksen alkamista asiakkaansa taseselvittäjänä toimivalle jakeluverkonhaltijalle. Jos vähittäismyymjällä ei ole ollut aikaisemmin toimitusta kyseiseen jakeluverkkoon, ilmoitus on tehtävä mainituissa määräajassa myös vähittäismyymjän omalle taseselvittäjälle. Jakeluverkonhaltijan on puolestaan välitettävä kyseinen ilmoitus uuden sähkötoimituksen alkamisesta nykyiselle myymjälle kahden arkipäivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

Jos uutta toimitusta ei voida aloittaa, asiakkaan nykyisen myyjän on ilmoitettava jakeluverkonhaltijalle tästä kahden arkipäivän kuluessa jakeluverkonhaltijalta saamansa ilmoituksen vastaanottamisesta. Nykyinen myyjä saa tehdä kyseisen ilmoituksen vain siinä tapauksessa, että nykyisen myyjän voimassa oleva määräaikainen sähköntoimitus sopimus päättyy uuden toimituksen ilmoitettua alkamispäivää myöhemmin. Uusi sopimus ei voi näin ollen keskeyttää määräaikaista sähköntoimitus sopimusta. Jos uuden myyjän sähköntoimitus voidaan aloittaa, jakeluverkonhaltijan on vahvistettava uudelle myyjälle tieto sähköntoimituksen alkamisesta viiden arkipäivän kuluessa toimituksen alkamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta. Lisäksi jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava uudelle myyjälle toimituksen alkamisajankohdan mittarilukema sekä lukemaan perustuva tase-energiaennuste ja vuosienenergia-arvio 10 arkipäivän kuluessa uuden toimituksen alkamisesta.

Sähköntoimitusten mittaustietojen ilmoittaminen

Verkonhaltijoille on säädetty sähkömarkkinalain 22 §:ssä velvollisuus järjestää sähköverkoonsaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähköntoimitusten mittaustiedot sekä mittaustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. Laskutuksessa tarvittavat mittaustiedot on ilmoitettava sähköntoimittajalle sähköntoimituspaikka- tai mittauskohtaisesti. Nykyisessä järjestelmässä sähkömarkkinoiden osapuolet saavat siis laskutusta ja taseselvitystä varten tarvitsemansa mittaustiedot suoraan mittauksesta vastaavalta jakeluverkonhaltijalta. Asiakkaan muuttaessa toisen jakeluverkonhaltijan vastuualueelle asiakkaan mittaushistoriatiedot on aina selvitettävä jokaiselta edelliseltä jakeluverkonhaltijalta erikseen.

Mittaustietojen ilmoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta (66/2009). Tietojen ilmoittamisessa noudatetaan myös työ- ja elinkeinoministeriön sähköntoimitusten selvitykseen liittyvästä tiedonvaihdosta annettua asetusta (273/2016). Valtioneuvoston asetuksen säännökset voivat koskea sähköntoimituspaikan ja voimalaitoksen varustamista mittauslaitteistolla, mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia, mittauslaitteiston lukemista, mittaustiedon hyödyntämistä ja mittauspalveluissa käytettävää aikajaotusta.

Asetuksen mukaisesti asiakkaalla on oikeus ilman erillistä korvausta saada käyttöönsä omaa sähkönkulutustaan koskeva mittaustieto, jonka verkkonhaltija on kerännyt asiakkaan sähköntoimituspaikan mittauslaitteistosta. Tuntimittauslaitteiston keräämä tieto on saatettava asiakkaan käyttöön viimeistään samanaikaisesti kuin se on luovutettu tai valmistunut luovutettavaksi tämän sähköntoimittajalle. Tieto luovutetaan sähköntoimituspaikka- tai mittauskohtaisesti sellaisessa muodossa, joka vastaa toimialan ja verkkonhaltijan yleisesti noudattamaa menettelytapaa.

Sähkötaseiden selvitys jakeluverkoissa

Vähittäismyyjien kuhunkin jakeluverkkoon toimittama sähkö selvitetään kunkin jakeluverkon osalta jakeluverkon taseselvityksessä. Jakeluverkon osalta taseselvityksessä tulee lisäksi laskea sähkötase verkon häviölle ja hävikille. Jakeluverkkojen taseselvitys on valtakunnallisen taseselvitysprosessin ensimmäinen vaihe.

Jakeluverkonhaltija vastaa taseselvityksen ja siihen liittyvän tiedonvaihdon järjestämisestä ja jakeluverkon avointen toimitusten osalta sekä tyyppikuormituskäyrien soveltamisen edellyttämän tasoituslaskennan järjestämisestä vähittäismyyjien kesken. Jakeluverkonhaltijan tehtävänä on laskea mitattujen sekä mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään perustuvien toimitusten määrä kullekin jakeluverkossa toimivalle sähkökaupan osapuolelle ja tasoituslaskennan perusteella rahallisesti korjata poikkeamat vähittäismyyjien ennustetun ja toteutuneen kulutuksen välillä.

Taseselvitys tehdään päivittäin. Taseselvitysjaksona on tasatunti. Taseselvitys perustuu tuntimitattuun sähkökulutustietoon, mutta jakeluverkoissa voidaan tuntimitaamattomien kohteiden osalta soveltaa myös mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmää. Tyyppikuormituskäyrän ja mittauksen yhdistelmää sovellettaessa jakeluverkonhaltija valitsee kullekin sähkökäyttöpaikalle tyyppikuormituskäyrän, jonka avulla sähkökäyttöpaikan toteutunut mitattu sähkökäyttö ja arvioitu sähkökäyttö jaetaan kullekin tasatunnille.

Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava alustavasti sähkön toimitusta seuraavana arkipäivänä valtakunnallisesta taseselvityksestä vastaavalle taseselvityksyksikölle sähkömarkkinoiden osapuolten verkkoon tulevien tai verkosta lähtevien toimitusten summat taseselvitystä varten. Lopulliset ilmoitukset sähkön toimituksista on tehtävä 11 päivänä toimituspäivästä.

Taseselvitys ei koskaan toteudu aukottomasti, vaan mittaustietoihin voi tulla muutoksia vielä taseikkunan sulkeutumisen jälkeen esimerkiksi mittaustietojen virheiden tai puutteiden vuoksi. Muutokset johtavat sähkömarkkinaosapuolten välisiin rahallisiin kompensatioihin, ja myös asiakkaiden laskutusta voidaan joutua korjaamaan jälkikäteen.

Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen

Sähkömarkkinalain 49 §:n nojalla järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtäviin kuuluu myös sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuulla oleva kehittämistehtävä muodostuu ediel.fi -palvelun ylläpidosta, ohjeiden laatimisesta markkinaosapuolille, yhteystietotaulukon ja sähkömarkkinaosapuolirekisterin ylläpidosta, sähkömarkkinoiden tiedonvaihdon kehitysryhmän työn organisoinnista, toimintoihin liittyvän asiakaspalvelun tarjoamisesta, sanomaliikenteen testauspalvelusta, käyttöpaikkarekisteristä ja sanomaliikennettä koskevasta raportoinnista.

Sähkömarkkinalain 49 § :n mukaisesti tiedonvaihdon kehittämiseen liittyvät tehtävät rahoitetaan erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on oikeutettu keräämään kantaverkkopalvelun, tasepalvelun ja kehittämistehtävään kuuluvan palvelun käyttäjiltä. Maksuilla voidaan kattaa järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto.

Energiavirasto vahvistaa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:n nojalla menetelmät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä perimien maksujen määrittämiseksi.

Henkilötietojen käsittely sähköalan yrityksissä

Henkilötietojen käsittely sähköalan yrityksissä on perustunut henkilötietolakiin (523/1999). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (jäljempänä *yleinen tietosuojalaki*), jota sovelletaan 25 päivästä toukokuuta 2018, sekä ehdotettu uusi tietosuojalaki (HE 9/2018 vp) korvaavat henkilötietolain henkilötietojen käsittelyä sääntelevänä yleislainsäädäntönä.

Sähköalan yrityksissä käsitellään asiakkaiden henkilötietoja monin eri perustein. Suurelta osin henkilötietojen käsittely tapahtuu osana liiketoimintaa. Erityispiirteenä sähköalalla ovat toimijoille säädetyt erityisvelvoitteet, esimerkiksi sähkömarkkinalaissa säädetty tiedonvaihtovelvoite, jotka voivat vaikuttaa sähköalan yritysten toiminnassa tapahtuvaan henkilötietojen käsitteilyyn.

Sähköliiketoimintojen eriyttämistä koskevat vaatimukset tuovat oman lisänsä henkilötietojen käsittelyyn. Toimintojen eriyttäminen laajentaa niiden toimijoiden joukkoa, jotka osallistuvat asiakkaiden henkilötietojen käsittelyyn. Esimerkiksi saman konsernin vähittäismyyntiyhtiö ja jakeluverkkoyhtiö ovat itsenäisiä henkilötietojen käsittelyyn osallisia toimijoita.

Sähköalalla ovat yleistymässä loppukäyttäjille ja sähköalan yrityksille suunnatut tietointensiviset palvelut. Asiakkaista kerätään enemmän ja monipuolisemmin tietoa lakisääteisiä velvoitteita, palvelujen tarjoamista ja muita kaupallisia tarkoituksia varten. Esimerkkejä asiakkaita koskevista henkilötiedoista, joita sähköalan yritys voi käsitellä, ovat muun muassa yksittäistä asiakasta koskevat tiedot, henkilön tuotantoa ja kulutusta koskevat mittaustiedot, käyttöpaikkaa kuvaavat tiedot ja yksittäisiä palveluratkaisuja koskevat tiedot.

Henkilötiedon käsite on laaja. Kyse on tiedoista, jotka voidaan tunnistaa välittömästi tai välillisesti henkilöä koskeviksi. Välillisestä tunnistamisesta on kyse esimerkiksi silloin, kun sähköalan yritys voi kahden hallussaan tai saatavilla olevan tietojoukon avulla tunnistaa kohtuullisin toimenpitein tiedot tiettyä henkilöä koskeviksi, vaikka niitä ei olisi alun perin tallennettu henkilön yksilöivän tunnisteiden avulla. Asiakastietoja käsitellään useimmiten osana vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan asiakasrekisteriä. Lähtökohtaisesti sähköalan yritykset katsovat kaikki asiakkaista ja asiakkaille tarjotuista palveluista tallennetut tiedot henkilötiedoiksi. Näitä ovat muun muassa nimi ja yhteystiedot, laskutukseen ja maksuihin liittyvät tiedot, sopimustiedot, palveluiden toimittamiseen ja tilaamiseen liittyvät tiedot, asiakkaan kanssa käyty kirjeenvaihto kuten sähköpostiviestintä sekä chat- ja puhelutallenteet ja henkilön sähkönkulutusta ja -tuotantoa koskevat tiedot, kun ne voidaan välillisestikin ja esimerkiksi sähköalan yrityksen käytössä olevien rekistereiden avulla tunnistaa henkilöä tai henkilön taloutta koskeviksi. Kun mittaustieto kerätään esimerkiksi aluekohtaisesti yhdistettynä postinumeroon ja ilman, että eritellään yksittäisten käyttöpaikkojen tietoja, kyse ei lähtökohtaisesti ole henkilötiedosta.

Rekisterinpitäjänä pidetään sähköalan yritystä sen käsitellessä asiakkaidensa tietoja. Lähtökohtaisesti kukin yritys on itsenäinen rekisterinpitäjä suhteessa käsittelemiinsä henkilötietoihin. Jos kyse on konsernista, kukin konserniyhtiö on lähtökohtaisesti toiminnassaan käsittelemiinsä loppuasiakastietoihin nähden itsenäinen rekisterinpitäjä.

Sähköalan yrityksissä tietojenkäsittely on usein ulkoistettua. Palveluita tarjoaviin toimijoihin kuuluvat muun muassa sähkönkulutuksen etäluenta tarjoavat palveluntarjoajat, asiakaspalvelun tarjoajat, markkinointipalveluiden tarjoajat, verkonrakennuspalveluiden tarjoajat, laskutus- ja perintäpalveluiden tarjoajat, tietojenvälitysoperaattorit sekä ulkoistetut ICT- ja arkistointipalvelut. Nämä palveluntarjoajat toimivat kirjallisen sopimuksen perusteella toimeksiantosuhteessa sähköalan yrityksiin nähden ja ovat siten myös osallisia henkilötietojen käsittelyssä.

Vähittäismyyntiä markkinaprosessien edellyttämää tiedonvaihtoa tapahtuu sähkömarkkina-alueella perustuen jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien sekä muiden sähkömarkkina-alueen osapuolten kuten sähköntuottajien välillä. Jakeluverkonhaltijan on järjestettävä sähköverkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähköntoimitusten mittaus sekä mittaustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. Jakeluverkonhaltijan toimenpiteiden perusteella sähkönkäyttöön liittyvät tiedot siirretään asiakkaan sähköntoimittavan vähittäismyyjän tietoon. Laskutuksessa tarvittavat mittaustiedot on ilmoitettava vähittäismyyjälle sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti. Jakeluverkonhaltija voi tarjota mittauspalvelua joko omana työnään tai hankkia sitä palveluna. Palvelu voidaan hankkia tällöin myös sähkökaupan osapuolelta. Käytännössä kyse on lakisääteisestä tiedonvaihdosta, joka tarkoittaa myös henkilötietojen luovuttamista esimerkiksi jakeluverkonhaltijalta asiakkaalle sähköntoimittavan vähittäismyyjän käyttöön.

Sähkön vähittäismyynnin ja jakelun markkinaprosesseihin liittyvä tiedonvaihto on säännelty yksityiskohtaisesti sähkömarkkinalaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään sähkömarkkinalain 75 §:ssä. Sen mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Kukin ilmoitus on tehtävä sille asetetussa määräajassa sekä sille säädettyä ilmoitusmenettelyä noudattaen. Tiedonvaihtoa rajoittaa lisäksi sähkömarkkinalain 76 §:ssä säädetty salassapitovelvoite. Sähköalan sääntelyssä tietojenkäsittelylle ja -vaihdolle asetetut velvoitteet ovat erityissääntelyä suhteessa esimerkiksi henkilötietojen käsittelyä sääntelevään yleislainsäädäntöön. Jos esimerkiksi sähkömarkkinalaista aiheutuu henkilötietojen käsittelyyn vaikuttavia velvoitteita, niitä sovelletaan ensisijaisesti yleislainsäädäntöön nähden. Jos henkilötietojen luovuttaminen on sallittua yleislainsäädännön mukaan, se voi kuitenkin olla kiellettyä esimerkiksi sähkömarkkinalain asettamien salassapitoon ja tiedonvaihtoon liittyvien velvoitteiden nojalla.

Sähkömarkkinalain 76 §:ssä säädetty salassapitovelvoite perustuu viittaukseen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiin. Velvoite koskee esimerkiksi liikesalaisuuksia, jotka ovat mainitun säädöksen mukaisesti salassa pidettäviä tietoja. Mittaustietojen luovuttamisesta ja luovuttamisen rajoista säädetään eräiltä osin sähkömarkkinalain 22 ja 75 §:ssä ja niihin perustuvassa sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Asiakassuhde oikeuttaa käsittelemään sen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Lisäksi sähköalan yritys voi käsitellä henkilötietoja siinä määrin kuin on tarpeellista sen lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi. Lakisääteiseksi velvoitteeksi katsotaan myös viranomaisen lain mukaisesti sähköalan yritykselle määräämien velvoitteiden ja pyyntöjen täyttäminen. Jos henkilötietojen käsittelyä ei voida perustaa asiakassuhteesta tai lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden hoitamiseen, sähköalan yrityksellä on oltava rekisteröidyn suostumus henkilötietojen käsittelyyn. Suostumus tarvitaan esimerkiksi silloin, kun henkilötietoja luovutetaan ulkopuolisille esimerkiksi markkinointitarkoitusta varten.

Kulutustietojen kerääminen ja luovuttaminen ovat jakeluverkonhaltijan lakisääteisiä velvoitteita eivätkä edellytä asiakkaan suostumusta silloin, kun ne tapahtuvat sähkömarkkinalaissa säädettyssä tarkoituksessa ja puitteissa. Mittaustietojen luovuttaminen laajemmassa kuin sähkömarkkinalainsäädännön edellyttämässä laajuudessa menee sekä lakisääteisten että asiakkuuteen liittyvien velvoitteiden ulkopuolelle. Tällöin edellytetään asiakkaan suostumusta.

Rekisterinpitäjän tulee arvioida tietojen säilytysaikoja tietojen tarpeellisuuden perusteella. Tietoja ei saa tallentaa kauemmin kuin on tarpeellista niiden käsittelytarkoitus huomioiden. Henkilötiedot tulee poistaa, kun ne eivät enää ole tarpeellisia niille määriteltyjen tarkoitusten kannalta. Rekisterinpitäjän tulee hävittää henkilörekisteri, joka ei ole enää rekisterinpitäjän toiminnan kannalta tarpeellinen, jollei siihen talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytettäväksi tai jollei rekisteriä siirretä henkilötietolaissa tarkoitettulla tavalla arkistoon. Sähkönkulutuksen mittaustiedon säilytysajaksi on säädetty kuusi vuotta. Säilytysaika koskeva säännös on sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Jos henkilötietoja käsitellään vastoin siitä annettuja säännöksiä, tietojen käsittely voi olla rikoslain mukaan rangaistavaa henkilörekisteririkoksena tai henkilörekisteririkkomuksena. Henkilötietolain vastainen tietojenkäsittely voi luoda myös perusteen vahingonkorvausvelvoitteelle tai johtaa tietosuojavaltuutetun toimenpiteisiin. Hallituksen esityksessä 9/2018 vp on esitetty muutoksia henkilötietojen lainvastaista menettelyä koskeviin seuraamuksiin. Sähkö-

HE 144/2018 vp

markkinoiden tiedonvaihtoon ja salassapitoon liittyvien velvoitteiden rikkomisesta voidaan määrätä seuraamusmaksu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n nojalla. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voidaan myös tuomita rangaistus rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan.

Henkilötunnusten käsittely sähköalan yrityksissä

Vähittäismyyjällä ja jakeluverkonhaltijalla on oikeus käsitellä asiakkaidensa henkilötunnusta henkilötietolain 13 §:n perusteella. Henkilötietolain 13 §:n 1 momentin nojalla henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää 1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi tai 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten.

Henkilötunnusta saa henkilötietolain 13 §:n 2 momentin perusteella käsitellä myös muun muassa luotonannossa tai saatavan perimisessä ja luottotietotoiminnassa.

Henkilötietolain 13 §:ää vastaavia säännöksiä on ehdotettu myös uuteen tietosuojalakiin (HE 9/2018 vp).

Väestörekisterikeskuksen tietojen käsittelyä sääntelee henkilötietolain lisäksi laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009). Lain 28 §:n mukaan väestötietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa vain, jos kyseisessä laissa säädetty edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat olemassa eikä henkilön oikeudesta kieltää tietojensa luovuttaminen muuta johdu. Väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Tietoja ei saa luovuttaa, jos luovuttamisen voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa, hänen etujaan tai oikeuksiaan taikka vaarantavan valtion turvallisuutta. Lain 31 §:n 2 momentin mukaan väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa luottotietolaissa (527/2007) tarkoitettua luottotietotoimintaa ja saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999) tarkoitettua perintätoimintaa varten tarpeelliset tiedot toiminnan kohteena olevan henkilön etu- ja sukunimestä, henkilötunnuksesta tai syntymäajasta, osoite- ja muista yhteystiedoista, syntymäkotikunnasta ja syntymäpaikasta, holhustoimen edunvalvonnasta ja sen sisällöstä sekä kuolinajasta tai kuolleeksi julistamisajasta.

Henkilötunnuksia koskevia tietoja ei ole voitu luovuttaa väestötietojärjestelmästä, kun kysymys on ollut sähköalan yritysten asiakasrekisterien päivittämisestä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvästä tietokonversiosta.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/72/EY sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/54/EY kumoamisesta (jäljempänä *sähkön sisämarkkinadirektiivi*) sisältää hyvin yleisluontoiset säännökset sähkön vähittäismarkkinoiden organisoinnista ja vähittäismarkkinoiden asiakkaiden suojelusta. Vähittäismarkkinoiden käytännön toteutus ja verkkoon pääsyn edellyttämän tiedonvaihdon järjestäminen on pääosin jätetty jäsenvaltioiden harkintavaltaan.

Direktiivin 32 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten jakeluverkkoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin vaatimukset täyttäviin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueettomasti ja syrjimättömästi verkon käyttäjien välillä. Kaikki asiakkaat katsotaan vaatimukset täyttäväksi asiakkaiksi, joilla on oikeus kilpailuttaa sähkönhankintansa.

Direktiivin 25 artiklan mukaan jakeluverkonhaltijan on toimitettava verkon käyttäjille tiedot, joita nämä tarvitsevat päästäkseen tehokkaasti verkkoon ja myös käyttääkseen sitä tehokkaasti. Direktiivin 27 artiklan mukaan jakeluverkonhaltijan on pidettävä liiketoiminnan harjoittamisen yhteydessä saadut kaupallisesti arkaluontoiset tiedot luottamuksellisina ja estettävä omaa toimintaansa koskevien, mahdollisesti kaupallista etua tuottavien tietojen luovutus syrjivällä tavalla.

Direktiivin 3 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että a) asiakkaan halutessa sopimusehtojen mukaisesti vaihtaa toimittajaa kyseinen verkonhaltija tai kyseiset verkonhaltijat saattavat muutoksen voimaan kolmen viikon kuluessa, ja b) asiakkaalla on oikeus saada kaikki merkitykselliset kulutustiedot. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että a ja b alakohdassa tarkoitettut oikeudet turvataan kustannusten, työmäärän ja ajan osalta syrjimättömästi kaikille asiakkaille.

Direktiivin liitteen 1 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että asiakkailta on käytettävissä omat kulutustietonsa ja he voivat, nimenomaisesti sopimuksesta ja kuluitta, antaa mille tahansa rekisteröidylle sähköntoimittajalle oikeuden saada mittaritietonsa. Tiedonhallinnasta vastaava osapuoli on velvollinen antamaan nämä tiedot kyseiselle yritykselle. Jäsenvaltioiden on määriteltävä tietojen muoto sekä menettely, jonka mukaisesti toimittajat ja kuluttajat voivat saada tietoja. Kuluttajalta ei saa periä lisämaksua tästä palvelusta. Edelleen jäsenvaltioiden on varmistettava, että asiakkaille tiedotetaan asianmukaisesti todellisesta sähkönkulutuksesta ja kustannuksista riittävän usein, jotta he voivat säännellä omaa sähkönkulutustaan. Nämä tiedot on annettava sopivin väliajoin ottaen huomioon asiakkaan mittauslaitteiston ominaisuudet ja kyseessä oleva sähkötuote. Tällaisten toimenpiteiden kustannustehokkuus on otettava asianmukaisesti huomioon. Kuluttajalta ei saa periä lisämaksua tästä palvelusta.

Direktiivin liitteen 1 mukaan jäsenvaltiot varmistavat, että otetaan käyttöön älykkäitä mittausjärjestelmiä, jotka edistävät kuluttajien aktiivista osallistumista sähköntoimitusten markkinoille. Kun älykkäiden mittarien käyttöönotosta esitetään myönteinen arviointi, vähintään 80 prosentilla kuluttajista on oltava käytössään älykäs mittausjärjestelmä vuoteen 2020 mennessä. Jäsenvaltioiden tai niiden nimeämän toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava alueellaan käyttöön otettavien mittausjärjestelmien yhteentoimivuus ja otettava asianmukaisesti huomioon sovellettavat standardit ja parhaat käytännöt sekä sähkön sisämarkkinoiden kehittämisen tärkeys.

Komissio antoi 30 päivänä marraskuuta 2016 ehdotuksen uudeksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä (KOM(2016) 864 lopullinen). Komissio pyrkii saattamaan asiakkaat sähkömarkkinoiden keskiöön varmistamalla, että niillä on mahdollisuuksia osallistua markkinoille ja että asiakas on paremmin suojattu. Ehdotuksessa asetettaisiin säännöt selkeämmille laskuille ja sähkönsopimusten vertailupalvelulle. Asiakkailta tulisi olla mahdollisuus valita sähköntoimittaja tai sähkön kulutus- ja tuotantokohteita yhdistelevä aggregaattori vapaasti, valita dynaamisesti hinnoiteltu sähkönsopimus, osallistua kysyntäjoustoon ja tuottaa itse sähköä. Kuluttajilla tulisi olla oikeus minimitoiminnallisuuksilla varustettuun älymittariin. Kuluttajien oikeutta oman kulutusdatansa jakamiseen eteenpäin vahvistettaisiin selkeyttämällä tiedonvaihdon rooleja ja antamalla komissiolle oikeus asettaa tähän tarkoitettu tietformaatti implementointisäädöksellä. Direktiiviehdotus

tuksessa esitetään myös selvennöksiä jakeluverkonhaltijoiden tehtäviin erityisesti koskien joustoihin liittyviä verkkopalveluja, sähköautojen integrointia järjestelmään ja tiedonvaihtoa. Direktiiviehdotuksen käsittely on edelleen vireillä Europan parlamentissa ja neuvostossa.

Sähköjärjestelmän tasehallintaa koskevasta suuntaviivoista annetun Euroopan komission asetuksen (EU) 2017/2195 53 artiklan mukaan kaikkien siirtoverkonhaltijoiden on viimeistään 18 päivään joulukuuta 2020 mennessä sovellettava 15 minuutin taseselvitysjaksoa kaikilla suunnittelualueilla ja varmistettava, että kaikki markkina-aikayksikön rajat osuvat päällekkäin taseselvitysjakson rajojen kanssa. Asetuksen 62 artiklan mukaan jäsenvaltion sääntelyviranomaisen voi myöntää poikkeuksen taseselvitysjakson yhdenmukaistamisesta enintään 1 päivään tammikuuta 2025 saakka.

Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettiin 27 päivänä huhtikuuta 2016 ja sitä on tullut soveltaa 25 toukokuuta 2018 alkaen. Asetus on osa viime vuosina meneillään ollutta tietosuojaa koskevaa kokonaisuudistusta. Komissio on pyrkinyt tällä lainsäädäntöhankkeella yhdenmukaistamaan, vahvistamaan ja saattamaan ajan tasalle eurooppalaista henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on ollut luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys. Uudistus on ollut tarpeellinen informaatioteknologian nopean kehityksen ja jäsenvaltioiden hajanaisten henkilötietojen suojaa koskevien säädösten ja niiden epäyhtenäisen soveltamisen vuoksi. Tavoite näkyy muassa yksilön oikeuksien lujittamisena ja täytäntöönpanon valvonnan tehostamisena. Täytäntöönpanon valvontaa on tehostettu muun muassa valvontaviranomaisen toimivaltuuksia vahvistamalla ja erilaisilla institutionaalisilla järjestelyillä. Tietosuoja-asetuksen tavoitteena on myös vahvistaa sisämarkkinoita. Lisäksi komission kunnianhimoisena tavoitteena on ollut asettaa globaalit standardit henkilötietojen suojalle.

Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisala on laaja. Tietosuoja-asetusta sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista.

Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteena on tehdä henkilötietojen suojasta erottamaton osa organisatorisia menettelyitä ja teknistä kehitystä. Asetuksessa säädetään esimerkiksi sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta. Rekisterinpitäjän on henkilötietojen käsittelyä suunnitellessaan arvioitava teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä siten, että tietosuojaperiaatteet toteutuisivat tehokkaasti.

Yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisiä henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita ovat käyttötarkoitussidonnaisuus, tietojen minimoinnin periaate, täsmällisyys, lainmukaisuuden, kohtuullisuuden ja läpinäkyvyyden periaate, säilytyksen rajoittaminen sekä eheys ja luottamuksellisuus. Käyttötarkoitussidonnaisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä henkilötietoja saa käsitellä myöhemmin näiden käyttötarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Tietojen minimointia koskevan periaatteen mukaan kerättävien henkilötietojen tulee olla asianmukaisia, olennaisia ja tarpeellisia niiden käsittelytarkoituksen kannalta. Henkilötietoja ei siten voida kerätä esimerkiksi ainoastaan siltä varalta, että niiden käyttö voisi myöhemmin osoittautua hyödylliseksi. Tietojen täsmällisyyttä koskeva periaate tarkoittaa, että rekisterinpitäjän on huolehdittava tietojen täsmällisyydestä. Epätarkat ja virheelliset tiedot on oikaistava tai poistettava viipymättä. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta, kohtuullisuutta ja läpinäkyvyyttä koskeva periaate puolestaan edellyttää, että henkilötietojen käsittely on lainmukaista ja rekisteröidyn kan-

nalta läpinäkyvää. Henkilötietojen läpinäkyvällä käsittelyllä tarkoitetaan sitä, että rekisteröity saa tietoja itseään koskevasta henkilötietojen käsittelystä. Läpinäkyvyyden perustekijöihin kuuluvat vaatimukset, joiden mukaan tietojen on oltava helposti saatavilla ja ymmärrettäviä sekä selkeästi muotoiltuja. Säilytyksen rajoittamista koskevan periaatteen mukaan henkilötietoja voi säilyttää sellaisessa muodossa, jossa rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin pitkään kuin se on tarpeellista käsittelytarkoituksen toteutumisen kannalta. Eheyttä ja luottamuksellisuutta koskeva periaate korostaa henkilötietojen käsittelyn turvallisuudesta huolehtimista.

Yleinen tietosuoja-asetus ilmentää nykyistä henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä vahvemmin niin sanottua riskipohjaista lähestymistapaa. Riskipohjaisen lähestymistavan keskeinen ajatus on, että rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä voi sovittaa toimenpiteet, joilla se suojaa henkilötietoja, käsittelyyn sisältyvän riskin mukaisiksi. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on kyettävä osoittamaan, että valitut toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi ovat olleet oikeasuhtaisia käsittelyyn liittyviin riskeihin nähden.

Rekisteröidyllä on myös yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan oikeus saada pääsy itseään koskeviin kerättyihin henkilötietoihin.

Rekisterinpitäjälle seuraa yleisestä tietosuoja-asetuksesta eräitä uusia velvoitteita. Uusia velvoitteita ovat muun muassa velvollisuus tehdä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi ja sitä seuraava valvontaviranomaisen ennakkokuuleminen, velvollisuus nimetä tietosuojavastaava eräissä tapauksissa ja velvollisuus ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta valvontaviranomaiselle ja rekisteröidylle.

Yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraa velvoitteita suoraan myös henkilötietojen käsittelijälle. Henkilötietojen käsittelijä käsittelee tietoja rekisterinpitäjän lukuun. Henkilötietojen käsittelijän on esimerkiksi laadittava seloste käsittelytoimista. Henkilötietojen käsittelijän on myös vastattava käsittelyn turvallisuudesta. Asetuksessa säädetään myös yksityiskohtaisesti rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välisestä sopimuksesta.

Eri maiden datahubratkaisut

Useissa Euroopan maissa on otettu käyttöön tai suunniteltu käyttöönotettavaksi erilaisia datahubratkaisuja. Tärkeimpiä syitä datahubien käyttöönotolle on ollut sähkökaupan tiedonvaihdon laadun parantaminen ja vähittäismarkkinamallin tukeminen. Datahubien toiminnallisuudet vaihtelevat huomattavasti. Osa datahubratkaisuista toimii lähinnä laajennettuna käyttöpaikka-rekisterinä, kun taas toiset ratkaisut sisältävät laajoja toiminnallisuuksia.

Pohjoismaat

Pohjoismaissa datahubeja ollaan ottamassa käyttöön Suomen lisäksi Ruotsissa ja Norjassa. Tanskassa datahub on ollut käytössä vuodesta 2013 alkaen. Kaikki Pohjoismaissa suunnitellut tai toteutetut datahubratkaisut ovat laajan toiminnan ratkaisuja. Toiminnallisuuserot maiden välillä liittyvät lähinnä taseselvitykseen. Tämä johtuu siitä, että tuntimittauksen toteutuksessa ollaan Pohjoismaissa eri vaiheissa.

Pohjoismaiden datahubeissa yhteisiä perustoiminnallisuuksia ovat käyttöpaikka-, asiakas- ja sopimustietojen ylläpito, mittaustietojen tallennus ja välitys markkinaosapuolille, jakeluverkkojen taseselvitys, myyjänvaihto- ja muuttoprosessien hallinnointi sekä toiminnan laadun valvonta. Pohjoismaiden datahubien operoinnista ja kehittämisestä vastaa maan järjestelmävas-

taava kantaverkonhaltija. Osassa maista datahubin käytännön teknistä operointia hoitaa kantaverkonhaltijan omistama tytäryhtiö tai kantaverkonhaltija hankkii sen palveluna.

Tanskassa datahubin ("DataHub") ensimmäinen versio otettiin käyttöön vuonna 2013. Tanskan siirtyessä myyjäkeskeiseen vähittäismarkkinamalliin vuonna 2016 otettiin käyttöön datahubin toinen versio. Toinen versio tukee myyjäkeskeistä vähittäismarkkinamallia mahdollisimalla yhteislaskun muodostamisen. Datahubin toteutuksesta vastasi järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Energinet.dk, joka myös vastaa sen päivittäisestä käytöstä. Järjestelmän teknisen operoinnin ja ylläpidon Energinet.dk hankkii palveluna. Datahubin operointi ja kehittäminen rahoitetaan Energinet.dk:n perimillä kantaverkkomaksuilla. Energinet.dk laatii tiedonvaihtoon liittyviä markkinasääntöjä ja valvoo niiden noudattamista. Yhtiöllä on päätösvalta datahubin toiminnan ja kehittämisen ohjaamisessa. Asiakkaat ovat olleet Tanskan datahubiin pääosin tyytyväisiä. Datahub on nopeuttanut markkinaprosesseja ja vähentänyt ongelmia. Tiedon laatu on parantunut, mikä on näkynyt asiakkaille virheettöminä laskuina.

Norjassa datahub ("Elhub") on suunniteltu käyttöönotettavaksi vuoden 2019 alkuun mennessä. Norjan datahub tullaan toteuttamaan Tanskan tavoin vaiheittain. Suunnitelman mukaan ensimmäisen version jälkeen datahubia on tarkoitus kehittää tukemaan myyjäkeskeistä vähittäismarkkinamallia, joka perustuu pakolliseen yhteislaskutukseen. Norjassa datahubin toteutuksesta sekä operoinnista ja kehittämisestä vastaa järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Statnett. Järjestelmän operointia tulee hoitamaan Statnett kokonaan omistama tytäryhtiö Elhub AS. Datahubin käytöstä maksavat kaikki pääkäyttäjryhmät: jakeluverkonhaltijat, sähkömyyjät ja kolmannet osapuolet. Norjan datahubin keskeisimmät toiminnallisuudet ovat samankaltaiset kuin muidenkin Pohjoismaiden datahubeissa. Muiden Pohjoismaiden ratkaisuista poiketen Norjan datahubissa ei kuitenkaan hoideta katkaisu- ja kytkentäpyyntöjä.

Ruotsin datahubin ("Elmarknadshubb") on arvioitu olevan käytössä aikaisintaan vuoden 2020 lopussa. Järjestelmän operoinnista ja kehittämisestä vastaa järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Svenska kraftnät. Datahubin rahoitusta ei ole vielä päätetty. Keskeisimmät toiminnallisuudet eivät juuri eroa muiden Pohjoismaiden datahubien toiminnallisuuksista. Tanskan ja Norjan datahubien tavoin myös Ruotsin datahubiin on suunniteltu myyjäkeskeistä vähittäismarkkinamallia tukevia toiminnallisuuksia.

Viro

Virossa datahub ("Andmeladu") otettiin käyttöön vuonna 2013 sähkömarkkinoiden avautuessa kilpailulle. Pohjoismaihin verrattuna Viron datahubratkaisu on suppeampi. Datahub toimii lähinnä tietovarastona mittaus-, käyttöpaikka- ja sopimustiedoille. Varsinaisia sopimusprosesseja, kuten muuttoihin tai myyjänvaihtoihin liittyviä prosesseja ei Viron datahubissa toteuteta, vaan sopimusprosessit toteutetaan kahdenvälisinä suoraan markkinaosapuolten kesken. Myöskään reaaliaikainen tiedonvaihto ole mahdollista Viron datahubissa. Pohjoismaista poiketen Viron datahubin toiminnallisuuksiin ei kuulu toiminnan laadun valvonta ja viranomaisraportointi. Järjestelmän operoinnista ja ylläpidosta vastaa järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Elering AS. Datahubin operointikustannukset on sisällytetty Eleringin perimiin kantaverkkomaksuihin. Verkonhaltijat rahoittavat datahubin jatkokehitysinvestoinnit.

Alankomaat

Alankomaissa datahub otettiin käyttöön vuonna 2013 tukemaan myyjäkeskeiseen markkinamalliin siirtymistä. Aluksi datahub toimi lähinnä laajennettuna käyttöpaikkarekisterinä, mutta siihen on lisätty myöhemmin myös muita toiminnallisuuksia. Pohjoismaisiin ratkaisuihin verrattuna toiminnallisuuksia on kuitenkin vähemmän. Alankomaiden lainsäädäntö asettaa tiettyjä rajoitteita datahubin käytölle. Esimerkiksi sähkömittareiden etäluentaa on rajoitettu. Datahubin operoinnista ja kehityksestä vastaa Energie Data Services Nederland B.V, joka on kanta- ja jakeluverkkoyhtiöiden yhdessä omistama yhtiö ja joka keskittyy markkinaprosessien tukemiseen liittyvien ICT-palveluiden tuotantoon. Datahubin rahoittavat verkonhaltijat. Datahubin kustannukset määritetään kustannusperusteisesti palveluittain ja ne jaetaan niitä käyttäville tahoille käytön suhteessa. Periaatteena on, että datahubin käyttömaksuilla katetaan vain datahubin operointi ja ylläpito, kun taas suuret kehitysinvestoinnit rahoitetaan erikseen käyttäjiltä kerättäviltä maksulla.

2.3 Nykytilan arviointi

Vähittäismarkkinoiden markkinaprosessien kehittäminen

Nykyinen hajautettu sähkömarkkinoiden markkinaprosessien tiedonvaihto toimii lähtökohtaisesti hyvin. Tiedonvaihto on pitkälle automatisoitu ja manuaalisen työn tarve on lähtökohtaisesti vähäistä. Sähkömarkkinaosapuolten tiedonvaihdon lisäksi standardoiduilla sanomilla välitetään mittaustietoa myös yritysasiakkaille sekä palveluntarjoajille. Sanomaliikenneoperaattorit vastaavat käytännössä sanomien teknisestä reitityksestä keskitetysti sekä tarjoavat sanomien muunnospalvelua ja tiedonvaihdon tietoturvaan liittyviä palveluja. Tietojärjestelmä- ja palvelutoimittajilla on keskeinen rooli tiedonvaihtoon liittyvien järjestelmien ja palvelujen toimittajina sekä järjestelmien toiminnallisuuksien ja toimivuuden kehittämisessä. Tietoa ei tallenneta keskitettyyn tietovarastoon. Sanomien suuresta lukumäärästä huolimatta tiedonsiirto kapasiteetin riittävyys ei ole ongelma.

Nykyisen hajautetun tiedonvaihtomallin on katsottu toimivan teknisesti nykyisessä käyttötarjoituksessaan, eivätkä tiedonvaihdon ongelmat ole lähtökohtaisesti teknisiä vaan ennemminkin toiminnallisia. Sanomaliikenteen tekninen toimivuus on katsottu hyväksi ja sanomaliikenneoperaattorien suorituskyky on pääsääntöisesti hyvä. Tiedonvaihtomalliin ei ole katsottu liittyvän mittakaavaltaan isoja yksittäisiä toiminnallisia ongelmia vaan ennemminkin joukko pieniä ongelmia. Nykyisen tiedonvaihtomallin vahvuutena on pidetty myös sitä, että keskeiset prosessit on mahdollista automatisoida pitkälle ja tiedonvaihtojärjestelmä on hioutunut käytössä. Keskeisimpiä nykyisiä markkinaprosesseja nykyisen tiedonvaihtomallin on katsottu tukevan.

Tiedonvaihdon laatuun liittyy kuitenkin nykytilassa ongelmia. Esimerkiksi puutteet sanomien sisällössä ja sanomien määrä lisäävät yksittäisiä ongelmia ja markkinaprosesseissa on jouduttu mukautumaan erilaisiin osapuolikohtaisiin käytäntöihin. Sähköalan yritysten omat tietojärjestelmät eivät ole vastanneet aina sähkökaupan tiedonvaihdon yleisiä tarpeita, kun tietojärjestelmien kyky käsitellä tehokkaasti kasvavaa sanomien ja tiedon määrää on ollut riittämätön. Lisäksi muut Pohjoismaat ovat siirtymässä pois Ediel-tiedonvaihtostandardista, mikä kiihdyttää Ediel-standardiin perustuvan tiedonvaihdon kehittämistä pitkällä aikavälillä.

Hajautetun tiedonvaihtomallin ongelmana on myös sääntelyn ja ohjauksen liiallinen yleisluontoisuus. Sääntelyä on jouduttu täydentämään toimialan omilla menettelysuosituksilla, joiden noudattaminen on kuitenkin vapaaehtoista. Menettelyohjeet ja suositukset ovat olleet myös

tulkinnanvaraisia. Näistä syistä johtuen toiminnanharjoittajat ovat toteuttaneet omia tietojärjestelmiään eri tavoilla. Menettelyiden yhdenmukaisuutta on vaikeuttanut se, ettei sanomaliikenteen laatua ja toimivuutta valvota keskitetysti.

Nykyisen tiedonvaihtomallin ei ole arvioida tukevan riittävästi vähittäismarkkinoiden markkinaprosesseja. Keskeisimpiä markkinaprosesseja ovat mittaustietojen hallinta, sopimusprosessit, taseselvitys sekä laskutus ja perintä. Markkinaprosessien yhteydessä muodostuvat EDI-sanomat lähetetään markkinaosapuolille tyypillisesti eräajoina, joita tehdään arkipäivisin kerran tai enintään muutamia kertoja päivässä. Toimijoiden välinen sanomaliikenne ei ole reaaliaikaista, joten markkinaprosesseihin on saattanut tulla joidenkin arkipäivien mittaisia viiveitä. Nykyisen tiedonvaihtomallin ei arvioida tukevan riittävästi järjestelmä- ja prosessi-innovaatioita.

Edellä mainitut tiedonvaihdon haasteet aiheuttavat sähkömarkkinoiden osapuolille lisätyötä ja tehottomuutta. Erilaisten virheiden ja ongelmien selvittämiseen on katsottu kuluvan huomattavasti resursseja.

Hajautetun tiedonvaihtomallin ei ole katsottu vastaavan myöskään riittävästi tulevaisuuden tiedonvaihtotarpeisiin. Sähkömarkkinoiden rakenne on murroksessa. Keskeisiä muutoksia sähkömarkkinoilla ovat esimerkiksi vähittäismarkkinaroolien muuttuminen, hajautettu pientuotanto ja energiayhteisöt sekä kysyntäjousto, älykkäät sähköverkot ja sähköinen liikenne. Vähittäismarkkinat kehittyvät tulevaisuudessa yhä enemmän ylikansallisesti, jolloin keskitetty tiedonvaihto ja keskitetty markkinaprosessi mahdollistaisivat nykyistä tehokkaammin vähittäismyyjien toiminnan esimerkiksi pohjoismaisilla yhteismarkkinoilla.

Hajautetun pientuotannon kasvu vaikuttaa vähittäismarkkinoiden tiedonvaihdon tarpeisiin. Tiedonvaihdon haasteena on yhdistää verkon tarvitsemat ohjaustoimenpiteet ja sähkömarkkinaosapuolten tarve tarjota omaa hajautettua tuotantoaan markkinoille. Paikallisten mikroverkkojen kommunikointi muiden sähköverkkojen kanssa tai pientuotannon parempi integrointi sähkömarkkinoihin asettavat vaatimuksia tiedonvaihdolle sekä laajentavat mittaustarpeita ja sopimusmuotoja nykyisestä.

Tulevaisuuden älykkäät sähköverkot ja kysyntäjousto sekä sähköinen liikenne ja siihen liittyvä infrastruktuuri edellyttävät niin ikään tiedonvaihdon kehittämistä ja uusien operaattorien toimintamahdollisuuksien luomista vähittäismarkkinoilla.

Lainsäädännön muut kehittämistarpeet

Vähittäismarkkinoiden markkinaprosessien ja tiedonvaihdon kehittämistarpeiden ohella on tunnistettu myös muita energiamarkkinalainsäädännön kehittämistarpeita, jotka soveltuvat toteutettaviksi samanaikaisesti sähkön vähittäismarkkinoiden tiedonvaihtoa koskevan uudistuksen yhteydessä.

Komissio antoi vuonna 2017 asetuksen (EU) 2017/2195 sähköjärjestelmän tasehallintaa koskevista suuntaviivoista. Asetus harmonisoi sähkökaupan taseselvitysjakson pituuden unionissa 15 minuutiksi Suomessa noudatettavan tasatunnin sijasta. Sähkömarkkinalakiin on tämän vuoksi tarpeen tehdä muutoksia, jotka mahdollistavat asetuksen täytäntöönpanon Suomessa. Komission asetuksen täytäntöönpano ajoittuisi samaan ajankohtaan sähkökaupan tiedonvaihtoon esitettävien muutosten täytäntöönpanon kanssa. Tältä osin on lisäksi tarkoituksena täydentää lainmuutosta myöhemmin poistamalla komission asetuksen kanssa ristiriidassa olevat säännökset myös sähkömarkkinalain nojalla annetuista asetuksista.

Maakaasumarkkinalain (587/2017) 59 §:n salassapitovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa koskevaan säännökseen olisi tarkoituksenmukaista tehdä yhdenmukaiset muutokset kuin vastaavaan sähkömarkkinalain säännökseen. Maakaasumarkkinalain 21 §:n liittymispistehinnoittelua koskevan säännöksen on maakaasumarkkinoiden avaamista koskevien täytäntöönpanotoimien valmistelun yhteydessä todettu olevan osaksi ristiriidassa unionin maakaasun sisämarkkinamallin kanssa. Säännökseen on tämän vuoksi tarpeen tehdä muutos, joka turvaa mahdollisuuden tukkumyyjän eli shipperin ja verkonhaltijoiden välisten siirtosopimusten tekemiselle. Myös tältä osin säännöksen täytäntöönpanotoimet ajoittuvat samaan ajankohtaan sähkökaupan tiedonvaihtoon esitettävien muutosten täytäntöönpanon kanssa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esitys sisältää ehdotukset sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon toteuttamisen edellyttämäksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on antaa säännökset, jotka mahdollistavat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton sähkön vähittäismarkkinoilla. Vähittäismyyjiä ja jakeluverkonhaltijoita sekä heidän asiakkaitaan palvelemaan perustettaisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö eli niin sanottu datahub, jonka toiminnasta vastaisi järjestelmävastaava kantaverkonhaltija.

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että sähkön vähittäismarkkinoiden markkinaprosessien keskitetyssä tiedonvaihdossa käsitellään asiakkaiden henkilötietoja ja markkinaosapuolien liikesalaisuuksia asianmukaisesti ja että sähköalan yritysten tähän toimintaan liittyvien tietojärjestelmien, tietoliikenneyhteyksien ja rajapintojen tietoturvan taso järjestetään asianmukaisesti.

Hallituksen esityksen tavoitteena on tarkentaa säännöksiä loppukäyttäjän ja sähköntuottajan oikeudesta päättää itseään koskevien mittaus- ja kulutustietojen ja sopimustietojen hyödyntämisestä sekä määritellä ne tilanteet, joissa verkonhaltijoilla ja sähkömarkkinoiden osapuolilla on oikeus luovuttaa hallussaan olevaa loppukäyttäjien yhdistettävissä olevaa mittaus- ja kulutustietoa ja sähkönmyyjän vaihtamiseen tarvittavaa tietoa.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton tavoitteena on asiakkaiden palvelujen laadun parantaminen ja monipuolistaminen, vähittäismarkkinoiden markkinaprosessien kustannustehokkuuden lisääminen ja tiedonvaihdossa käsiteltävän tiedon laadun parantaminen. Tavoitteena on, että loppukäyttäjä- ja osapuolitetiedon käsittely on tehokasta, tieturvallista ja tietosuojalainsäädännön periaatteiden mukaista.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan toteuttamassa selvityksessä (Selvitys sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisusta. Loppuraportti. Fingrid 16.12.2014) on tunnistettu vähittäismarkkinoiden tiedonvaihdon kehittämisvaihtoehdoiksi nykyisen hajautetun tiedonvaihtomallin edelleen kehittäminen sekä siirtyminen vähittäismarkkinoiden keskitettyyn tiedonvaihtomalliin. Näiden vaihtoehtojen vertailu on toteutettu tiedonvaihdon kehittämiselle asetetun tavoitetilan näkökulmasta. Nykyisin käytössä olevaa hajautettua tiedonvaihtomallia ei ole katsottu ilman edelleen kehittämistä toiminnallisesti eikä laadullisesti riittäväksi ratkaisuksi vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtotarpeisiin.

Sähkökaupan tiedonvaihdon kehittämisen tavoitetilä on määritelty kuuden tavoitteen kautta, joista jokainen muodostaa yhden näkökulman tulevaisuuden hyvään ja toimivaan tiedonvaihtoon. Tiedonvaihdon tavoitteiksi on määritelty: 1) asiakkaan kokemaa palvelun laatua on korkea ja valinnan mahdollisuudet monipuoliset, 2) tiedonvaihtoratkaisu edistää kilpailua vähittäismarkkinoilla ja kannustaa osapuolia kehittämään uusia tuotteita ja palveluja, 3) vähittäismarkkinoiden prosessit toimivat yhdenmukaisesti, virheettömästi ja kustannustehokkaasti, 4) toiminnan laadun valvonta mahdollistaa toiminnan kehittämisen ja antaa keinot puuttua ongelmiin, 5) tiedon käsittely on tehokasta, tietoturvallista ja tietosuojalainsäädännön mukaista sekä 6) teknologia-, markkina- ja prosessimuutosten läpivienti on suunnitelmallista ja joustavaa.

Tiedonvaihdon keskitettyä ja hajautettua ratkaisuvaihtoehtoa on vertailtu selvityksessä laadullisesti ja kustannus-hyötyanalyysin avulla.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtomallin arvioidaan edistävän tiedonvaihdon tavoitetilän mukaisten laatuavoitteiden saavuttamista oleellisesti hajautetun tiedonvaihtomallin kehittämistä paremmin. Keskitetty tiedonvaihtomalli yksinkertaistaisi ja nopeuttaisi asiakkaan sopimustapahtumia ja lisäksi asiakkaan saaman palvelun virheettömyyttä. Mittauksiin liittyvien tietojen keskitetty saatavuus lisäisi palvelujen tarjontaa ja asiakkaan mahdollisuuksia olla aktiivinen toimija sähkömarkkinoilla. Lisäksi se tukisi erilaisia energiatehokkuus- ja energiansäästötoimenpiteitä.

Keskitetty tiedonvaihtomalli lisäisi sähkömyyjien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua. Markkinaprosesseissa käytettävä ydintieto sijaitaisi keskitetyssä tietovarastossa, josta se olisi markkinaosapuolten saatavilla yhdenvertaisesti ja samanaikaisesti. Keskitetty palvelualusta edistäisi kilpailua vähittäismarkkinoilla ja kannustaisi toimijoita uusien palvelujen kehittämiseen. Markkinaprosessien keskittäminen tehostaisi toiminnan laadun valvontaa.

Keskitetyssä tiedonvaihtomallissa markkinaosapuolet kommunikoisivat vain sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kanssa. Sinne toimitettavalle ja sieltä haettavalle tiedolle olisi mahdollista määritellä standardoidut avoimet rajapinnat, joita voisivat hyödyntää myös kolmannet osapuolet palvelujen kehittämiseen ja tarjoamiseen. Keskitetty tiedonvaihtomalli olisi myös hajautettua mallia joustavampi tulevan kehityksen ja muutosten suhteen. Se mahdollistaisi keskitetyn, tehokkaan ja hyvin johdetun muutostenhallinnan.

Keskitetyn tiedonvaihtomallin arvioidaan tuovan 7,6 miljoonaa euroa alhaisemmat vuosikustannukset edelleen kehitettyyn hajautettuun malliin verrattuna.

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu lisäisi sähköön vähittäismarkkinoiden ja yhteiskunnan riippuvuutta tietotekniikasta. Sähköön vähittäismarkkinoiden toimivuus ja palvelujen käyttäjien liiketoiminta olisivat pitkälti riippuvaisia yksikön tietojärjestelmien toiminnasta ja tietoturvasta. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmissä käsiteltäisiin suuria määriä henkilötietoa ja toiminnanharjoittajien liikesalaisuuksia sisältävää tietoa. Lisäksi tietojärjestelmissä käsiteltäisiin arkaluonteista tietoa yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavista toimijoista sähkökäyttäjinä. Toisaalta nykyisessä hajautetussa tiedonvaihtoratkaisussa ei ole yhteisesti sovittuja ja määriteltyjä tietoturvakäytäntöjä, vaan ne vaihtelevat kymmenien eri vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välillä.

Suuresta keskitetystä tietovarastosta ja -järjestelmästä huolimatta kyberturvallisuuden ja tietoturvan arvioidaan olevan paremmin hallittavissa keskitetyn tiedonvaihdon mallissa kuin hajautetussa mallissa. Sähkökaupan keskitetyssä tiedonvaihdossa käytettäisiin ainoastaan luotettujen ja todennettujen sopimusosapuolten suoria ja salattuja tiedonsiirtoyhteyksiä. Nykyisen sijaan sähkökaupan tiedonvaihto eri osapuolten välillä tapahtuu useiden eri tietoliikenne-

operaattoreiden välityksellä. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen osalta vastuu tietoturvasta ja kyberturvallisuudesta olisi yhdellä taholla, kun taas hajautettujen tiedonvaihdon ratkaisujen osalta vastuu jakaantuu eri markkinaosapuolten sekä tietoliikenneoperaattoreiden välillä eikä kokonaisuudesta vastaavaa tahoja ole. Hajautetussa mallissa vastuun jakaantuminen eri toiminnanharjoittajien ja tietoliikenneoperaattoreiden välillä ei välttämättä ole selkeä. Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu myös parantaisi tietoturvaan liittyvää valvontaa. Tietoturvahyökkäysten suhteen keskitetyn järjestelmän hyökkäyspinta-ala on arvioitu pienemmäksi hajautettuun järjestelmään verrattuna.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan selvityksen johtopäätöksenä on keskitetty tiedonvaihtoratkaisu arvioitu hajautettua tiedonvaihtomallia paremmaksi tulevaisuuden vähittäismarkkinoiden tiedonvaihtoratkaisuksi. Sen valintaa puoltavat erityisesti vertailuvaihtoehtoa paremmat toiminnalliset ominaisuudet. Keskitetyn tiedonvaihtomallin valintaa tukee myös sen hajautettua tiedonvaihtomallia hieman matalammat vuosikustannukset.

HE 144/2018 vp

Kustannusarviointi			Laadullinen arviointi	
Toteutusvaihtoehto	Vuosikus- tannukset	Nettomuu- tos nykyti- laan	Hyödyt	Muut kuin kustannushaitat
Nykyinen tiedon- vaihtomalli	100,5 Meur			Ei ole ilman edelleen kehit- tämistä toiminnallisesti eikä laadullisesti riittävä ratkaisu vähittäismarkkinoiden tule- vaisuuden tiedonvaihtotar- peisiin.
Nykyisen tiedon- vaihtomallin kehit- täminen	108,9 Meur	+8,4 Meur	Pakolliseen ulkoiseen tiedonvaihtoon siirty- minen, jolloin vertikaaliset yhtiöt eivät saisi hyötyä sisäisestä tiedonvaihdosta toimintojen välillä. Käyttöpaikkarekisterin jatkokehitys. Sanomaliikenteen laadun parantaminen ja val- vonnan tehostaminen. Sanomaliikenteen luot- tavuuden parantaminen. Ulkoisten rajapin- tojen kehittäminen.	Mallista puuttuu monia kehi- tysmahdollisuuksia tule- vaisuuden tarpeisiin. Mark- kinaprosessien reaaliaikai- suutta ei voida toteuttaa. Sa- man loppukäyttäjän eri koh- teiden kulutustietojen rapo- rintia ei voida keskittää. Kyberturvallisuus ja tietotur- va olisivat vaikeammin hal- littavissa kuin keskitetyssä tiedonvaihdon mallissa. Kes- kitetty viranomaisraportointi ei ole mahdollista. Tiedon- vaihdon viranomaisvalvonta jää hajautetuksi ja kustannus- tehottomammaksi. Palvelun- tuottajien käyttöön tarkoitet- tuja standardoituja rajapinto- ja ei voida toteuttaa. Sano- mämäärittelyjä kehitettävä edelleen.
Keskitetty tiedon- vaihtomalli	101,3 Meur	+0,8 Meur	Edistää laatutavoitteiden saavuttamista oleelli- sesti hajautetun tiedonvaihtomallin kehittämistä paremmin. Yksinkertaistaisi ja nopeuttaisi asiakkaan sopimustapahtumia. Lisäisi asiak- kaan saaman palvelun virheettömyyttä. Lisäisi palvelujen tarjontaa ja asiakkaan mahdolli- suuksia olla aktiivinen toimija sähkömarkki- noilla. Tukisi erilaisia energiatehokkuus- ja energiansäästötoimenpiteitä. Lisäisi sähkö- myyjien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua. Markkinaprosesseissa käytettävä ydintieto oli- si markkinaosapuolten saatavilla yhdenvertai- sesti ja samanaikaisesti. Edistäisi kilpailua vä- hittäismarkkinoilla. Kannustaisi toimijoita uu- sien palvelujen kehittämiseen. Tehostaisi toi- minnan laadun valvontaa. Olisi myös hajautet- tua mallia joustavampi tulevan kehityksen ja muutosten suhteen. Mahdollistaisi keskitetyn, tehokkaan ja hyvin johdetun muutostenhallin- nan. Kyberturvallisuus ja tietoturva olisivat paremmin hallittavissa kuin hajautetussa mal- lissa.	Keskitetty tiedonvaihtomalli lisää asiakkaiden henkilö- tunnusten käsittelyä sähkö- alan yrityksissä. Tiedonvaiht- to-operaattoreiden markkinat kuihtuvat sähköön vähittäis- markkinoiden tiedonvaihdon osalta.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on säätää lainsäädännön muutoksista, joiden nojalla sähkön vähittäismarkkinoilla otettaisiin vuoden 2021 keväällä käyttöön keskitetty tiedonvaihto keskeisissä sähkömarkkinaprosesseissa, kuten toimittajan vaihdoissa, muutosten toteuttamisessa ja mittauksetietojen välityksessä. Samalla siirryttäisiin jakeluverkoissa toimivien sähkökaupan osapuolien sähkötaseiden keskitettyyn selvitykseen. Vähittäismyyjiä ja jakeluverkonhaltijoita sekä näiden asiakkaita palvelemaan perustettaisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö eli niin sanottu datahub, jonka toiminnasta vastaisi järjestelmävastaava kantaverkonhaltija. Vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat veloitettaisiin hoitamaan mainitut markkinaprosessinsa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta. Toiminnanharjoittajat veloitettaisiin tekemään sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät muutokset ja investoinnit omiin tietojärjestelmiinsä ja yhteyksiinsä. Koska sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä olisi lakiin perustuva monopoli-asema näiden palvelujen tuottamisessa, palvelujen ehdot ja hinnoittelumenetelmät vahvistettaisiin ennen niiden käyttöönottamista. Tämä toimivalta annettaisiin kansallisena sääntelyviranomaisena toimivalle Energiaselävirastolle.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen keskeisiä toimintoja olisivat käyttöpaikka-, asiakas- ja sopimustietojen ylläpito, mittauksetietojen tallennus ja välitys markkinaosapuolille, jakeluverkon tase selvitys, myyjänvaihto- ja muuttoprosessin hallinnointi ja tämän toiminnan laadun valvonta. Asiakkaan pääsy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön tallennettuihin tietoihinsa toteutettaisiin sähköntoimittajan sähköisen asiointipalvelun kautta.

Sähkön vähittäismarkkinoiden tiedonvaihdossa käsiteltäisiin myös henkilötietoja ja sähköalan yritysten ja loppukäyttäjien liikesalaisuuksia. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ylläpitäisi henkilörekisteriä. Sähkömarkkina-alaissa säädettäisiin sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvien henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta ja sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvien tietojen käsittelystä sähköntoimitusten mittauksessa, tasevastuun täyttämiseksi, sähkökaupan tiedonvaihdossa ja niihin liittyvissä muissa sähkökaupan markkinaprosesseissa sekä tase selvityksessä. Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, jotka antaisivat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä oikeusperusteen käsitellä henkilötietoja ja jotka veloitettaisivat vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat luovuttamaan sähkökaupan markkinaprosessien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle.

Väestörekisterikeskukselle säädettäisiin oikeus luovuttaa väestötietojärjestelmästä sähkömarkkina-alaissa jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän asiakkaan yksilöimistä tai tämän oikeustoimikelpoisuuden toteamista varten tarpeelliset tiedot asiakkaasta. Sääntelytarve koskee erityisesti jakeluverkonhaltijoiden ja sähkön vähittäismyyjien tietojärjestelmistä puuttuvien asiakkaiden henkilötunnusten luovutusta väestötietojärjestelmästä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton valmistelu- ja käyttöönottovaiheessa, johon liittyy tarve yhdenmukaistaa jakeluverkonhaltijoiden ja sähkön vähittäismyyjien asiakastiedot uuden keskitetyn järjestelmän edellyttämän tietosisällön mukaisiksi. Säännöksen mahdollistaman menettelyn käytön on tarkoitus painottaa ensisijaisesti tähän vaiheeseen. Säännöksellä ei sen sijaan ole tarkoitus muuttaa sitä periaatetta, että jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien tulisi saada asiakassuhteen edellyttämät henkilötiedot lähtökohtaisesti asiakailta itseltään.

Loppukäyttäjällä ja sähkötuottajalla olisi oikeus saada hyödyntää omaa sähkökäyttöään ja sähköntuotantoaan koskevia mittaus- ja kulutustietoja, jotka verkonhaltija on kerännyt sähkökäyttöpaikan mittauslaitteistosta. Tiedot olisi luovutettava loppukäyttäjälle tai sähköntuottajalle tai näiden valtuuttamalle kolmannelle taholle koneluettavassa ja helposti muokattavassa

vakiotietomuodossa. Sähköalan yrityksellä tulisi olla loppukäyttäjän nimenomainen suostumus luovuttaa toiselle loppukäyttäjään yhdistettävissä oleva mittaus- tai kulutustieto, joka koskee loppukäyttäjän sähkökäyttöä tai -tuotantoa sekä muu tieto, jota loppukäyttäjä tarvitsee sähköntoimittajan vaihtamiseen, jos sähköalan yritys on saanut mainitun tiedon haltuunsa suorittaessaan tai täyttäessään sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviään tai velvoitteitaan. Laissa määriteltäisiin ne tilanteet, joissa sähköalan yritys saisi luovuttaa näitä tietoja ilman loppukäyttäjän suostumusta.

Sähköalan yrityksille asetettaisiin velvollisuus ylläpitää ja kehittää sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyviä toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään sekä yhteyksiä näihin toimintoihin liittyvien toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelujen ja järjestelmien tietoturvan taso on asianmukainen.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset sähköalan yrityksiin

Suomen vähittäismarkkinoilla toimii tällä hetkellä noin 80 jakeluverkonhaltijaa ja noin 70 sähkön vähittäismyyjää. Jakeluverkonhaltijoiden liikevaihto on ollut lähes 1,9 miljardia euroa vuonna 2016. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan Fingridin liikevaihto on puolestaan ollut vastaavana aikana noin 578 miljoonaa euroa. Vähittäismyyjien liikevaihdosta ei ole saatavilla tilastotietoa. Vähittäismyyntien arvon on kuitenkin arvioitu olleen vuonna 2016 ainakin 2,2 miljardia euroa. Arvio perustuu jakeluverkoista kulutukseen siirretyn sähkön määrään, Energiaviraston tilastoimiin vähittäismyyntihintoihin sekä sähköpörssin Suomen hinta-alueen vuoden keskihintaan.

Jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien välinen tiedonvaihto ulottuu kaikkiin noin 3,5 miljoonaan jakeluverkkoihin liitettyyn sähkökäyttöpaikkaan. Vuoden aikana Suomessa tapahtuu noin miljoona muuttoa, yli 200 000 myyjänvaihtoa ja mittaustietoja vaihdetaan 3,5 miljoonasta käyttöpaikasta päivittäin. Osapuolten välisiä tiedonvaihtosanomiam lähetetään vuodessa yhteensä useita satoja miljoonia.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun välittömät taloudelliset vaikutukset kohdistuvat ehdotetun sääntelyn kohteena oleviin vähittäismyyjiin ja jakeluverkonhaltijoihin. Vaikutukset muihin kohderyhmiin, kuten sähkökäyttäjiin ovat välillisiä. Keskitetyn tiedonvaihtomallin käyttöön otosta on tehty vaikutusarvioelvytys (Datahubin vaikutusarvioelvytys. Fingrid 31.3.2016, päivitetty 29.9.2017).

Sähkökaupan keskitetyllä tiedonvaihtoratkaisulla ei ole merkittäviä välittömiä taloudellisia vaikutuksia sähköalan yrityksille, sillä lyhyellä aikavälillä tiedonvaihdon vuosikustannukset tulevat säilymään nykytasolla. Keskitetystä tiedonvaihtoratkaisusta toimialalle aiheutuva nettomääräinen lisäkustannus on 0,8 miljoonaa euroa vuodessa. Tiedonvaihdon kehittämisvaihtoehtona keskitetty tiedonvaihtomalli on kuitenkin vuosikustannuksiltaan lähes 8 miljoonaa euroa edullisempi kuin nykyisen tiedonvaihtomallin edelleen kehittäminen. Nykyisin käytössä oleva hajautettu tiedonvaihtomalli tai sen jatkokehittäminen ei ole toiminnallisesti eikä laadullisesti riittävä ratkaisu vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtotarpeisiin. (Selvitys sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisusta. Loppuraportti. Fingrid 16.12.2014 s. 40)

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu tuo toimialan yrityksille noin 6 miljoonan euron välittömät nettohyödyt vuodessa. Luku ei sisällä markkinaosapuolille ja yhteiskunnalle syntyviä välillisiä hyötyjä, jotka voivat olla merkittäviä. Vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden kustannusten arvioidaan laskevan kaikkien tiedonvaihtoa sisältävien liiketoimintaprosessien osalta. Suurimmat kustannussäästöt syntyvät sopimusprosesseissa ja asiakaspalvelussa. Kustannushyödyt syntyvät esimerkiksi toimintojen keskittämisen, tiedon laadun paranemisen ja prosessien automatisoinnin kautta. Arvioiduista nettohyödyistä kaksi kolmasosaa kohdistuu jakeluverkonhaltijoille ja kolmasosa vähittäismyyjille. (Datahubin vaikutusarvioselvitys. Fingrid 31.3.2016, päivitetty 29.9.2017 s. 62)

Keskitetystä tiedonvaihtoratkaisusta aiheutuvat investoinnit ovat yhteensä noin 36 miljoonaa euroa, josta järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan osuus on 19,6 miljoonaa euroa ja sähköalan yritysten 16,6 miljoonaa euroa. Sähköalan yritysten keskimääräinen investointi sähkönkäyttöpaikkaa kohti on 0,5 euroa vuodessa jaksotettuna kymmenelle vuodelle. Investoinnit jakautuvat lähes tasan vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden kesken.

Aineiston perusteella maaseutu-, taajama- ja kaupunkiyhtiöiden välillä ei ole eroja keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun hyödyissä tai vuosikustannuksissa. Suuret yritykset arvioivat keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun nettohyödyt pieniä yrityksinä suuremmiksi, mutta yhtiöiden välisistä eroista vain neljännes selittyy vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden koolla. Pienten itenäisten vähittäismyyjien käyttöpaikkakohtainen investointitaitaakka voi olla suhteellisesti jonkin verran muita vähittäismyyjiä korkeampi. Investointien rahoituksen ei arvioida kuitenkaan olevan merkittävä haaste pienille ja keskisuurille sähköalan yrityksille, sillä investointitarve on melko vähäinen.

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu tuottaa merkittäviä taloudellisia hyötyjä, jotka ovat laadullisia ja jotka vaikutuksiltaan välillisinä ajoittuvat pitkälle aikavälille. Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu lisää vähittäismyyjien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua, sillä keskitetyssä tiedonvaihtomallissa markkinaosapuolet kommunikoi vain sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kanssa. Markkinoiden toimivuuden paraneminen ilmenee vähittäismyyjien välisen kilpailun lisääntymisenä. Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu tukee erityisesti vähittäismarkkinoilla aktiivisesti toimivien vähittäismyyjien liiketoimintaa.

Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun käyttöönotto helpottaa uusien vähittäismyyjien tuloa markkinoille yhdenmukaistamalla ja selkeyttämällä sähkömarkkinaosapuolten välisiä prosesseja ja tiedonvaihtoa. Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu voi myös vähentää sähköalan yritysten tarvetta investoida omiin tietojärjestelmiinsä. Erilaisille energianhallinta- ja energiatehokkuuspalvelujen tuottajille, hajautetulle sähköntuotannolle sekä sähköautojen latausoperaattoreille keskitetty tiedonvaihtoratkaisu avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia, samoin kuin vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille palveluja tarjoaville yrityksille. Tämä voi luoda myös vientimahdollisuuksia.

Sähkökaupan keskitettyjen tiedonvaihtoratkaisujen käyttöönottoa on perusteltu Pohjoismaissa yhteisten sähköjen vähittäismarkkinoiden mahdollistajana ja välineenä vähittäismarkkinoiden prosessien ja tiedonvaihdon harmonisoimiseksi. Niiden merkitys yhteismarkkinoiden mahdollistajana tulee korostumaan, kun Tanskan ohella myös Norja, Suomi ja Ruotsi ovat ottaneet datahubinsa käyttöön. Sähköjen vähittäismarkkinoiden toimivuuden tehostuminen, kilpailun lisääntyminen ja markkinaprosessien harmonisointi kotimaassa parantavat suomalaisten vähittäismyyjien edellytyksiä menestyä pohjoismaisessa kilpailussa. Yhtenäiset prosessit vähentävät yritysten tarvetta sopeuttaa toimintatapojaan ja järjestelmiään markkina-aluekohtaisesti. Toisaalta tämä avaa kotimarkkinoita myös ulkomaisille vähittäismyyjille.

HE 144/2018 vp

Seuraavassa taulukossa on yhteenveto keskitetyn tiedonvaihtomallin kustannuksista ja hyödyistä sähköalan yrityksille. Kokonaishyötyjen arvioidaan olevan selvästi kokonaiskustannuksia suuremmat.

Kustannustekijä	Meur / vuosi	Selite kustannuksille	Hyödyt kokonaisuudessaan
Nykykustannukset	100,5		Merkittäviä taloudellisia hyötyjä, jotka ovat laadullisia ja jotka vaikutuksiltaan välillisinä ajoittuvat pitkälle aikavälille. Lisää vähittäismyyjien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua. Markkinoiden toimivuuden paraneminen ilmenee vähittäismyyjien välisen kilpailun lisääntymisenä. Tukee erityisesti vähittäismarkkinoilla aktiivisesti toimivien vähittäismyyjien liiketoimintaa. Helpottaa uusien vähittäismyyjien tuloa markkinoille yhdenmukaistamalla ja selkeyttämällä sähkömarkkinaosapuolten välisiä prosesseja ja tiedonvaihtoa. Voi myös vähentää sähköalan yritysten tarvetta investoida omiin tietojärjestelmiinsä. Erilaisille energianhallinta- ja energiatehokkuuspalvelujen tuottajille, hajautetulle sähköntuotannolle sekä sähköautojen latausoperaattoreille keskitetty tiedonvaihtoratkaisu avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia, samoin kuin vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille palveluja tarjoaville yrityksille. Voi luoda myös vientimahdollisuuksia. Parantaa suomalaisten vähittäismyyjien kilpailukykyä pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla.
Yhtiöiden nettohyödyt	-5,9	Saadaan aikaan yritysten välisten markkinaprosessien ja yritysten sisäisten prosessien tehostumisesta.	
Datahubin operointikustannukset	3,1	Järjestelmän tuki- ja ylläpito-kustannukset sekä datahub-operaattorin kustannukset.	
Yhtiöiden jaksotetut investoinnit	1,7	16,6 Meur jaksotettuna 10 vuodelle.	
Datahubin jaksotetut investoinnit	2,0	19,6 Meur jaksotettuna 10 vuodelle.	
Datahubin vuosikustannukset	101,3	Nettolisäys 0,8 Meur nykytilasta.	

Vaikutukset maakaasualan yrityksiin

Maakaasumarkkinalakiin ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutuksia maakaasualan yritysten toimintaan tai niiden kustannuksiin. Ehdotetut muutokset selventävät lakia ja ne otettu huomioon jo maakaasumarkkinoiden vuoden 2020 alussa käyttöön otettavaa markkinamallia suunniteltaessa.

Vaikutukset kotitalouksiin ja yrityksiin sähkökäyttäjinä

Suomessa on tällä hetkellä noin 3,5 miljoonaa jakeluverkkoihin liitettyä sähkökäyttöpaiikkaa. Kotitalouskäyttäjän (5 000 kilowattituntia/vuosi) vuotuinen sähkölasku on vuoden 2018 alun hintatason mukaan noin 820 euroa ja sähkölämmittäjän (18 000 kilowattituntia/vuosi) vuotuinen sähkölasku noin 2 400 euroa.

Kotitalouksille keskitetyn tiedonvaihtomallin vaikutukset näkyvät välillisesti kilpailun lisääntymisenä. Kilpailun lisääntyminen vaikuttaa ennen kaikkea palvelun laatuun mutta myös sähkön hintaan. Palvelun laatua parantavat lähes reaaliaikaiset sopimusprosessit ja parempi tietojen saatavuus sähkötuotteita valittaessa. Sopimustapahtumiin liittyvät virhe- ja ongelmatilanteet vähenevät. Mittaustiedon laadun parantuminen vähentää myös asiakkaisiin kohdistuvia laskutusvirheitä ja jälkikäteiskorjauksia. Virheiden määrän vähentymistä ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida kvantitatiivisesti.

Keskitetyn tiedonvaihtomallin välilliset vaikutukset yrityksiin sähkökäyttäjinä ovat kilpailun lisääntymisen ja palvelutarjonnan monipuolistumisen osalta hyvin samansuuntaisia kuin kotitalouksiin. Mahdolliset muut vaikutukset riippuvat yrityksen koosta. Mikroyritykset ja pienet yritykset hyötyvät keskitetystä tiedonvaihtomallista kotitalousasiakkaiden tavoin. Suurissa yri-

tyksissä keskitetyn tiedonvaihtomallin tuomat lisähyödyt ovat vähäisempiä, sillä nämä voivat nykyisinkin sopia sähköntoimittajan kanssa asiakaskohtaisista palveluista.

Lisääntyvä kilpailu alentaa mikroyritysten ja pienyritysten sähkömyyntihintoja, parantaa palvelun laatua ja monipuolistaa tarjontaa. Keskitetty tiedonvaihtomalli mahdollistaa näille yrityksille kotitalouksien tavoin nykyistä aktiivisemmän roolin sähkökäyttäjinä ja pientuottajina. Keskitetyssä tiedonvaihtomallissa mahdollisuudet seurata yrityksen sähkönkulutusta tehostuvat ja monipuolistuvat. Usean toimipisteen yrityksissä kaikki sopimus- ja kulutustiedot ovat saatavilla keskitetysti yhdestä paikasta.

Keskisuuret ja suuret yritykset hyötyvät muiden sähkökäyttäjien tavoin markkinoiden toimivuuden paranemisesta ja tehokkuuden lisääntymisestä seuraavasta mahdollisesta sähkömyyntihintojen alenemisesta. Sähkökäytön seurannan ja sähkösopimusten kilpailutusten osalta suuret yritykset voivat nykyisinkin sopia sähkökäyttöön liittyvän tiedon toimittamisesta. Keskitetty tiedonvaihtomalli helpottaa kulutustietojen yhdistämistä ja energiakatselmusten tekemistä erityisesti sellaisten yritysten kohdalla, joilla on käyttöpaikkoja usean jakeluverkon alueella.

Keskitetty tiedonvaihtomalli vaikuttaa kotitalouksien ja yritysten sähkönhankinnan kustannuksiin välillisesti lisäämällä kilpailua vähittäismarkkinoilla ja alentamalla vähittäismyyjien prosessikustannuksia. Asiakkaan sähkönhankinnan kustannukset voivat alentua myös siksi, että keskitetty tiedonvaihtomalli helpottaa sähkö- ja verkkopalvelutuotteen yhteensovittamista. Vähittäismyyjällä on jo sopimuksentekovaiheessa tieto asiakkaan verkkopalvelutuotteesta. Keskitetyn tiedonvaihtomallin vaikutus sähkön vähittäishintaan arvioidaan vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden kustannussäästöjen perusteella pienemmäksi. Keskeiset vaikutukset asiakkaisiin ovat suurelta osin välillisiä ja niiden aikajänne on pitkä.

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu vahvistaa asiakkaiden asemaa sähkömarkkinoilla ja lisää asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia monipuolistamalla sähkökäyttöön liittyviä valinnan mahdollisuuksia. Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu tukee tuntimittaustiedon paremman hyödyntämisen vuoksi asiakkaiden energiansäästö- ja energiatehokkuustoimenpiteitä sekä tulevaisuuden älyverkkosovelluksia, kuten pientuotantoa ja kysyntäjoustoa. Sähkökäyttäjiin kohdistuvat välilliset vaikutukset toteutuvat pitkällä aikajänteellä.

Vaikutukset energia- ja IT-palveluja tuottaviin yrityksiin

Keskitettyyn tiedonvaihtomalliin siirtyminen merkitsee nykyisten sanomavälityspalveluiden kysynnän loppumista sähkön vähittäismarkkinoilla sekä muutoksia vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden palvelutarpeisiin ja tietojärjestelmien toiminnallisuuksiin. Toimialalla on paljon tietojärjestelmien investointitarpeita, jotka odottavat keskitetyn tiedonvaihtomallin toiminnallisten ja teknisten määrittelyjen valmistumista. Keskitetyn tiedonvaihtomallin käyttöönto lisääkin kokonaisuutena arvioiden IT-järjestelmien ja -palvelujen toimittajien liiketoimintamahdollisuuksia.

Keskitetty tiedonvaihtomalli luo merkittävimmät uudet liiketoimintamahdollisuudet erilaisia energiapalveluja tarjoaville yrityksille. Nämä voivat hyödyntää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä olevia tietosisältöjä omassa palveluliiketoiminnassaan asiakkaalta, vähittäismyyjältä tai jakeluverkonhaltijalta saamansa valtuutuksen nojalla. Keskitetyssä tiedonvaihtomallissa palveluntarjoajien ei tarvitse sopeuttaa toimintatapaansa ja järjestelmiään toiminnanharjoittajakohtaisesti. Tämä pienentää palveluntarjoajien kustannuksia ja helpottaa palveluiden tarjoamista asiakkaille.

Suomi on älykkäiden sähköverkkojen kehittämisessä ja hyödyntämisessä maailman johtavia maita. Kolmansien osapuolten palvelukehityksestä voi syntyä pitkällä aikavälillä taloudellisesti merkittävää liiketoimintaa, jolla on myös hyvät kansainvälistymisen mahdollisuudet. Esimerkkeinä tällaisista uusista liiketoimintamahdollisuuksista ovat energiatehokkuuteen ja energiahallintaan liittyvät palvelut ja sovellukset. Keskitetty tiedonvaihtomalli edistää myös kysyntäjouston ja sähköisen liikenteen tarvitseman tiedonvaihdon kehittämistä. Energiapalvelujen tarjoajien liiketoimintamahdollisuuksien lisääntymisen vaikutuksia ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida kvantitatiivisesti.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun vaikutukset viranomaisten toimintaan ovat vähäiset ja ne kohdistuvat lähinnä Energiavirastoon, jonka tehtäväksi tulee sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön toiminnan valvonta. Siinä keskeisimpänä valvontatehtävänä on vahvistaa yksikön palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät ja palvelujen ehdot. Energiaviraston tehtävänä olisi myös sähkömarkkinalain noudattamisen valvonta. Se valvoisi esimerkiksi, että jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät noudattaisivat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyviä tehtäviään ja velvoitteitaan.

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu tehostaa Energiaviraston tehtävien hoitamista antamalla virastolle aikaisempaan tehokkaamman mahdollisuuden valvoa, että sähköalan yritykset noudattavat niille säädettyjä tehtäviä ja velvoitteita vähittäismarkkinoihin liittyvässä tiedonvaihdossa. Jakeluverkonhaltijoiden suorituskykyyn ja toiminnan laatuun liittyvää valvontatietoa on mahdollista käyttää verkonhaltijoiden valvonnassa mahdollisten kannustimien tai seuraamusten perustelemisessa.

Keskitettyyn tiedonvaihtoratkaisuun voidaan sisällyttää myös viranomaisraportointia helpottavia toimintoja, jolloin osa sähköalan yritysten viranomaisille raportoimista tunnusluvusta saadaan jatkossa suoraan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä. Myös Tilastokeskus voi tilastoviranomaisena hyödyntää yksikön tuottamaa tietoa.

Myös Väestörekisterikeskukselle aiheutuu jonkin verran lisätyötä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluiden käyttöönoton valmisteluvaiheessa. Lisätyö aiheutuu vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden tietojen luovutus- ja tarkistuspyynnöistä, kun nämä täydentävät asiakasrekistereidensä puutteellisia henkilöiden yksilöintitietoja.

Keskitetystä tiedonvaihtomallista ei aiheudu viranomaisille lisäresurssien tarvetta.

4.3 Ympäristövaikutukset

Keskitetyllä tiedonvaihtoratkaisulla ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun välilliset vaikutukset liittyvät ilmastonmuutoksen hidastamiseen ja sähkötuotannossa käytettävien luonnonvarojen hyödyntämiseen. Vaikutukset ovat vähäisiä ja toteutuvat vasta pitkällä aikavälillä.

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu tehostaa sähkönkulutuksen seurantaan kotitalouksissa ja yrityksissä sekä tukee erilaisten energiatehokkuus- ja energiahallintapalveluiden kehittämistä ja tarjoamista. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön on mahdollista tallentaa tulevaisuudessa myös muihin energiamuotoihin liittyvää kulutustietoa.

Keskitetyllä tiedonvaihtoratkaisulla voidaan tukea myös erilaisten kysynnän hallintaan liittyvien palveluiden tarjoamista. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä voidaan käsi-

tellä lisäksi sähköiseen liikenteeseen, pientuotantoon ja energiayhteisöihin liittyviä tietoja. Näiden hyödyntäminen voi kuitenkin edellyttää keskitetyn tiedonvaihtomallin jatkokehittämistä.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Keskitetyllä tiedonvaihtoratkaisulla ei ole lyhyellä aikavälillä makrotaloudellisia vaikutuksia työllisyyteen ja työelämään. Sähkömarkkinaprosessin tehostuminen tulee vapauttamaan jonkin verran sähköalan yritysten henkilöresursseja erilaisesta selvittelytyöstä, mutta vaikutukset sähköalan yritysten työllistämismahdollisuuksiin ovat vähäiset. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön työllistämisaikutukseksi arvioidaan käyttöönoton jälkeen noin kymmenen henkilötyövuotta.

Pitkällä aikavälillä keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun välilliset vaikutukset työllisyyteen voivat kasvaa, sillä se avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia energiatehokkuus- ja energiahallintapalveluja ja älyverkkopalveluja kehittäville yrityksille sekä parantaa suomalaisten energiayhtiöiden kilpailukykyä pohjoismaisilla sähkön vähittäismarkkinoilla.

Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun merkittävimmät yhteiskunnalliset vaikutukset liittyvät tietoyhteiskuntakehitykseen. Ratkaisu edistää sähkön käyttöön liittyvien sähköisten asiointipalveluiden kehittämistä ja tarjoamista sähkökäyttäjille. Keskitetty tiedonvaihtomalli mahdollistaa myös kolmansien osapuolten palvelukehityksen. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön rekisterissä olevien tietojen luonne kuitenkin rajaa tietojen hyödyntämismahdollisuuksia. Yksikön rekisterissä oleva tieto koostuu suurelta osalta vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden ja heidän asiakkaidensa välisistä sopimustiedoista sekä loppukäyttäjien kulutustiedoista. Rekisterin tietosisältö on suurelta osalta henkilöasiakkaiden henkilötietoa ja yritysten liikesalaisuuksia sisältävää tietoa. Käsittelyn loppuvaiheessa oleva komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä [KOM(2016) 864 lopullinen] tulee antamaan loppukäyttäjälle oikeuksia päättää itseään koskevan kulutustiedon luovuttamisesta kolmansille osapuolille. Julkisyhteisöjä koskevat sijaintitiedot voivat väärin käsiin päätyessään muodostaa turvallisuusriskin. Näiden syiden vuoksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietosisältöjen hyödyntäminen ja tietojen luovuttaminen on säänneltävä tarkasti. Rekisterissä olevan tietosisällön luonne estää vähittäismarkkinoista kertyvän massadatan avaamisen kolmansien osapuolien vapaasti hyödynnettäväksi avointen rajapintojen kautta.

Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu lisää sähkön vähittäismarkkinoiden ja yhteiskunnan riippuvuutta tietotekniikasta. Sähkön vähittäismarkkinoiden toimivuus ja palvelujen käyttäjien liiketoiminta olisivat pitkälti riippuvaisia yksikön tietojärjestelmien toiminnasta ja tietoturvasta. Suuresta keskitetystä tietovarastosta ja -järjestelmästä huolimatta kyberturvallisuuden ja tietoturvan arvioidaan olevan paremmin hallittavissa keskitetyn tiedonvaihdon mallissa kuin hajautetussa mallissa. Sähkökaupan keskitetyssä tiedonvaihdossa käytettäisiin ainoastaan luotettujen ja todennettujen sopimuskumppanien suoria ja salattuja tiedonsiirtoyhteyksiä. Nykyisen sijaan sähkökaupan tiedonvaihto eri osapuolten välillä tapahtuu useiden eri tietoliikenneoperaattoreiden välityksellä. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen osalta vastuu tietoturvasta ja kyberturvallisuudesta olisi yhdellä taholla, kun taas hajautettujen tiedonvaihdon ratkaisujen osalta vastuu jakaantuu eri markkinaosapuolten sekä tietoliikenneoperaattoreiden välillä eikä kokonaisuudesta vastaavaa tahoja ole. Hajautetussa mallissa vastuun jakaantuminen eri toiminnanharjoittajien ja tietoliikenneoperaattoreiden välillä ei välttämättä ole selkeä. Keskitetty tiedonvaihtoratkaisu myös parantaisi tietoturvaan liittyvää valvontaa. Tietoturvahyökkäysten suhteen keskitetyn järjestelmän hyökkäyspinta-ala on arvioitu pienemmäksi hajautettuun järjestelmään verrattuna.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tallentamat tiedot ovat sellaisia, joita vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat käsittelevät jo nykyisin tietojärjestelmissään. Nykytila muuttuu siten, että keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun käyttöönoton myötä sähkömarkkinoille tulee uusi toiminnanharjoittaja, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö, josta tulee uusi, suurikokoinen rekisterinpitäjä. Yksikön tietojärjestelmät muodostavat henkilörekisterin ja yksikkö on rekisterinpitäjä. Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun käyttöönotto edellyttää tämän vuoksi uutta lainsäädäntöä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tehtävistä, velvollisuuksista ja oikeuksista rekisterinpitäjänä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Vuonna 2013 voimaan tullessa sähkömarkkinalaissa säädettiin järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan uudeksi tehtäväksi sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen. Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija Fingrid käynnisti työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä hankkeen, jossa selvitettiin sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisuja. Selvitys sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisusta valmistui 16 päivänä joulukuuta 2014. Selvityksessä ehdotettiin keskitettyä tiedonvaihtoratkaisua sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisuksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi 22 päivänä joulukuuta 2014 järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan selvityksestä lausuntoa oikeusministeriöltä, Energiavirastolta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Kuluttajariitalautakunnalta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Viestintävirastolta, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry:ltä, Energiateollisuus ry:ltä, Kuluttajaliitto ry:ltä, Kuluttajat-Konsumenterna ry:ltä, Paikallisvoima ry:ltä, Suomen Lähienergialiitto ry:ltä, Suomen Tuuli-voimayhdistys ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Ekosähkö Oy:ltä, Finkraft Oy:ltä, Suomen Energiayhtiö Oy:ltä, Suur-Savon Sähkö Oy:ltä ja Energia 247 Oy:ltä.

Alexander Stubbin hallituksen energia- ja ilmastopolitiikan ministerityöryhmä puolsi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun toteuttamista 17 päivänä maaliskuuta 2015. Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi tämän jälkeen kirjeellään 8 päivänä huhtikuuta 2015 järjestelmävastaavaa kantaverkonhaltijaa käynnistämään keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun suunnittelun ja toteutuksen.

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on tämän jälkeen perustanut keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun valmisteluorganisaationsa tueksi useita sidosryhmien edustajista koostuvia valmisteluryhmiä. Näitä ovat sähkömarkkinoiden tiedonvaihdon kehitysryhmä, prosessityöryhmä, tietokonversiotyöryhmä, seurantar ryhmä ja käyttöönotto työryhmä. Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun valmistelun kuluessa on laadittu ja julkaistu mittava suunnitteluaineisto, joista keskeisimmän osan muodostavat seuraavat raportit: 1) Sähkön vähittäismarkkinoiden liiketoimintaprosessit datahubissa 21.12.2017, 2) Datahub tapahtumat 21.12.2017, 3) Tietokonversiosuunnitelma 4.1.2018 ja 4) Datahubin käyttöönottosuunnitelma toimialalle 13.2.2018. Keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun vaikutuksista on laadittu järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan teettämä vaikutusarvio selvitys, joka on julkaistu päivitettyinä 29 päivänä syyskuuta 2017.

Hallituksen esityksen valmistelussa on lisäksi hyödynnetty Energiateollisuus ry:n teettämää Tietosuojaselvitystä, joka on valmistunut 1 päivänä heinäkuuta 2017.

Energiateollisuus ry teki 31 päivänä elokuuta 2017 työ- ja elinkeinoministeriölle aloitteen, jossa ehdotettiin lainsäädännön muuttamista siten, että Väestörekisterikeskus saisi oikeuden luoa

vuttaa sähkön vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden henkilöasiakkaiden henkilötunnukset keskitetyksi yhtiöiden asiakastietojärjestelmiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi 20 päivänä huhtikuuta 2018 lausuntoja hallituksen esityksen luonnoksesta ja Energiateollisuus ry:n aloitteesta Baltic Connector Oy:ltä, Bioenergia ry:ltä, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry:ltä, Energiateollisuus ry:ltä, Energiavirastolta, järjestelmävas-taavalta kantaverkonhaltijalta Fingrid Oyj:ltä, järjestelmävas-taavalta siirtoverkonhaltijalta Gasum Oy:ltä, Kemianteollisuus ry:ltä, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Kuluttajariitalautakunnalta, liikenne- ja viestintäministeriöltä, Metsäteollisuus ry:ltä, oikeusministeriöltä, Paikallisvoima ry:ltä, Suomen Biokaasuyhdistys ry:ltä, Suomen Kaasuyhdistys ry:ltä, Suomen Kiinteistöliitto ry:ltä, Suomen Kuluttajaliitto ry:ltä, Suomen Lähienergialiitto ry:ltä, Suomen Omakotiliitto ry:ltä, Suomen Sähkökäyttäjät ry:ltä, Suomen Tuulivoimayhdistys ry:ltä, Suomen Yrittäjät ry:ltä, Teknologiateollisuus ry:ltä, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, valtiovarainministeriöltä, Viestintävirastolta, Väestörekisterikeskukselta ja ympäristöministeriöltä.

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon 27 päivänä elokuuta 2018 (VNK/1440/32/2018).

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö sai talvella 2014—2015 järjestelmävas-taavan kantaverkonhaltijan selvitykseen 24 lausuntoa. Lausunnonantajat puolsivat yleisesti sähkökaupan keskitettyä tiedonvaihtoratkaisua ja sitä, että Fingrid toteuttaisi sen. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että jatkovalmistelussa toimijoiden tulee olla entistä tiiviimmin mukana. Lisäksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelumaksuihin, kustannusarvion realistisuuteen ja tietoturvaan kiinnitettiin monissa lausunnoissa huomiota. Myös sähkön vähittäismarkkinoilla toimivat tiedonvälitysoperaattorit puolsivat keskitettyä tiedonvaihtoratkaisua. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut annetuista lausunnoista lausuntoyhteenvedon 24 päivänä helmikuuta 2015.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi annettujen lausuntojen johdosta 8 päivänä huhtikuuta 2015 järjestelmävas-taavaa kantaverkonhaltijaa ottamaan keskitetyn tiedonvaihtoratkaisun jatkovalmistelussa huomioon tiedonvaihdon kustannustehokkuuden myös käyttöönottovaiheen jälkeen ja tekemään vähittäismarkkinoiden liiketoimintaprosessien määrittelytyön tiiviissä yhteistyössä toimialan yritysten kanssa. Ministeriö ohjasi myös kohdistamaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kustannukset mahdollisimman tasapuolisesti ja huomioimaan tässä erikokoiset toimijat. Edelleen ministeriö ohjasi kiinnittämään valmistelutyössä erityistä huomiota tiedonvaihtoratkaisun tietoturvaan ja henkilötietojen käsittelyyn sekä tekemään tältä osin valmistelussa yhteistyötä asianomaisten viranomaisten kanssa. Lisäksi ministeriö ehdotti harkittavaksi, tulisiko kysyntäjouksoon ja kuormanohjaukseen liittyvät toiminnallisuudet huomioida jo sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ensimmäisessä versiossa.

Työ- ja elinkeinoministeriö sai keväällä 2018 hallituksen esitysluonnosta koskevaan lausunto-pyyntöön 24 lausuntoa. Lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Energiavirasto, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tilastokeskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Viestintävirasto, Väestörekisterikeskus, Energiateollisuus ry, Metsäteollisuus ry, Open Knowledge Finland ry ja Electronic Frontier Finland – EFFI ry, Paikallisvoima ry, Suomen Lähienergialiitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Sähkökäyttäjät ry, Teknologiateollisuus ry, järjestelmävas-taava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj, Baltic Connector Oy, Caruna Oy, Elenia Oy, Fortum Markets Oy ja UPM-Kymmene Oyj.

Hallituksen esitystä on tarkennettu annettujen lausuntojen johdosta. Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä ja niiden perusteluita on täsmennetty. Yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä koskevien poikkeusten perusteluita on täsmennetty ja yksilöity poikkeusperusteet. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietoturva-vaatimuksia ja sen tietojärjestelmien riskienhallinnan vaatimuksia sekä tietoturvan häiriöitä ja loukkauksia koskevaa raportointivelvollisuutta on tarkennettu. Esitykseen sisältyvän salassapitosäännöksen perusteita on tarkennettu sekä poistettu eroavaisuuksia liikesalaisuuslakiin (595/2018) nähden. Lisäksi on täsmennetty lainsäädännön termistöä.

Annetuista lausunnoista ei ole voitu huomioida ehdotusta välttää henkilötietojen erillissäätelyä, Sähkön vähittäismarkkinoiden markkinaprosessien organisointi edellyttää vähittäismyyjiin ja jakeluverkonhaltijoiden välisen tiedonvaihdon sekä näiden asiakkaiden tietojen luovutusten sääntelyä. Henkilöasiakkaiden henkilötietojen käsittelyä ei suuren tietomäärän vuoksi tällöin voida jättää vähittäismarkkinoiden yleisistä menettelytavoista poikkeavan sääntelyn piiriin. Edelleen ei ole voitu huomioida ehdotusta, jonka mukaan sähkökaupan keskitetty tiedonvaihdon yksikkö ei saisi tuottaa voittoa. Ehdotus on ristiriidassa eduskunnan perustuslakivaliokunnan perusoikeuksia koskevan lausuntokäytännön kanssa. Lisäksi lausunnoista ei ole nähty aiheelliseksi huomioida ehdotuksia, jotka eivät liity esityksen kohteena oleviin lainsäädännön muutoksiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut annetuista lausunnoista lausuntoyhteenvedon 13 päivänä elokuuta 2018.

Lainsäädännön arviointineuvoston suosituksista ei ole voitu huomioida ehdotuksia selvittää jakeluverkonhaltijoiden ja kantaverkonhaltijan nykyistä kilpailu- ja markkinatilannetta sekä lohkoketjusovellusten hyödyntämistä sähkömarkkinoilla. Verkonhaltijoiden toiminnan sääntely perustuu sähkön sisämarkkinadirektiivin mukaiseen sääntelyjärjestelmään eikä hallituksen esityksessä esitetä muutoksia tähän sääntelyyn. Verkonhaltijoiden kilpailu- ja markkinatilanteen selvittäminen hallituksen esityksessä ei tämän vuoksi ole tarpeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja järjestelmävästavaa kantaverkonhaltija Fingrid Oyj ovat selvittäneet lohkoketjuteknologian hyödyntämismahdollisuuksia sähkömarkkinoilla tuoreessa selvityksessä (Värränkivi, Petteri-Leiskamo, Taneli: Lohkoketjuteknologia osana älykästä energijärjestelmää. Fingrid-TEM 17.8.2018). Selvityksen mukaan lohkoketjuteknologian tulevaisuus sähkömarkkinoilla sisältää erittäin paljon epävarmuutta, sillä suurin osa hankkeista on vasta kehitysvaiheessa. Selvityksen esittelemät aiheet ovat lohkoketjujen mahdollisia ja visioituja käyttökohteita, joiden osalta taloudellinen ja tekninen kannattavuus ovat vielä pitkälti todistamatta käytännössä. Energia-alan lohkoketjusovellukset ovat vain yksi teknologiaratkaisu muiden joukossa. Selvityksessä tehdyn arvion lisäksi on myös esitetty näkemyksiä siitä, että lohkoketjuteknologian soveltaminen henkilötietojen käsittelyyn on epäselvä suhteessa yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksiin. Lohkoketjuteknologian soveltamismahdollisuuksien selvittäminen ei hallituksen esityksessä ole näiden syiden vuoksi tarpeen.

6 Suhde muihin esityksiin

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp). Ehdotetun tietosuojalain 29 §:ssä säädettäisiin henkilötunnuksen käsittelystä. Mahdolliset muutokset tietosuojalakehdotuksen henkilötunnuksen käsittelyä koskevaan säännökseen tulisi tarpeen mukaan huomioida myös tämän esityksen henkilötunnuksen käsittelyä koskevissa säännöksissä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Sähkömarkkinalaki

3 §. Määritelmät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön määritelmä. Yksiköllä tarkoitettaisiin laissa järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tytäryhtiötä, joka hoitaa lain 49 a §:ssä tarkoitettuja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvia tehtäviä.

8 §. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupa. Pykälässä säädetään järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkoluvasta sekä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan organisaatiolle asetettavista erityisvaatimuksista. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön asemasta järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan organisaatiossa. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 kohta, jonka mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulisi järjestää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen hoitamiseen liittyvät toiminnot kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

Ehdotettu tapa organisoida sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön toiminnot järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kokonaan omistamaan tytäryhtiöön mahdollistaisi näiden toimintojen ja palvelujen hinnoittelun sääntelyn erillään järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan muista toiminnoista. Tämä lisäisi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista kerättävien maksujen läpinäkyvyyttä. Ehdotetulla säännöksellä myös varmistettaisiin, että lakiin perustuvaa monopolitoimintoa tietovarastointeen ei voida myydä muulle toiminnanharjoittajalle.

22 §. Verkonhaltijan tehtävät sähköntoimitusten mittauksessa. Pykälässä säädetään verkonhaltijan yleisistä tehtävistä sähköntoimitusten mittauksessa. Sähköntoimitusten mittausta koskevia säännöksiä tulee sovellettaessa tarkastella muiden verkkopalveluja koskevien säännösten, kuten teknisiä vaatimuksia ja liittämistä koskevien 19 ja 20 §:ien, siirtovelvollisuutta koskevan 21 §:n ja verkkopalvelujen hinnoittelua koskevien 24, 24 b, 25 ja 26 §:ien säännösten sekä uuteen 11 a lukuun sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta ehdotettujen säännösten kanssa.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltijan tehtävänä olisi järjestää sähköverkossaan tase selvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähköntoimitusten mittausta sekä mittaustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. Kun mittauksen järjestäminen ja mittaustietojen ilmoittaminen on annettu verkonhaltijan tehtäväksi, on luotu edellytykset yhdenmukaisille ja luotettaville mittausjärjestelmille sekä ilmoitusmenettelyille. Laskutuksessa tarvittavat mittaustiedot olisi ilmoitettava sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohteisesti. Verkonhaltijan vastuu mittauksen järjestämisestä ei ulottuisi tilanteisiin, joissa sähköntoimitus tapahtuisi kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta. Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi jakeluverkon käyttöpaikkojen mittaustietojen hajautetusta, kahdenvälisestä ilmoitusmenettelystä jakeluverkonhaltijan ja sähkön vähittäismyyjän välillä. Nämä mittaustiedot välitettäisiin jatkossa jakeluverkoista vähittäismyyjille sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta. Tämän vuoksi 1 momentin sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että ilmoitusta ei säädetä enää tehtäväksi suoraan sähkömarkkinoiden osapuolille.

Mittaustiedon toimittamisesta sähkömarkkinoiden osapuolien hyödynnettäväksi annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin esimerkiksi siitä, että missä tapauksissa mittaustiedot toimitettaisiin suoraan sähkömarkkinoiden osapuolelle ja missä tapauksissa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta. Tätä koskeva asetuksenantovaltuus ehdotetaan lisättäväksi pykälän 4 momenttiin. Momentista esitetään samalla poistettavaksi valtuus antaa tarkempia säännöksiä mittaustietojen hyödyntämisestä valtioneuvoston asetuksella. Mittaustietojen hyödyntämistä koskevat säännökset ehdotetaan jatkossa sisällytettäväksi 11 a lukuun sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta.

Verkonhaltijoiden käsittelemä mittaustieto on usein henkilöasiakkaiden henkilötietoa tai elinkeinonharjoittajien liikesalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa.

Pykälän 1 momentin säännöksessä asetettaisiin verkkonhaltijoille yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä taseselvitystä ja laskutusta varten sellaisia loppukäyttäjien mittaustietoja, jotka ovat yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia henkilötietoja. Pykälässä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua perustetta antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähköntoimitusten mittauksessa. Mittaustietoja koskevat mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja, josta säädetään sähkömarkkina-alueissa. Verkonhaltijoiden toteuttaman mittauksen avulla selvitetään kussakin sähköverkossa toimivien eri sähköntoimittajien sähköntoimitukset ja -hankinnat sekä heidän asiakkaidensa sähkönkulutukset ja -toimitukset. Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien toimitukset ja käyttö selvitetään verkkonhaltijoiden järjestämän mittauksen perusteella, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää sähköntoimitusten mittaus sekä taseselvityksen ja laskutuksen perustana olevan mittaustiedon käsittely yhdenmukaisten määrämukoisten menettelysääntöjen mukaisesti. Henkilötiedoksi katsottavan mittaustiedon käsittelyä ei ole myöskään mahdollista erottaa sellaisen mittaustiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Mittaustietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on mittaustietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Sähköntoimitusten mittaukselle mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

5 luku. Kantaverkkoa ja kantaverkonhaltijaa koskevat säännökset

47 §. *Valtakunnallinen taseselvitys.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi unionin harmonisoidun sähkön sisämarkkinalainsäädännön edellyttämät muutokset 15 minuutin pituiseen taseselvitysjaksoon siirtymisen toteuttamiseksi. Muilta osin säännös säilyisi entisen sisältöisenä.

Valtakunnallisessa taseselvityksessä selvittäisiin kunkin taseselvitysjakson osalta tasesähkösäätöjärjestelmän ja tasevastaavien väliset tasepoikkeamat sekä tasesähkösäätöjärjestelmän ja muiden kantaverkonhaltijoiden vastuualueilla toimivien tasesähkösäätöjärjestelmien väliset tasepoikkeamat. Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaisi vastuualueellaan sähköntaseen sekä vastuualueensa tasevastaavien sähköntaseiden selvittämisestä (*valtakunnallinen taseselvitys*).

Sähköjärjestelmän tasehallintaa koskevista suuntaviivoista annetussa komission asetuksessa (EU) 2017/2195 säädetään harmonisoidun 15 minuutin taseselvitysjakson käyttöönotosta ja siihen liittyvästä poikkeusmenettelystä. Komission asetus on tullut voimaan joulukuussa 2017.

Lain 47 §:stä pykälästä kumottaisiin sen viimeinen virke, joka on ristiriidassa komission asetuksen 62 artiklan poikkeusmenettelyä koskevan säännöksen kanssa. Suomessa sovellettaisiin sähkömarkkinalain 121 §:n siirtymäsäännöksen nojalla tunnin pituista taseselvitysjaksoa siihen saakka, kunnes komission asetuksen mukainen 15 minuutin pituinen taseselvitysjakso tulee voimaan Suomessa.

Valtakunnallisen taseselvityksen järjestämisestä säädettäisiin lain 8 §:ssä.

49 §. *Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen.* Pykälässä säädetään sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämisestä. Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen on järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä sen vastuualueella. Säännöstä esitetään muutettavaksi vastaamaan paremmin uutta tilannetta, jossa jakeluverkoissa käytävässä sähkökaupassa siirryttäisiin keskitettyyn tiedonvaihtoon.

Kehittämistoiminnan tavoitteena olisi edistää sähkömarkkinalain 1 §:ssä säädettyjen tavoitteiden mukaisesti tehokkaasti sekä sähkömarkkinoiden osapuolien, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua tiedonvaihtoa sekä tiedonvaihdon tietoturvan asianmukaista tasoa. Kehittämistehtävä ulottuisi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuualueella käytävän sähkökaupan ja siihen liittyvän taseselvityksen edellyttämään tiedonvaihtoon sekä sähkökaupan, jota vastuualueelta käydään muiden siirtoverkonhaltijoiden vastuualueille, ja siihen liittyvän taseselvityksen edellyttämään tiedonvaihtoon. Kehittämistehtävällä olisi siten myös kansainvälinen ulottuvuus. Kehittämistehtävä koskisi sekä tukkimarkkinoilla että vähittäismarkkinoilla tapahtuvaan sähkökauppaan liittyvää tiedonvaihtoa. Kehittämistoiminnan painopiste tulisi olla ensisijaisesti sähkökaupan markkinaprosesseissa ja niihin liittyvässä tiedonvaihdossa. Tämän ohella tiedonvaihdon kehittämistoiminnan tavoitteena olisi myös edistää kysyntäjouston ja muiden lisäarvopalvelujen kehittymistä sekä pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyn edellytyksiä. Kehittämistoiminta olisi tältä osin tarpeen erityisesti luomaan edellytyksiä älyverkkopalveluiden kehittymiselle sekä vaihtelevan uusiutuvan sähköntuotannon ja suurten tuotantoyksiköiden integroimiseksi osaksi sähköjärjestelmää.

Verkonhaltijat ja sähkömarkkinoiden osapuolet käsittelevät sähkökaupan tiedonvaihdossa myös loppukäyttäjien henkilötietoja sekä sähkömarkkinoiden osapuolten liike- ja ammatillisuuksia. Tämän vuoksi pykälässä säädetyn kehittämistoiminnan tavoitteena olisi myös edistää tietoturvan asianmukainen tason toteutumista tiedonvaihdossa. Tietoturvan asianmukaisella tasolla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä asianmukaisia ja oikeasuhtaisia teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joita sähköalan yritysten tulisi toteuttaa hallitakseen riskejä, joita kohdistuu niiden sähkökaupan tiedonvaihtoon ja taseselvitykseen liittyvien verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuteen. Vastuu tietoturvasta olisi aina oman toimintansa osalta kullakin tiedonvaihtoon ja taseselvitykseen osallistuvalla verkonhaltijalla tai sähkömarkkinoiden osapuolella. Pykälässä säädetyllä yleisellä sähkökaupan tiedonvaihdon ja taseselvityksen kehittämistoiminnalla tulisi osaltaan pyrkiä edistämään riskiin suhteutettua sähkökaupan tiedonvaihdon ja taseselvityksen verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuden tasoa sähköjärjestelmässä ja sähköalan yrityksissä uusin tekniikka huomioon ottaen. Verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuudella tarkoitettaisiin asianomaisten järjestelmien kykyä suojautua tietyllä varmuudella toimilta, jotka vaarantavat tallennettujen tai siirrettyjen tai käsiteltyjen tietojen taikka muiden kyseisissä verkko- ja tietojärjestelmissä tarjottujen tai niiden välityksellä saatavilla olevien palvelujen saatavuuden, aitouden, eheyden tai luottamuksellisuuden.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulisi tehdä pykälässä tarkoitettua kehitystyötä yhteistyössä muiden sähköalan yritysten kanssa ja perustaa tarvittaessa yhteistyötä varten asiaan liittyviä työryhmiä ja muita vastaavia yhteistyöelimiä.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluisivat ainakin tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien kehittäminen sekä näihin liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen, sähköalan yritysten tiedonvaihtoon käyttämien tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja tiedonvaihdon oikeellisuuden edistäminen, kuten tiedonvaihdon testauspalvelun ylläpitäminen, tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle sekä tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta. Kehittämiseen voisi kuulua momentissa mainittujen toimien lisäksi myös muita tiedonvaihdon kehittämistoimia. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulisi tarvittaessa osoittaa Energiavirastolle tällaisten kehittämistoimien tarpeellisuus tiedonvaihdon kehittämiseksi. Näin virasto voisi valvontatyössään varmistua siitä, että tiedonvaihtopalvelujen maksuilla katetaan perusteltujen ja tarpeellisten tiedonvaihdon kehittämistoimien kustannuksia.

49 a §. *Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut.* Pykälässä säädettäisiin jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan eli sähkön vähittäismarkkinoiden keskitetyn tiedonvaihdon palveluista sekä niiden järjestämisvastuusta, palvelujen kehittämisestä ja niistä keskeisistä periaatteista, joita palvelujen tarjonnassa olisi noudatettava. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen piiriin kuuluisivat lain 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettut jakeluverkot ja niissä toimivat vähittäismyyjät. Palvelujen soveltamisalaan kuuluisivat siten jakeluverkot ja suljetut jakeluverkot, joiden nimellisjännite on alle 110 kilovolttia.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluiksi eli sähkökaupan datahubin palveluiksi jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessin edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetty järjestäminen ja sähkökauppojen taseselvitys jakeluverkoissa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut muodostaisivat lakiin perustuvan monopolipalvelujen kokonaisuuden, jota jakeluverkoissa toimivat vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat olisivat velvollisia käyttämään näissä toiminnoissaan. Palvelujen tuottaminen ehdotetaan tämän vuoksi annettavaksi sähköjärjestelmän yhteisiä palveluita myös muutoin tuottavan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtäväksi. Vastaavasti palvelujen tuottaminen asetettaisiin muiden monopoliluonteisten sähköverkkopalvelujen sääntelyä vastaavan etukäteen tapahtuvan sääntelyn kohteeksi.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen piiriin kuuluvat palvelut. Koska järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla olisi sähköjärjestelmässä yksinoikeus kyseisten palvelujen tuottamiseen vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille, olisi palvelujen luettelo tarkoitettu tyhjentäväksi. Ehdotettuja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja olisivat 1) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakas- ja käyttöpaikkatietojen ylläpito, 2) vähittäismyyntin ja sähkönjakelun asiakassopimusprosessien edellyttämän tiedonvaihdon järjestäminen, 3) laskutuksen ja taseselvityksen perustana olevien mittaustietojen tiedonvaihdon järjestäminen, 4) sähköntoimitusten ja sähkönjakelun katkaisu- ja kytkentäprosessien tiedonvaihdon järjestäminen, 5) jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitetietojen ylläpidon järjestäminen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitetietojen ylläpitomahdollisuuden järjestäminen, 6) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan osapuolitetietojen välittäminen, 7) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakkaan pääsy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hallussa oleviin omiin tietoihinsa, mikä sisältäisi myös asiakkaan omien tietojen luovutuksen kolmansille asiakkaan antaman suostumuksen perusteella, 8) sähkökauppojen taseselvitys jakeluverkoissa ja taseselvitykseen liittyvän tiedonvaihdon järjestäminen sekä 9) edellä 1—8 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

Ehdotus muuttaisi jakeluverkonhaltijoiden tehtäviä taseselvityksessä. Vastuu jakeluverkonhaltijoiden tehtävänä olevasta jakeluverkkonsa taseselvityksestä siirtyisi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita tuottavalle järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja sen mainittuja palveluita tuottavalle yksikölle siinä vaiheessa, kun sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut otettaisiin käyttöön. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluisi 15 minuutin tasejakson käyttöönoton jälkeen myös tuntimitattuja käyttöpaikkoja koskevien, 74 §:ssä tarkoitettujen muuntolaskelmien tekeminen osana jakeluverkkojen taseselvitystä.

Vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat voisivat käyttää omien palvelujensa tuottamisessa myös ulkopuolisia palvelujen tuottajia, joille vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat voisivat antaa valtuuden asioida lukuunsa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton ajankohdasta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Samasta ajankohdasta tulisivat voimaan myös näiden palvelujen seurauksena tapahtuvat muutokset jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien tehtäviin ja velvoitteisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvästä kehittämisvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi ylläpidettävä ja kehitettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyviä toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään ja rajapintoja toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja että edellytykset tehokkaasti toimiville sähköön vähittäismarkkinoille voidaan turvata. Säännöstä sovellettaisiin siten esimerkiksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamiseen tarvittavien laitteistojen sekä tietojärjestelmien ja ohjelmistojen ylläpitämiseen, käyttöön ja kehittämiseen. Kehittämisvelvollisuus tulisi täyttää muun muassa siten, että mainitut palvelut toimisivat tehokkaasti ja siten, että edellytykset tehokkaasti toimiville sähköön vähittäismarkkinoille voidaan turvata. Momentin mukaisen kehittämisvelvollisuuden tavoitteena on turvata sähkömarkkinain 1 §:n tavoitesäännöksen mukaisesti edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille. Kehittämisvelvollisuutta toteutettaessa vähittäismarkkinoiden toimivuutta tulisi tarkastella sähkömarkkinoiden kokonaisuuden sekä kokonaisedun näkökulmasta. Säännöksen sääntelemässä toiminnassa järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulisi siten tehdä yksittäistapauksissa ratkaisunsa sähkömarkkinoiden toimivuuden kokonaisedun näkökulmasta. Tällaisessa tilanteessa jonkin yksittäisen markkinaosapuolen intressi ei voisi syrjäyttää sähkömarkkinoiden toimivuuden laajasti käsittävää intressiä.

Kehittämisvelvollisuuteen kuuluisi lisäksi olennaisena osana palvelujen tietoturvan asianmukaisen tason varmistaminen. Tietoturvan asianmukaisella tasolla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä asianmukaisia ja oikeasuhtaisia teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joita järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulisi toteuttaa hallitakseen riskejä, joita kohdistuu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvien verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuteen. Pykälässä säädetyllä kehittämisvelvollisuudella tulisi osaltaan pyrkiä varmistamaan asianmukainen, riskiin suhteutettu verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuden taso sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa uusin tekniikka huomioon ottaen. Verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuudella tarkoitettaisiin asianomaisten järjestelmien kykyä suojautua tietyllä varmuudella toimilta, jotka vaarantavat tallennettujen tai siirrettyjen tai käsiteltyjen tietojen taikka muiden kyseisissä verkko- ja tietojärjestelmissä tarjottujen tai niiden välityksellä saatavilla olevien palvelujen saatavuuden, aitouden, eheyden tai luottamuksellisuuden.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä keskeisistä periaatteista, joita järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi noudatettava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tar-

jonnassa. Mainittujen palvelujen tarjonnan tulisi tapahtua niiden käyttäjinä oleville vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Se merkitsee, että tietty palvelu olisi tarjottava samoilla, yhtenäisillä ehdoilla kaikille palvelun käyttäjinä oleville vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille. Palvelujen ehdot voisivat kuitenkin vaihdella palvelujen käytön määrän suhteen tai erityyppisten käyttäjien välillä. Saman käyttäjäryhmän sisällä tulisi kuitenkin soveltaa yhtäläisiä ehtoja ja palveluperiaatteita. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita tuottava yksikkö käsitelisi myös suurta määrää vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden asiakkaiden henkilötietoja rekisterinpitäjänä sekä näiden liikesalaisuuksia. Lisäksi yksiköllä olisi hallussaan arkaluonteista tietoa yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavista toimijoista sähkökäyttäjinä. Tämä huomioitaisiin myös sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluperiaatteissa. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi ehdotuksen mukaan huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmissä käsiteltävien henkilötietojen ja liikesalaisuuksien sekä maanpuolustuksen, poikkeusoloihin varautumisen ja väestönsuojelun ja tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen kannalta arkaluontoisten tietojen tietoturva on järjestetty asianmukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan velvollisuudesta huolehtia sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiinsä tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmissä käsitellään suuria määriä henkilötietoja ja toiminnanharjoittajien liikesalaisuuksia sisältävää tietoa. Lisäksi tietojärjestelmissä käsitellään arkaluonteista tietoa yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavista toimijoista sähkökäyttäjinä. Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan toimivuus ja palvelujen käyttäjien liiketoiminta ovat pitkälti riippuvaisia yksikön tietojärjestelmien toiminnasta ja tietoturvasta. Tämän vuoksi momentissa annettaisiin säännökset sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien riskien hallinnasta. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi huolehdittava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiinsä tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta. Riskienhallinnassa olisi huomioitava 1) järjestelmien ja tilojen turvallisuus, 2) tietoturvaohjeiden ja häiriöiden käsittely, 3) liiketoiminnan jatkuvuuden hallinta, 4) seuranta, tarkastukset ja testaukset ja 5) mahdollisten kansainvälisten standardien noudattaminen. Säännös velvoittaisi järjestelmävastaavaa kantaverkonhaltijaa huolehtimaan esimerkiksi yksikön tietojärjestelmien kyberturvallisuudesta. Yksikön tietojärjestelmien tietoturvallisuusriskeistä tulisi laatia ennen tietojärjestelmien hankintaa riittävän kattava vaikutustenarviointi. Lisäksi yksikön tietojärjestelmien tietoturvallisuutta tulisi operatiivisessa vaiheessa arvioida säännöllisesti riippumattoman tahon toimesta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle velvollisuus ilmoittaa viipymättä Energiavirastolle sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiinsä tietojärjestelmiin kohdistuvista merkittävistä häiriöistä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kohdistuvista tai niitä uhkaavista merkittävistä tietoturvaloukkauksista taikka muista tapahtumista, jotka estävät näiden palvelujen toimivuuden tai häiritsevät niitä olennaisesti. Ilmoitusmenettely mahdollistaisi tietoturvaan liittyvän yhteistyön järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan, Energiaviraston ja Viestintäviraston kesken. Energiaviraston ja Viestintäviraston valtuuksista säädettäisiin erikseen sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013) ja tietoyhteiskuntakaareissa (917/2014). Ilmoituksen käsittelyyn sovellettaisiin sähkömarkkinalain 29 a §:ssä säädettyä menettelyä. Tietoturvallisuuteen liittyvällä häiriöllä tarkoitettaisiin mitä tahansa tapahtumaa, joka tosiasiallisesti vaikuttaa haitallisesti kyseessä olevien järjestelmien turvallisuuteen. Määritelmä vastaisi toimenpiteistä yhteisen korkeatasoisen verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuden varmistamiseksi koko unionissa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/1148, jäljempänä verkko- ja tietoturvadirektiivi, mukaista poikkeaman määritelmää. Poikkeaman merkittävyyden määrittämiseksi olisi otettava huomioon erityisesti niiden yksikön tuottamien pal-

velujen käyttäjien ja näiden asiakkaiden lukumäärä, joihin häiriö vaikuttaa, häiriön kesto sekä maantieteellinen levinneisyys. Momentissa ehdotettaisiin velvoitetta Energiavirastolle arvioida, onko häiriöllä merkittävä vaikutus keskeisten palvelujen jatkuvuuteen toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa ja ilmoittaa tarvittaessa muille asiaan liittyville jäsenvaltioille. Tarkoituksena olisi varmistaa, että silloin kun häiriöllä on rajat ylittäviä vaikutuksia Euroopan unionissa ja Energiavirasto katsoo, että häiriöstä olisi tarpeen kertoa toiselle jäsenvaltiolle, jäsenvaltiot, joita häiriö koskee, saisivat häiriöstä tiedon. Energiavirasto voi pyytää Viestintävirastoa välittämään ilmoituksen verkko- ja tietoturvadirektiivin 8 artiklassa tarkoitetulle toisen jäsenvaltion keskitetylle yhteyspisteelle. Momentissa ehdotettaisiin lisäksi Energiavirastolle valtuutta antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

Pykälän 1 momentin säännöksessä asetettaisiin järjestelmä vastaavalle kantaverkonhaltijalle yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamista varten yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia loppukäyttäjien henkilötietoja. Pykälässä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun perusteen antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa käsiteltäviä henkilötietoja koskevat mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja, josta säädetään sähkömarkkinalaissa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö vastaisi jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttävän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa.

Sähkön vähittäismarkkinoilla sähköntoimitus loppukäyttäjälle edellyttää sekä jakeluverkonhaltijaa että vähittäismyyjää. Sähköntoimituksen aloittamiseksi loppukäyttäjän tulee pääsääntöisesti tehdä erilliset sopimukset jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän kanssa. Toimialan markkinaprosessien mukaan vähittäismyyjä tilaa sähköntoimitus sopimuksen tekemisen jälkeen loppukäyttäjälle myös sähköverkkosopimuksen jakeluverkonhaltijalta. Jakeluverkossa toimii lukuisia vähittäismyyjiä, joiden toimitukset omille asiakkailleen selvitetään taseselvitysjaksoittain. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköntoimitusten mittauksesta. Myös vähittäismyyjän laskutus perustuu jakeluverkonhaltijan toimittamiin mittaustietoihin.

Edellä kuvattujen sähkön vähittäismarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi jakeluverkonhaltijoilla ja vähittäismyyjillä on tarve vaihtaa loppukäyttäjien sopimustietoja ja mittaustietoja. Tämä tiedonvaihtotarve koskee koko sopimusaikaa ja sen kuluessa toteutunutta sähkönkäyttöä. Tiedonvaihto on sähkömarkkinoiden osapuolille ja verkonhaltijoille lakiin perustuva tehtävä. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään sähköntoimitusten mittaus ja 74 §:ssä taseselvitys verkonhaltijoiden tehtäväksi. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan edellyttämästä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä.

Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät käsittelevät henkilötietoja sekä täyttyessään niille sähkömarkkinalaissa säädettyjä tehtäviä ja velvoitteita, että käsitellessään asiakassuhteen perusteella omiin asiakkaisiinsa liittyviä asiakastietoja. Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät toimivat näissä tilanteissa itsenäisinä henkilörekisterin pitäjinä.

Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien välinen tiedonvaihto kuuluu olennaisena osana sähköntoimitusten toteuttamiseen, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää jakeluverkoissa tapahtu-

van sähkökaupan tiedonvaihto yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaisesti. Henkilötiedoksi katsottavan tiedon käsittelyä ei ole mahdollista erotella tiedonvaihdossa sellaisen muutoin vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihdon osana tapahtuva henkilötietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan edellyttämään tiedonvaihtoon liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Tiedonvaihtoa koskeville mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

49 b §. *Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalvelujen maksut.* Pykälässä säädettäisiin 49 ja 49 a §:ssä tarkoitettujen järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalvelujen rahoittamisesta erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava kantaverkonhaltija olisi oikeutettu keräämään kantaverkkopalvelun, tasepalvelun ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjiltä. Maksuilla voitaisiin kattaa järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto.

Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä. Maksut ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalveluista maksettavia korvauksia määritettäessä tulee soveltaa mitä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan mukaan yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita, sovelletaan perustamissopimuksen määräyksiä ja kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yritystä hoitamasta sille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa. Komissio on tehnyt 20 päivänä joulukuuta 2011 päätöksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen (2012/21/EU). Komission päätös edellyttää palveluntuottajaa erittelemään korvauksen sisäisessä kirjanpidossaan. Maksettavien korvausten tulisi myös täyttää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen Altmark Trans -tuomiossa (asia C-280/00) määritellyt kriteerit, jotta tiedonvaihtopalveluista maksettaviin korvauksiin ei sovellettaisi Euroopan unionin valtiontukisääntöjä. Korvauksella tarkoitetaan kantaverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneita kohtuullisia kustannuksia ja kohtuullista voittoa mukaan lukien investoinneista aiheutuvat kustannukset ja toiminnan riskitasoon suhteutettu pääoman kohtuullinen tuotto.

Maksujen määräytymisperusteiden tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä. Perittävien maksujen määräytymisperusteiden tulisi kohdella toimijoita ja toimijaryhmiä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Määräytymisperusteissa voisi olla eroja eri toimijaryhmien välillä, mutta erojen tulisi perustua objektiivisesti määriteltyihin kriteereihin.

Pykälän 2 momentissa annettaisiin erityissäännös sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelumaksuista. Säännöksen mukaan yksikön palvelumaksujen tulisi perustua sen käyttäjien hyödyntämiin palveluihin, mutta ei lain 49 a §:n nojalla kerättävien tietojen markkina-arvoon. Esimerkiksi käyttöpaikkojen lukumäärään perustuva hinnoittelu olisi mahdollista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maksujen avoimuudesta. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulisi julkaista maksut ja niiden määräytymisperusteet.

Koska sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä olisi lakiin perustuva monopoliasema näiden palvelujen tuottamisessa, Energiavirastolle ehdotetaan säädettäväksi toimivalta vahvistaa palvelujen ehdot ja hinnoittelumenetelmät ennen niiden käyttöönottoa. Tämä toimivalta sisällytettäisiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:ään.

74 §. Taseselvitys. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi unionin harmonisoidun sähkön sisämarkkinalaisuussäädännön edellyttämät muutokset 15 minuutin pituiseen taseselvitysjaksoon siirtymisen toteuttamiseksi.

Pykälässä säädettäisiin verkonhaltijoille ja tasevastaaville velvoite huolehtia toteutuneiden sähkökauppojen jälkikäteen tapahtuvasta selvittämisestä eli taseselvityksestä. Taseselvityksellä tarkoitettaisiin kunkin taseselvitysjakson aikana toteutuneiden sähkökauppojen selvittämistä. Sen tuloksena selvitetäisiin kunkin sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan sähkötase ja tasepoikkeama. Taseselvityksen perusteella kullekin sähköjärjestelmään syötetylle sähköerälle etsittäisiin toimittaja sekä vastaavasti kullekin järjestelmästä otetulle erälle käyttäjä. Taseselvitys muodostaisi sähköjärjestelmässä sähkökäyttäjistä valtakunnallisella tasolla toimivaan järjestelmävastaavaan ulottuvan organisaation.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä. Sähköjärjestelmän taseselvitysorganisaatio muodostaisi itsessään osan taseselvityksessä käytettävää menetelmää. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä olisi 47 §:ään perustuen valtakunnallinen taseselvitys sekä 49 a §:ään perustuen taseselvitys jakeluverkoissa. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan lisäksi myös muille lain 3 §:n 9 kohdassa tarkoitetuille verkonhaltijoille voitaisiin valtioneuvoston asetuksella antaa tehtäviä ja vastuita taseselvitysorganisaatiossa. Verkonhaltijoiden ohella taseselvitystehtäviä ja -vastuita voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella myös lain 3 §:n 27 kohdassa tarkoitetuille tasevastaaville eli tasesähköyksikön kanssa tasesähkökauppaa käyville tasevastuullisille sähkömarkkinoiden osapuolille.

Sähköjärjestelmän tasehallintaa koskevista suuntaviivoista annetussa komission asetuksessa (EU) 2017/2195 säädetään harmonisoidun 15 minuutin pituisen taseselvitysjakson käyttöönotosta ja siihen liittyvästä poikkeusmenettelystä. Komission asetus on tullut voimaan joulukuussa 2017. Suomessa sovellettaisiin sähkömarkkinain 121 §:n siirtymäsäännöksen nojalla tunnin pituista taseselvitysjaksoa siihen saakka, kunnes komission asetuksen mukainen 15 minuutin pituinen taseselvitysjakso tulee voimaan Suomessa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetuilla muutoksilla varauduttaisiin 15 minuutin taseselvitysjaksoon siirtymiseen liittyviin täytäntöönpanotoimiin. Lain 74 §:n 1 momentista kumottaisiin sen viimeinen virke, joka on ristiriidassa komission asetuksen 62 artiklan poikkeusmenettelyä koskevan säännöksen kanssa. Lisäksi momenttiin lisättäisiin säännös, joka mahdollistaa jakeluverkkoihin asennettujen tuntimittauslaitteistojen käyttämisen siihen saakka, kunnes ne myöhemmin päätetään mahdollisesti korvata 15 minuutin mittaus syklin mahdollistavilla mittauslaitteistoilla. Suomessa on jakeluverkoissa siirretty tuntimittauslaitteistojen käyttöön vuodesta 2009 alkaen. Tällaiset mittauslaitteistot on asennettu kuluneen vuosikymmenen aikana noin 99,7 prosenttiin käyttöpaikoista. Ehdotetun säännöksen mukaan 15 minuutin taseselvitysjaksoon siirtymisen jälkeen jakeluverkkoon liitetyn käyttöpaikan ja jakeluverkkoon liitetyn voimalaitoksen tuntimittauslaitteiston mittaus tuntienergia olisi jaettava taseselvityksessä kuormituskäyrän tai muun säädetyl laskentaa säännön mukaisesti kysymyksessä olevaan tuntiin sisältyville taseselvitysjaksoille. Jakamiseen sovellettavasta kuormituskäyrästä tai muusta laskentaa säännöstä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Säännös mahdollistaisi sen, ettei Suomessa jakeluverkkoihin asennettuja tuntimittauslaitteistoja jouduttaisi kaikilta osin korvaamaan ennaikaisesti 15 minuutin mittaus syklin mahdollistavilla mittauslaitteistoilla. Mittauslaitteistojen uusista vaatimuksista ja tarkempien mittauslaitteistojen käyttöönotosta säädettäisiin myöhemmin erikseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvoitteesta tarjota taseselvityspalveluita sähkömarkkinoiden osapuolille tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin. Verkonhaltijan suorittamaan taseselvitykseen sovellettaisiin sähkömarkkinalain 4 luvun verkkotoiminnan yleisiä velvoitteita koskevia säännöksiä. Niiden mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei myöskään saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Näiden säännösten perusteella on mahdollista ehkäistä verkkonhaltijoita käyttämästä taseselvityspalveluiden ehtoissa ja hinnoittelussa oman organisaationsa sähkömyyntiä kilpailulta suojaavia toimenpiteitä. Siten esimerkiksi taseselvityspalveluiden tuottamisen aiheuttamat kustannukset tulisi rahoittaa pääsääntöisesti siirto- tai jakelutariffilla. Näitä verkkopalveluja koskevia säännöksiä ei kuitenkaan voida soveltaa muiden sähkömarkkinoiden osapuolten suorittamaan taseselvitystehtävään. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vastaavat sähkökaupan kilpailua turvaavat periaatteet kohdistettaisiin myös muiden sähkömarkkinoiden osapuolten harjoittamaan taseselvitystoimintaan.

Pykälän 1 momentin säännöksessä asetettaisiin verkkonhaltijoille yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisäateinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä taseselvityksessä myös yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamia loppukäyttäjien henkilötietoja. Pykälässä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun perusteen antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuojasetuksen sääntöjen soveltamista taseselvityksessä. Taseselvityksessä käsiteltäviä henkilötietoja koskevat mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja josta säädetään sähkömarkkinalaissa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö vastaisi 49 a §:ään perustuen taseselvityksestä jakeluverkoissa osana sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja.

Sähkön vähittäismarkkinoilla sähköntoimitus loppukäyttäjälle edellyttää sekä jakeluverkonhaltijaa että vähittäismyyjää. Sähköntoimituksen aloittamiseksi loppukäyttäjän tulee pääsääntöisesti tehdä erilliset sopimukset jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän kanssa. Jakeluvierokossa toimii lukuisia vähittäismyyjiä, joiden toimitukset omille asiakkailleen selvitetään taseselvitysjaksoittain. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköntoimitusten mittauksesta. Myös vähittäismyyjän laskutus perustuu jakeluverkonhaltijan toimittamiin mittaustietoihin.

Edellä kuvattujen sähkön vähittäismarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi taseselvitys perustuu mittaustietojen hyödyntämiseen. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään sähköntoimitusten mittaus ja 74 §:ssä taseselvitys verkkonhaltijoiden tehtäväksi. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan edellyttämästä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä.

Jakeluverkkojen taseselvityksen keskitetysti tuottavan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön lisäksi jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät käsittelevät henkilötietoja sekä täyttäänsään niille sähkömarkkinalaissa säädettyjä tehtäviä ja velvoitteita että käsitellessään asiakassuhteen perusteella omiin asiakkaisiinsa liittyviä asiakastietoja. Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät toimivat näissä tilanteissa itsenäisinä henkilörekisterin pitäjinä.

Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien sähköntoimitusten selvittäminen on välttämätön osa markkinoiden toimintaa, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan taseselvitys ja siihen liittyvä tiedonvaihto yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaiseksi. Henkilötiedoksi katsottavan tiedon käsittelyä ei ole mahdollista ero-

tella taseselvityksessä ja siihen liittyvässä tiedonvaihdossa sellaisen muutoin vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan taseselvityksen ja siihen liittyvän tiedonvaihdon osana tapahtuva henkilötietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan edellyttämään taseselvitykseen ja siihen kuuluvaan tiedonvaihtoon liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Tiedonvaihtoa koskeville mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

75 a §. *Velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita.* Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 75 a §, jossa säädettäisiin vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden velvollisuudesta käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita. Pykälässä määritellyillä toiminnanharjoittajilla olisi siten velvollisuus käyttää 49 a §:n mukaisia palveluita toimiessaan mainituissa markkinaroolleissa sähkön vähittäismarkkinoilla ja jakeluverkoissa. Velvollisuuden ei ole tarkoitus estää vähittäismyyjiä ja jakeluverkonhaltijoita halutessaan pitämästä myös omia asiakas-, mittaustieto- ja muita vastaavia rekistereitään.

Velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita koskisi ensinnäkin sähkömarkkinalaissa tarkoitettuja vähittäismyyjiä. Lain 3 §:n 12 kohdan mukaan vähittäismyynnillä tarkoitetaan sähkön toimitusta jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjille. Velvollisuus ei siten koskisi sellaisia sähköntoimittajia, joiden toimitus tapahtuisi muun sähköverkon kuin jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. Velvollisuus ei siten koskisi esimerkiksi sähköntoimittajaa, joka toimittaa sähköä loppukäyttäjille suurjännitteisen jakeluverkon kautta. Velvollisuus ei myöskään koskisi sähköntoimittajaa, joka toimittaa sähköä loppukäyttäjille sellaisen kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, joka ei kuulu luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin.

Velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita koskisi myös jakeluverkonhaltijoita, jotka harjoittavat sähköverkkotoimintaa sähkömarkkinalain tarkoittamassa jakeluverkossa. Lain 3 §:n 10 kohdan mukaan jakeluverkonhaltijalla tarkoitetaan laissa muun muassa verkonhaltijaa, jolla on hallinnassaan jakeluverkkoa ja joka harjoittaa luvanvaraista sähköverkkotoimintaa tässä verkossa. Lain 3 §:n 2 kohdan mukaan jakeluverkkolla tarkoitetaan sähköverkkoa, jonka nimellisjännite on pienempi kuin 110 kilovolttia. Velvoitteen kohteena olisivat siten jakeluverkonhaltijat, joille on myönnetty sähköverkkolupa sähköverkkotoimintaan jakeluverkossa tai suljetussa jakeluverkossa. Yhteistä näille verkoille on se, että niissä on jakeluverkon käyttöpaikkoja, joihin liittyvät sähkömarkkinaprosessit on tarpeen järjestää yhtenäisten menettelytapojen mukaisesti. Velvoite ei sen sijaan koskisi niitä jakeluverkonhaltijoita, jotka operoivat suurjännitteistä jakeluverkkoa tai suurjännitteistä suljettua jakeluverkkoa.

Pykälän velvoitteen piiriin kuuluvan vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan olisi myös huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Lain voimaantulosäännöksessä säädettäisiin aikataulusta, jonka mukaisesti ennen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelun käyttöönottoa toimivien vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden olisi saavutettava tässä tarkoitettu yhteensopivuus. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton jälkeen markkinoille tulevien uusien vähittäismyyjien ja toimintansa aloittavien uusien jakeluverkonhaltijoiden olisi täytettävä yhteensopivuusvaatimukset ennen kuin ne voisivat aloittaa toiminnan vähittäismyyjänä tai jakeluverkonhaltijana sähköjärjestelmässä.

Pykälässä säädettäisiin edelleen, että vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan olisi huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon korjaamisesta viipymättä. Vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden tulisi siten huolehtia ensinnäkin siitä, että niiden itsensä keräämä ja muodostama tieto, jonka ne toimittavat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön, olisi virheetöntä. Tämän lisäksi niiden tulisi huolehtia siitä, että asiakkaiden niille antamat tiedot toimitettaisiin yksikköön virheettömässä muodossa. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan vastuulla ei kuitenkaan olisi sellainen virheellinen tieto, jonka asiakas on niille antanut. Jos myöhemmin ilmenee, että vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan toimittamassa tiedossa on virheitä, tulisi niiden ryhtyä viipymättä toimenpiteisiin tällaisen tiedon oikaisemiseksi. Velvoite virheellisen tiedon oikaisemiseen koskisi myös asiakkaan antaman virheellisen tiedon oikaisemista, jos vähittäismyyjällä tai jakeluverkonhaltijalla on mahdollisuus oikaista tällainen tieto.

Pykälän 1 momentin säännöksessä asetettaisiin vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen piiriin kuuluvia yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia loppukäyttäjien henkilötietoja. Pykälässä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun perusteen antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen piiriin kuuluvassa sähkökaupan tiedonvaihdossa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa käsiteltäviä henkilötietoja koskevat mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja, josta säädetään sähkömarkkinalaissa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö vastaisi jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttävän tiedonvaihdon ja –hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa.

Sähkön vähittäismarkkinoilla sähköntoimitus loppukäyttäjälle edellyttää sekä jakeluverkonhaltijaa että vähittäismyyjää. Sähköntoimituksen aloittamiseksi loppukäyttäjän tulee pääsääntöisesti tehdä erilliset sopimukset jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän kanssa. Toimialan markkinaprosessin mukaan vähittäismyyjä tilaa sähköntoimitus- ja sähköntoimituksen tekemisen jälkeen loppukäyttäjälle myös sähköverkkosopimuksen jakeluverkonhaltijalta. Jakeluverkossa toimii lukuisia vähittäismyyjiä, joiden toimitukset omille asiakkailleen selvitetään taseselvitysjaksoittain. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköntoimitusten mittauksesta. Myös vähittäismyyjän laskutus perustuu jakeluverkonhaltijan toimittamiin mittaustietoihin.

Edellä kuvattujen sähkön vähittäismarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi jakeluverkonhaltijoilla ja vähittäismyyjillä on tarve vaihtaa loppukäyttäjien sopimustietoja ja mittaustietoja. Tämä tiedonvaihtotarve koskee koko sopimusaikaa ja sen kuluessa toteutunutta sähkönkäyttöä. Tiedonvaihto on sähkömarkkinoiden osapuolille ja verkonhaltijoille lakiin perustuva tehtävä. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään sähköntoimitusten mittaus ja 74 §:ssä taseselvitys verkonhaltijoiden tehtäväksi. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan edellyttämästä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä.

Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät käsittelevät henkilötietoja sekä täyttäessään niille sähkömarkkinalaissa säädettyjä tehtäviä ja velvoitteita että käsitellessään asiakassuhteen perusteella omiin asiakkaisiinsa liittyviä asiakastietoja. Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät toimivat näissä tilanteissa itsenäisinä henkilörekisterin pitäjinä.

Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien välinen tiedonvaihto kuuluu olennaisena osana sähköntoimitusten toteuttamiseen, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihto yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaisesti. Henkilötiedoksi katsottavan tiedon käsittelyä ei ole mahdollista erotella tiedonvaihdossa sellaisen muutoin vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihdon osana tapahtuva henkilötietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan edellyttämään tiedonvaihtoon liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Tiedonvaihtoa koskeville mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

11 a luku. Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 11 a luku sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta. Lukuun sisältyisi myös voimassa olevan salassapitovelvollisuutta koskevan 76 §:n korvaava säännös salassapitovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta.

75 b §. *Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta.* Pykälään esitetään uutta säännöstä sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta, joka koskisi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut tuottavaa yksikköä lukuun ottamatta kaikkia sellaisia sähköalan yrityksiä, jotka osallistuvat markkinaprosesseihin sähköisin järjestelmin ja ylläpitävät tällaisia järjestelmiä. Sähköalan yrityksellä tarkoitetaan sähkömarkkina-alaissa luonnollista tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa ainakin yhtä seuraavista toiminnoista: sähköntuotanto, siirto, jakelu, toimitus tai osto ja joka on vastuussa näihin toimintoihin liittyvistä kaupallisista, teknisistä tai ylläpitotehtävistä, lukuun ottamatta loppukäyttäjää. Keskeisiä sääntelyn kohteita olisivat tässä tapauksessa verkonhaltijat, vähittäismyyjät ja tasevastaavat. Säännös sisältää myös näitä toimintoja ja järjestelmiä koskevan kehittämisvelvollisuuden. Pykälän säännöksellä varauduttaisiin myös komission ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkönsisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä [KOM(2016) 864 lopullinen] perustuvan uuden sähkömarkkinadirektiivin tiedon hallintaa koskevan 23 artiklan täytäntöönpanoon. Ehdotuksen käsittely on loppuvaiheessa Euroopan unionin toimielimissä.

Pykälän mukaan sähköalan yrityksen olisi ylläpidettävä ja kehitettävä sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyviä toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään sekä yhteyksiä näihin toimintoihin liittyvien toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että kyseiset palvelut ja niiden tuottamiseen käytettävät järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja että edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata.

Säännöstä sovellettaisiin siten esimerkiksi sellaisten laitteistojen sekä tietojärjestelmien ja ohjelmistojen ylläpitämiseen, käyttöön ja kehittämiseen, joilla toimitetaan edellä mainittuihin prosesseihin liittyviä tietoja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle sekä taseselvitystehtäviä hoitaville tasevastaaville ja valtakunnallisesta taseselvityksestä vastaavalle yksikölle. Kehittämisvelvollisuus tulisi täyttää muun muassa siten, että mainitut palvelut toimisivat tehokkaasti ja siten, että edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata. Momentin mukaisen kehittämisvelvollisuuden tavoitteena on turvata sähkömarkkinalain 1 §:n tavoitesäännöksen mukaisesti edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi, että sähköalan yritys olisi velvollinen huolehtimaan, että sillä on asianmukaiset tietotekniset valmiudet ja tietoliikennevalmiudet toimia omalle markkina-

roolilleen asetettujen tai vastuulleen kuuluvien vaatimusten mukaisesti sähkömarkkinoilla. Velvollisuuden sisällölliset vaatimukset määräytyisivät siten aina kunkin toiminnanharjoittajan oman roolin mukaisesti.

Kehittämismuutoksen kuuluisi lisäksi olennaisena osana palvelujen tietoturvan asianmukaisen tason varmistaminen. Tietoturvan asianmukaisella tasolla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä asianmukaisia ja oikeasuhtaisia teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joita sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan tulisi toteuttaa hallitakseen riskejä, joita kohdistuu pykälässä tarkoitettuihin palveluihin liittyvien verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuteen. Pykälässä säädetyllä kehittämismuutoksella tulisi osaltaan pyrkiä varmistamaan asianmukainen, riskiin suhteutettu verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuuden taso näissä palveluissa uusien teknologioiden huomioon ottaen. Verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuudella tarkoitettaisiin asianomaisten järjestelmien kykyä suojautua tietyllä varmuudella toimilta, jotka vaarantavat tallennettujen tai siirrettyjen tai käsiteltyjen tietojen taikka muiden kyseisissä verkko- ja tietojärjestelmissä tarjottujen tai niiden välityksellä saatavilla olevien palvelujen saatavuuden, aitouden, eheyden tai luottamuksellisuuden.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan informatiivista säännöstä, jonka mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen järjestämisestä säädettäisiin lain 5 luvussa. Pykälää ei siten sovellettaisi järjestelmävästävään kantaverkonhaltijaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen järjestämisen osalta. Sen osalta säännökset annettaisiin ehdotetussa 49 a §:ssä.

Pykälän 1 momentin säännöksessä asetettaisiin sähköalan yrityksille yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä sähkökaupan markkinaprosesseissa, tasevastuunsa täyttämiseksi ja taseselvityksessä myös yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamia loppukäyttäjien henkilötietoja. Pykälässä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua perustetta antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuojasetuksen sääntöjen soveltamista sähkökaupan markkinaprosesseissa, tasevastuun täyttämiseksi ja taseselvityksessä. Näiden lakiin perustuvien velvoitteiden ja tehtävien yhteydessä käsiteltäviä henkilötietoja koskevat mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja josta säädetään sähkömarkkinalaissa. Henkilötietojen käsittelyn osalta säännökset kohdistuisivat lähinnä vähittäismyyjiin ja jakeluverkonhaltijoihin.

Sähkön vähittäismarkkinoilla sähköntoimitus loppukäyttäjälle edellyttää sekä jakeluverkonhaltijaa että vähittäismyyjää. Sähköntoimituksen aloittamiseksi loppukäyttäjän tulee pääsääntöisesti tehdä erilliset sopimukset jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän kanssa. Jakeluverkossa toimii lukuisia vähittäismyyjiä, joiden toimitukset omille asiakkailleen selvitetään taseselvitysjaksoittain. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköntoimitusten mittauksesta. Myös vähittäismyyjän laskutus perustuu jakeluverkonhaltijan toimittamiin mittaustietoihin.

Edellä kuvattujen sähkön vähittäismarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi jakeluverkonhaltijoille ja vähittäismyyjille on tarve vaihtaa loppukäyttäjien sopimustietoja ja mittaustietoja. Tämä tiedonvaihtotarve koskee koko sopimusaikaa ja sen kuluessa toteutunutta sähkökäyttöä. Tiedonvaihto on sähkömarkkinoiden osapuolille ja verkonhaltijoille lakiin perustuva tehtävä. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään sähköntoimitusten mittaus ja 74 §:ssä taseselvitys verkonhaltijoiden tehtäväksi. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan edellyttämästä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä.

Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät käsittelevät henkilötietoja sekä täyttäessään niille sähkömarkkina-alaissa säädettyjä tehtäviä ja velvoitteita että käsitellessään asiakassuhteen perusteella omiin asiakkaisiinsa liittyviä asiakastietoja. Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät toimivat näissä tilanteissa itsenäisinä henkilörekisterin pitäjinä.

Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien välinen tiedonvaihto kuuluu olennaisena osana sähköntoimitusten toteuttamiseen, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihto ja taseselvitys yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaiseksi. Henkilötiedoksi katsottavan tiedon käsittelyä ei ole mahdollista erotella tiedonvaihdossa sellaisen muutoin vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihdon ja taseselvityksen osana tapahtuva henkilötietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan edellyttämään tiedonvaihtoon ja taseselvitykseen liittyvän henkilötietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Pykälässä säädetyille mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

75 c §. *Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon säilyttäminen.* Pykälässä säädettäisiin sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon säilytysajasta. Säännöksen mukaan sähköalan yrityksen olisi säilytettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyvät tiedot kuuden vuoden ajan tapahtumasta, jota tieto koskee tai, jos kysymyksessä on sopimusta koskeva tieto, kuuden vuoden ajan sopimuksen päättymisestä. Säännöstä sovellettaisiin esimerkiksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvien tietojen säilyttämiseen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä. Vähittäismyyjä tai jakeluverkonhaltija voisi osoittaa lain 49 §:ssä tarkoitettujen tietojen säilytyspaikaksi myös sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyvien tietojen kiinteäksi säilytysajaksi esitetään kuutta vuotta. Ehdotettu säilytysaika perustuisi kirjanpitolaisissa (1336/1997) säädettyyn kirjanpitolain säilytysaikaan sekä sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (66/2009) 6 luvun 5 §:ssä säädettyyn tuntimittaustietojen säilytysaikaan. Jälkimmäinen säännös kumottaisiin lain voimaantuloajankohdasta lukien. Sähköalan vakiintunut käytäntö on ollut säilyttää arkistoituja tiedonvaihtosanomiamia tai niiden tietokantamuotoisia versioita, jotka ovat helposti saatavilla ja pystytään tarvittaessa esittämään sekä tulostamaan luettavassa muodossa kirjanpitolain mukaisesti. Kuuden vuoden säilytysaika olisi perusteltu myös sähköalalle tyypillisten pitkien asiakassopimussuhteiden näkökulmasta. Mahdollisissa mittausvirheissä on myös tarve tehdä asiakaslaskutuksen oikaisuja vuosia taaksepäin. Kulutushistoriatieto parantaisi asiakkaiden tietämystä omasta sähkönkulutuksestaan ja antaisi asiakkaille mahdollisuuden valmistella energiatehokkuustoimenpiteitä. Kuuden vuoden säilytysaika mahdollistaisi myös sähköalan yrityksille uusien palveluiden kehittämisen. Myös pykälässä tarkoitettujen henkilötietojen osalta olisi siten tosiasiallinen tarve säilyttää tietoja pykälässä säädetyssä määräajan.

Unionin tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaan henkilötiedot tulee poistaa rekisteristä, kun ne eivät ole tarpeellisia. Jos pykälässä tarkoitettu tieto on luonteeltaan henkilötietoa, päättyisi peruste kyseisten tietojen säilyttämiseen pykälässä määriteltyihin tarkoituksiin kuuden vuoden määräajan jälkeen. Henkilötiedot tulisi tämän ajan päättymisen jälkeen poistaa sähköalan yrityksen rekisteristä. On kuitenkin mahdollista, että sähköalan yrityksellä on myös muita kuin

pykälässä tarkoitettuja perusteita käsitellä henkilötietoja. Tällaisen perusteen vallitessa ei pykälän säännös estä säilyttämästä kyseisiä henkilötietoja pykälässä säädettyä aikaa kauemmin, jos kyseisen henkilötiedon säilyttäminen on tarpeellista.

Pykälän 1 momentin säännöksessä asetettaisiin sähköalan yrityksille yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa, sähkökaupan markkinaprosesseissa, tasevastuunsa täyttämässä ja taseselvityksessä myös yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia loppukäyttäjien henkilötietoja pykälässä säädetyn yhtenäisen säilytysajan mukaisesti. Pykälässä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua perustetta antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuojasetuksen sääntöjen soveltamista sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa, sähkökaupan markkinaprosesseissa, tasevastuun täyttämässä ja taseselvityksessä. Näiden lakiin perustuvien velvoitteiden ja tehtävien yhteydessä käsiteltäviä henkilötietoja koskevat mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähköntoimitusten toteuttamiseksi käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja josta säädetään sähkömarkkina- ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön, vähittäismyyjiin ja jakeluverkonhaltijoihin.

Sähkön vähittäismarkkinoilla sähköntoimitus loppukäyttäjälle edellyttää sekä jakeluverkonhaltijaa että vähittäismyyjää. Sähköntoimituksen aloittamiseksi loppukäyttäjän tulee pääsääntöisesti tehdä erilliset sopimukset jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän kanssa. Jakeluverkossa toimii lukuisia vähittäismyyjiä, joiden toimitukset omille asiakkailleen selvitetään taseselvitysjaksoittain. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköntoimitusten mittauksesta. Myös vähittäismyyjän laskutus perustuu jakeluverkonhaltijan toimittamiin mittaustietoihin.

Edellä kuvattujen sähkön vähittäismarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi jakeluverkonhaltijoilla ja vähittäismyyjillä on tarve vaihtaa loppukäyttäjien sopimustietoja ja mittaustietoja. Tämä tiedonvaihtotarve koskee koko sopimusaikaa ja sen kuluessa toteutunutta sähkönkäyttöä. Tiedonvaihto on sähkömarkkinoiden osapuolille ja verkonhaltijoille lakiin perustuva tehtävä. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään sähköntoimitusten mittaus ja 74 §:ssä taseselvitys verkonhaltijoiden tehtäväksi. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan edellyttämästä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä.

Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät käsittelevät henkilötietoja sekä täyttäessään niille sähkömarkkina- ja sähkökaupan säädettyjä tehtäviä ja velvoitteita että käsitellessään asiakassuhteen perusteella omiin asiakkaisiinsa liittyviä asiakastietoja. Jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät toimivat näissä tilanteissa itsenäisinä henkilörekisterin pitäjinä.

Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien välinen tiedonvaihto kuuluu olennaisena osana sähköntoimitusten toteuttamiseen, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihto ja taseselvitys yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaiseksi. Henkilötiedoksi katsottavan tiedon käsittelyä ei ole mahdollista erotella tiedonvaihdossa sellaisen muutoin vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan tiedonvaihdon ja taseselvityksen osana tapahtuva henkilötietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuojasetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuojasetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on jakeluverkoissa tapahtuvan sähkökaupan edellyttämään tiedonvaihtoon ja taseselvitykseen liittyvän henkilö-

tietojen käsittelyn ja tietojen yhtenäisen säilytysajan osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Pykälässä säädetyille mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

75 d §. *Henkilötunnuksen käyttäminen henkilön yksilöimiseksi.* Yleisen tietosuojasetuksen 87 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat määritellä tarkemmin erityiset kansallisen henkilönumeron tai muun yleisen tunnisteen käsittelyn edellytykset. Tässä tapauksessa kansallista henkilönnumeroa tai muuta yleistä tunnistetta on käytettävä ainoastaan noudattaen rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suoja-toimia yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti. Esitetyn tietosuojalain (HE 9/2018 vp) 29 §:n mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa.

Pykälään esitetään erityissäännöstä henkilötunnuksen käyttämisestä henkilön yksilöimiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa, sähköalan yrityksen suorittaessa sähkömarkkina-alaissa säädetyjä tehtäviään ja, kun henkilötunnuksen käsittely on tarpeen vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten. Säännöksen on tarkoitus täydentää henkilötunnuksen käyttöä koskevaa muuta sääntelyä. Säännös muodostaisi oikeusperusteen siinä tarkoitetuille yrityksille käsitellä henkilötunnusta säännöksessä määriteltyihin tarkoituksiin.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 21 kohdan mukaan sähköalan yrityksellä tarkoitetaan laissa luonnollista tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa ainakin yhtä seuraavista toiminnoista: sähkön tuotanto, siirto, jakelu, toimitus tai osto ja joka on vastuussa näihin toimintoihin liittyvistä kaupallisista, teknisistä tai ylläpitotehtävistä, lukuun ottamatta loppukäyttäjää. Jakeluverkonhaltijalla tarkoitetaan pykälässä sähkömarkkinalain 3 §:n 10 kohdassa määriteltyä jakeluverkonhaltijaa. Jakeluverkonhaltija on verkonhaltija, jolla on hallinnassaan jakeluverkkoa tai suurjännitteistä jakeluverkkoa ja joka harjoittaa luvanvaraista sähköverkkotoimintaa tässä verkossa. Vähittäismyyjällä puolestaan tarkoitettaisiin sähköntoimittajaa, joka harjoittaa sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdassa määriteltyä vähittäismyyntiä. Vähittäismyyjällä tarkoitetaan sähkömarkkina-alaissa jakeluverkossa toimivaa sähköntoimittajaa, joka toimittaa sähköä jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjille.

Sähkön vähittäismarkkinoilla sähköntoimitus loppukäyttäjälle edellyttää sekä jakeluverkonhaltijaa että vähittäismyyjää. Sähköntoimituksen aloittamiseksi loppukäyttäjän tulee pääsääntöisesti tehdä erilliset sopimukset jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän kanssa. Toimialan markkinaprosessien mukaan vähittäismyyjä tilaa sähkönmyyntisopimuksen tekemisen jälkeen loppukäyttäjälle myös sähköverkkosopimuksen jakeluverkonhaltijalta. Jakeluverkossa toimii lukuisia vähittäismyyjiä, joiden toimitukset omille asiakkailleen selvitetään taseselvitysjaksoittain. Taseselvitysjaksona on tällä hetkellä tunti. Lähivuosina siirrytään 15 minuutin taseselvitysjaksoon. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköntoimitusten mittauksesta. Myös vähittäismyyjän laskutus perustuu jakeluverkonhaltijan toimittamiin mittaustietoihin.

Edellä kuvattujen sähkön vähittäismarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi jakeluverkonhaltijoilla ja vähittäismyyjillä on tarve vaihtaa loppukäyttäjien sopimustietoja ja mittaustietoja. Tämä tiedonvaihtotarve koskee koko sopimusaikaa ja sen kuluessa toteutunutta sähkökäyttöä. Tiedonvaihto on sähkömarkkinoiden osapuolille ja verkonhaltijoille lakiin perustuva tehtävä. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään sähköntoimitusten mittaus ja 74 §:ssä taseselvitys verkonhaltijoiden tehtäväksi. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan edellyttämästä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan sähkömarkkinoiden osapuolen ja verkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvien sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä.

Rekisteröityjen loppukäyttäjien yksiselitteinen yksilöiminen on sähköjakelussa ja vähittäismyynnissä sekä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvistä tehtävistä suorittamiseksi tärkeää. Sähkömarkkina-alaissa säädettyjen palveluiden toteuttamiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö, jakeluverkonhaltijat ja vähittäismyyjät tarvitsevat luotettavan tavan kunkin henkilön yksilöimiseen ja tunnistamiseen.

Henkilötunnus on tällä hetkellä ainoa virallinen Suomessa käytössä oleva tunniste, jolla kukin luonnollinen henkilö voidaan yksilöidä yksiselitteisesti. Henkilötunnuksen avulla sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmästä voitaisiin tunnistaa kuhunkin luonnolliseen henkilöön liittyvät tiedot luotettavasti, mikä mahdollistaisi rekisteröidyn luonnollisen henkilön oikeuksien toteutumisen, kuten kaikkien kyseiseen henkilöön liittyvien tietojen poistamisen tarvittaessa tai tämän itse niin pyytäessä. Rekisterinpitäjät pystyisivät henkilötunnuksen avulla täyttämään rekisterinpitäjille yleisessä tietoturva-asetuksessa säädetty velvoitteensa.

Henkilötunnuksen avulla myös mahdollistettaisiin henkilön pääsy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön asiakasportaaliin ja sitä kautta hänestä järjestelmään rekisteröityihin tietoihin. Asiakasportaaliin kirjautumiseksi henkilö tunnistautuisi Väestörekisterikeskuksen ylläpitämässä Suomi.fi-portaalissa, josta tunnistustiedot välitettäisiin luotetun yhteyden yli sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle ilman ylimääräisten käyttäjätunnuksen ja salasanan yhdistelmään perustuvien tunnistusmenetelmien käyttöä. Suomi.fi-tunnistuspalvelu perustuu yleisesti käytössä oleviin Viestintäviraston hyväksymiin sähköisiin tunnistuspalveluihin, kuten TUPAS:iin ja Mobiilivarmenteeseen. Kaikki nämä tunnistuspalvelut palauttavat henkilötunnuksen ja ovat luonteeltaan käyttäjätunnuksen ja salasanan yhdistelmään perustuvia tunnistusmenetelmiä luotettavampia ja turvallisempia. Tulevaisuudessa erilaisten yksilöinti- ja tunnistusmenetelmien kehittyessä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmän on tarkoitus tukea myös muun tunnisteiden kuin henkilötunnuksen käyttämistä.

Pykälässä 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin, että luonnollisen henkilön yksiselitteiseksi yksilöimiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa ja nämä palvelut tuottavan yksikön rekisterissä voidaan käyttää henkilötunnusta. Henkilötunnuksen asemesta voitaisiin käyttää luonnollisen henkilön yksiselitteiseen yksilöintiin myös muuta tunnistetta, joka täyttäisi henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi. Tällaista tunnistetta ei Suomessa ole kuitenkaan toistaiseksi käytössä, mutta säännöksellä on tarkoitus varautua henkilötunnuksen korvaavien tai sille vaihtoehdon tarjoavien tunnisteiden käyttöönottoon. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön rekisteriin on tarkoitus tallentaa tietoa kaikista Suomen jakeluverkkojen noin 3,5 miljoonasta käyttöpaikasta. Suuren asiakasmäärän vuoksi asiakkaan tunnistamisessa ja käyttöoikeuksien hallinnassa asiakkaan tunnistetiedon tulisi olla yksiselitteinen ja luotettava. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tehokas hyödyntäminen ja rekisteröityjen henkilöiden tietosuojan varmistaminen edellyttäisivät henkilötunnuksen tai ominaisuuksiltaan siihen verrattavissa olevan tunnisteiden käyttämistä luonnollisen henkilön tunnistetietona. Rekisteröidyn vahva tunnistaminen ja kirjautuminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön portaaliin edellyttävät henkilötunnuksen tallentamista yksikön rekisteriin. Mikäli henkilöllä ei kuitenkaan ole henkilötunnusta, voitaisiin tunnisteena käyttää poikkeuksellisesti tämän syntymäaikaa. Lisäksi tässä tapauksessa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle ilmoitettaisiin vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan oma tunnus kyseisen asiakkaan yksiselitteiseksi tunnistamiseksi.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että sähköalan yritys saisi käsitellä henkilötunnusta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi sekä silloin, kun henkilötunnuksen käsittely on tarpeen vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten. Säännös täydentäisi henkilötunnuksen käyttöä koskevaa sääntelyä, eikä sen ole tarkoitus rajoittaa henkilötunnuksen

sen käyttöä sähköalan yrityksissä niissä tilanteissa, joissa se on oikeutettua muun lainsäädännön nojalla. Vähittäismyyjällä ja jakeluverkonhaltijalla olisi ehdotetun 75 a §:n johdosta jatkossa velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja, joissa niiden asiakkaina olevien luonnollisten henkilöiden tunnisteena käytettäisiin henkilötunnusta. Säännös henkilötunnuksen käsittelyoikeudesta vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten olisi tarpeellinen, koska voimassa olevissa asiakassopimuksissa ei välttämättä ole kirjattu asiakkaan antamaa suostumusta tai muuta vastaavaa ehtoa, joka antaisi vähittäismyyjälle tai jakeluverkonhaltijalle perusteen käsitellä ehdotetun lain tunnisteeksi edellyttämää henkilötunnusta. Sähköjakelu ja vähittäismyynti ovat luonteeltaan luottokauppaa, sillä molemmissa sähkönkäyttö laskutetaan vasta sen jälkeen, kun sähkönkäyttö on jo toteutunut. Jakeluverkonhaltijoilla ja vähittäismyyjillä on tämän vuoksi jo ennen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottamista ollut oikeusperuste käsitellä asiakkaidensa henkilötunnuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilötunnusta tai muuta 1 momentissa tarkoitettua tunnistetta ei tulisi merkitä tarpeettomasti rekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin. Rekisterinpitäjän olisi siten huolehdittava esimerkiksi siitä, että henkilötunnuksia ei merkitä näkyvästi postilähetyksiin.

Rekisterinpitäjän olisi henkilötunnusta tai muuta 1 momentissa tarkoitettua tunnistetta käsitellessään noudatettava rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia, joista säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa.

75 e §. *Loppukäyttäjän ja sähköntuottajan oikeus itseään koskevan tiedon hyödyntämiseen.* Pykälään ehdotetaan säännöstä asiakkaan oikeudesta itseään koskevan tiedon hyödyntämiseen. Pykälän säännöksellä varauduttaisiin komission ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä [KOM(2016) 864 lopullinen] perustuvan uuden sähkömarkkinadirektiivin tiedon hallintaa koskevan 23 artiklan täytäntöönpanoon. Ehdotuksen käsittely on loppuvaiheessa Euroopan unionin toimielimissä. Ehdotettu 1 momentin säännös perustuisi samalle periaatteelle kuin sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (66/2009) 6 luvun 8 §:n säännös asiakkaan oikeudesta omaa sähkönkulutustaan koskevan tiedon hyödyntämiseen. Mainittu säännös kumottaisiin lain voimaantuloajankohdasta lukien.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltijan olisi luovutettava loppukäyttäjälle ja sähköntuottajalle tai näiden nimeämälle taholle kopio loppukäyttäjän tai sähköntuottajan omaa sähkönkäyttöä ja sähköntuotantoa koskevista mittaus- ja kulutustiedoista, jotka verkonhaltija on kerännyt sähkönkäyttöpaikan mittauslaitteistosta. Loppukäyttäjällä ja sähköntuottajalla olisi oikeus saada hyödyntää säännöksen mukaisesti omaa sähkönkäyttöään ja sähköntuotantoaan koskevia mittaus- ja kulutustietoja, jotka verkonhaltija on kerännyt sähkönkäyttöpaikan mittauslaitteistosta. Tiedot olisi luovutettava koneluettavassa ja helposti muokattavassa vakiotietomuodossa sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti. Tuntimittauslaitteiston keräämä tieto olisi saatettava asiakkaan käyttöön viimeistään samanaikaisesti kuin se on luovutettu tai valmistunut luovutettavaksi tämän sähköntoimittajalle. Tietojen luovutusmuotoa koskevassa standardoinnissa tulisi pyrkiä mahdollisimman avoimeen formaattiin, joka olisi laaja-alaisesti yhteen sovitettavissa erilaisten analyysi- ja ohjausjärjestelmien kanssa. Loppukäyttäjän ja sähköntuottajan vastuulle jäisi kuitenkin standardimuotoisen tiedon jalostaminen omalta kannaltaan sopivaan hyödynnettävään muotoon. Tieto voitaisiin luovuttaa asiakkaalle esimerkiksi verkonhaltijan mittaus tietojärjestelmän välityksellä tai suoraan mittauslaitteistosta, mikäli asiakkaalla olisi käytössään tähän tarkoitukseen soveltuva mittauslaitteisto taikka sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä. Mittaustiedon luovuttamisesta kolmansille säädettäisiin lain 75 f ja 76 §:ssä. Esimerkiksi mittaustiedon luovuttamiseen muulle kuin loppukäyttäjän

sähkötoimittajalle tai taseselvitysorganisaatioon kuuluvalla taholla tulisi pääsääntöisesti olla loppukäyttäjän tai sähköntuottajan tahdonilmaisuuksiin perustuva suostumus. Energiavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä tietojen muodosta ja tietojen luovuttamisesta noudatettavasta menettelystä.

Pykälän 2 momentin mukaan sähköalan yrityksen olisi luovutettava loppukäyttäjälle tai tämän nimeämälle taholle sähköalan yrityksen rekisterissään pitämät tiedot loppukäyttäjän sähkösovimuksesta sekä muut loppukäyttäjää koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen sähköntoimittajan vaihtamista varten.

Pykälän 3 momentin mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja käyttävä vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voisi osoittaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttajaksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön. Tiedot olisi luovutettava loppukäyttäjälle ilman erillistä korvausta. Näin varmistettaisiin loppukäyttäjälle tosiasiallinen mahdollisuus ja oikeus omien kulutustietojensa hyödyntämiseen. Loppukäyttäjän valtuutuksen perusteella toimivia palveluntarjoajia ja muita kolmansia osapuolia koskeviin palvelumaksuihin puolestaan sovellettaisiin 49 b §:n säännöstä.

Pykälässä tarkoitettu mittaus- ja kulutustieto on usein henkilöasiakkaiden henkilötietoa tai elinkeinonharjoittajien liikesalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa.

Sähkömarkkinoiden liiketoimintaprosessit sekä sähkökauppojen selvitys edellyttävät sähköalan yrityksiltä laajaa ja määrämuotoista tiedonvaihtoa. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään mittaus- ja kulutustietojen ilmoittamisesta laskutusta ja taseselvitystä varten. Sähkömarkkinalain 74 §:ssä säädetään taseselvityksestä. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen ja taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Sähkömarkkinalain 49 a ja 75 a §:ssä säädetään sähkökaupan keskitetystä tiedonvaihdosta.

Mainituissa säännöksissä asetettaisiin verkonhaltijoille ja muille sähköalan yrityksille yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviä tai velvoitteita varten sellaisia loppukäyttäjien mittaus- ja kulutustietoja ja sähköntoimittajan vaihtamiseen tarvittavia tietoja, jotka voivat olla yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia henkilötietoja. Mainituissa pykälissä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua perustetta antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähköntoimitusten mittaukseen perustuvien mittaus- ja kulutustietojen sekä sähköntoimittajan vaihtamiseen tarvittavien muiden tietojen osalta. Nämä mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja, josta säädetään sähkömarkkinalaissa. Verkonhaltijoiden toteuttaman mittauksen avulla selvitetään kussakin sähköverkossa toimivien eri sähköntoimittajien sähköntoimitukset ja –hankinnat sekä heidän asiakkaidensa sähkönkulutukset ja –toimitukset. Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien toimitukset ja käyttö selvitetään verkonhaltijoiden järjestämän mittauksen perusteella, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää sähköntoimitusten mittaus sekä sähköntoimittajan vaihtamiseen tarvittavien tietojen käsittely yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaiseksi. Henkilötiedoksi katsottavan mittaus- ja kulutustiedon sekä sähköntoimittajan vaihtamiseen tarvittavan muun tiedon käsittelyä ei ole myöskään mahdollista erottaa sellaisen vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Näiden tietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely

on mainittujen tietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

Lain 75 e §:ään ehdotetulla mittaus- ja kulutustietoa ja sähköntoimittajan vaihtamiseen tarpeellista muuta tietoa koskevalla mukautuksella täydennettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia rekisteröidyn oikeuksia mainittujen tietojen hyödyntämisen osalta. Säännöksellä ei rajattaisi niitä oikeuksia, joita rekisteröidyllä on yleisen tietosuoja-asetuksen perusteella.

75 f §. *Loppukäyttäjään yhdistettävissä olevan tiedon luovuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin sähköalan yrityksen hallussa olevan ja loppukäyttäjään yhdistettävissä olevan mittaus- ja kulutustiedon sekä tiedon, jota loppukäyttäjä tarvitsee sähköntoimittajan vaihtamiseen, luovuttamisesta kolmansille osapuolille, kun sähköalan yritys on saanut tiedon haltuunsa suorittaessaan tai täyttäessään sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviään tai velvoitteitaan. Liikesalaisuuden piiriin kuuluvien tietojen luovuttamisesta säädettäisiin lisäksi 76 §:ssä.

Sähköalan yrityksellä tarkoitetaan sähkömarkkinalaissa luonnollista tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa ainakin yhtä seuraavista toiminnoista: sähköntuotanto, siirto, jakelu, toimitus tai ostoto ja joka on vastuussa näihin toimintoihin liittyvistä kaupallisista, teknisistä tai ylläpitotehtävistä, lukuun ottamatta loppukäyttäjää. Keskeisiä sääntelyn kohteita olisivat järjestelmävastavaa kantaverkonhaltija ja erityisesti sen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö, jonka hallussa oleva loppukäyttäjään yhdistettävissä oleva tieto on suurelta osin henkilötietoa tai liikesalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Muita sääntelyn kohteita olisivat esimerkiksi muut verkonhaltijat, sähköntoimittajat sekä tasevastaavat. Loppukäyttäjällä puolestaan tarkoitetaan sähkömarkkinalaissa asiakasta, joka ostaa sähköä omaan käyttöönsä.

Pykälän säännöksellä varauduttaisiin komission ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi sähkönsisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä [KOM(2016) 864 lopullinen] perustuvan uuden sähkömarkkinadirektiivin tiedon hallintaa koskevan 23 artiklan täytäntöönpanoon. Ehdotuksen käsittely on loppuvaiheessa Euroopan unionin toimielimissä. Ehdotettu 1 momentin säännös perustuisi samalle periaatteelle kuin sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (66/2009) 6 luvun 8 §:n säännös asiakkaan oikeudesta omaa sähkönkulutustaan koskevan tiedon hyödyntämiseen. Mainittu säännös kumottaisiin lain voimaantuloajankohdasta lukien.

Pykälän 1 momentin mukaan sähköalan yrityksellä on oltava loppukäyttäjän nimenomainen suostumus luovuttaa toiselle loppukäyttäjään yhdistettävissä oleva mittaus- tai kulutustieto, joka koskee loppukäyttäjän sähkökäyttöä tai -tuotantoa sekä muu tieto, jota loppukäyttäjä tarvitsee sähköntoimittajan vaihtamiseen, jos sähköalan yritys on saanut mainitun tiedon haltuunsa suorittaessaan tai täyttäessään sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviään tai velvoitteitaan. Ottaen huomioon kysymyksessä olevan tiedon luonteen, luovuttajan tulisi pystyä todentamaan suostumus jälkikäteen. Edellytys koskisi myös tilanteita, joissa mainittunlainen tieto olisi yhdistettävissä loppukäyttäjään välillisen tunnusteen kuten esimerkiksi käyttöpaikkatunnuksen avulla. Toisaalta suostumusta ei edellytettäisi sellaisen tiedon luovuttamiselta, joka ei ole loppukäyttäjään yhdistettävissä olevaa säännöksessä tarkoitettua tietoa. Suostumusta ei siten vaadittaisi esimerkiksi asianmukaisesti anonymisoidun mittaus- ja kulutustiedon luovuttamiseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös niistä edellytyksistä, joiden perusteella sähköalan yritys saisi luovuttaa momentissa tarkoitettua tietoa ilman loppukäyttäjän suostumusta. Mo-

mentin luettelo on tarkoitettu kattamaan kaikki ne tilanteet, joissa luovutukseen ei tarvita loppukäyttäjän suostumusta. Mikäli mikään luettelon edellytyksistä ei täyty kysymyksessä olevan tiedon osalta, olisi luovutukseen tällaisessa tapauksessa saatava suostumus loppukäyttäjältä.

Momentissa tarkoitettua tietoa saisi luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta ensinnäkin, jos luovutus on tarpeen tiedon luovuttajan sähkömarkkina- tai muussa laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi. Sähkömarkkinoiden liiketoimintaprosessit sekä sähkökauppojen selvitys edellyttävät sähköalan yrityksiltä laajaa ja määrämuotoista tiedonvaihtoa. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään esimerkiksi mittaus- ja kulutustietojen ilmoittamisesta laskutusta ja taseselvitystä varten. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen ja taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Sähkömarkkinalain 49 a ja 75 a §:ssä säädetään sähkökaupan keskitetystä tiedonvaihdosta. Nämä säännökset antaisivat perusteen sähköalan yritykselle luovuttaa pykälässä tarkoitettua tietoa sen saantiin oikeutetuille osapuolille. Velvollisuus luovuttaa tietoa voisi perustua myös muuhun lainsäädäntöön. Velvollisuus voisi tällöin perustua joko kansalliseen tai unionin lainsäädäntöön. Tiedon luovuttaminen voisi perustua esimerkiksi laissa säädettyyn velvollisuuteen luovuttaa kyseinen tieto valvontatehtävää suorittavalle viranomaiselle tai esitutkintaviranomaiselle. Tietoja voisi luovuttaa myös laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseen. Esimerkiksi verkkonhaltija voisi luovuttaa loppukäyttäjää koskevia tietoja vähittäismyyjälle energiategohokkisuuslain (1429/2014) 25 §:ssä tarkoitettua energian käyttöä koskevan raportin laatimiseen.

Toiseksi momentissa tarkoitettua tietoa saisi luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta, jos luovutus on tarpeen tiedon vastaanottajan sähkömarkkina- tai muussa laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden täyttämiseksi. Oikeus tiedon saamiseen voisi tällöin perustua joko kansalliseen tai unionin lainsäädäntöön.

Tiedon luovutus voisi edelleen perustua myös sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän välisen asiakassuhteeseen. Tällöin edellytettäisiin, että luovutus on tarpeen tiedon luovuttajan ja loppukäyttäjän välisen sopimuksen täyttämiseksi, sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen sopimukseen perustuvan asiakassuhteen hoitamisessa tai sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen asiakassuhteeseen liittyvän tässä tai muussa laissa säädetyn velvoitteen täyttämiseksi.

Neljänneksi perusteen tiedon luovutukseen voisi muodostaa myös tarve rakennuksen tai sen osan taikka siinä olevan omaisuuden suojelemiseen sähkönsiirron, -jakelun tai -toimituksen keskeytyksestä aiheutuvilta vahingoilta tai välttämätön tarve selvittää tällaisessa tapauksessa syntyneitä vahinkoja ja korvausvastuita. Edellytyksenä tiedon luovuttamiseen näissä tilanteissa olisi, että luovutettavan tiedon vastaanottajana on rakennuksen tai sen osan omistaja tai haltija taikka rakennusta koskevan liittymissopimuksen osapuoli. Verkonhaltija tai sähköntoimittaja voisi tällaisessa tilanteessa antaa tiedon katkaisusta ja sen perusteista esimerkiksi kiinteistön omistajalle, jonka vuokralainen on laiminlyönyt sähkölaskunsa maksamisen, tai asunnon haltijalle, jos asuntoon liittyvän sähkönsopimuksen tehnyt osapuoli on laiminlyönyt sähkölaskunsa maksamisen.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön rekisteriin on tarkoitus tallentaa mittaus- ja kulutustietoja Suomen kaikista noin 3,5 miljoonasta käyttöpaikasta. Rekisteri sisältäisi tämän vuoksi energiamarkkinoihin ja energiankäyttöön liittyvän tilastoinnin ja tutkimuksen sekä energia- ja ilmastopolitiikan valmistelun kannalta merkittävää tilasto- ja tutkimusaineistoa. Pykälässä ehdotettaisiin tämän vuoksi menettelytapoja, joilla tehtäisiin mahdolliseksi kyseisen tiedon hyödyntäminen Tilastokeskuksen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi sekä tutkimuksen ja yleistä päätöksentekoa palvelevien viranomaispalvelusten tarpeisiin. Ehdotettu menettely noudattaisi pääpiirteissään tilastolain (280/2004) 13 ja 15 §:ssä säädettyjä menettelyjä.

Ehdotuksen mukaan momentissa tarkoitettun tiedon saisi luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä, kun luovutus tapahtuu Tilastokeskukselle ja on tarpeen Tilastokeskuksen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi. Ehdotuksen mukaan momentissa tarkoitettun tiedon saisi luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä myös, jos se on tarpeen yleistä energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää tieteellistä tutkimusta tai yleistä energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää päätöksentekoa palvelevaa viranomaispalvelusta varten. Säännöksessä tarkoitettun tieteellisen tutkimuksen olisi täytettävä tiedeyhteisöjen yleisesti hyväksymät tieteellisen tutkimuksen kriteerit. Rajauksen, jonka mukaan tutkimuksen tulisi liittyä yleisesti energiamarkkinoihin tai energian käyttöön, tarkoituksena olisi painottaa, ettei tietoja voisi luovuttaa yksinomaan kaupallisia tarkoituksia palvelevia tutkimuksia tai selvityksiä varten. Tietojen luovuttaminen viranomaispalvelusta varten edellyttäisi selvitykseltä aina yleisluonteisuutta ja sitä, että selvitys palvelisi energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää päätöksentekoa. Viranomaispalveluksella tarkoitettaisiin joko viranomaisen tilaamaa tai sen itsensä tekemää selvitystä, joka ei sellaisenaan täyttäisi tieteellisen tutkimuksen kriteereitä.

Pykälän 2 momentin mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ei saisi luovuttaa 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua tilanteessa sellaisia tietoja, joiden perusteella loppukäyttäjä ja tämän sopimuspuoli voidaan tunnistaa suoraan. Yksikkö voisi kuitenkin antaa tällaisessa tilanteessa tutkimuksen tai viranomaispalveluksen tekijälle käyttöoikeuden tietoihin, joiden perusteella loppukäyttäjä voidaan tunnistaa välillisesti. Välillinen tunnistus voisi olla esimerkiksi käyttöpaikkatunnus. Luovutettuja tai käyttöoikeuden kautta saatuja tietoja ei saisi luovuttaa edelleen, jollei sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö anna tähän lupaa.

Sähköalan yritykset saavat haltuunsa henkilöasiakkaiden henkilötietoa suorittaessaan tai täyttäessään sähkömarkkina-alueissa säädettyjä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviään tai velvoitteitaan. Esimerkiksi mittaus- ja kulutustieto on usein henkilöasiakkaiden henkilötietoa.

Sähkömarkkinoiden liiketoimintaprosessit sekä sähkökauppojen selvitys edellyttävät sähköalan yrityksiltä laajaa ja määrämuotoista tiedonvaihtoa. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään mittaus- ja kulutustietojen ilmoittamisesta laskutusta ja taseselvitystä varten. Sähkömarkkinalain 74 §:ssä säädetään taseselvityksestä. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetään sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen ja taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Sähkömarkkinalain 49 a ja 75 a §:ssä säädetään sähkökaupan keskitetystä tiedonvaihdosta. Nämä säännökset antaisivat perusteen sähköalan yritykselle luovuttaa pykälässä tarkoitettua tietoa sen saantiin oikeutetuille osapuolille.

Mainituissa säännöksissä asetettaisiin verkonhaltijoille ja muille sähköalan yrityksille yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen velvoite, joka muodostaisi oikeusperustan käsitellä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviä tai velvoitteita varten sellaisia loppukäyttäjien mittaus- ja kulutustietoja ja sähköntoimittajan vaihtamiseen tarvittavia tietoja, jotka voivat olla yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoittamia henkilötietoja. Mainituissa pykälissä säädetty oikeusperuste sisältäisi samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettun perusteen antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähköntoimittajien mittaukseen perustuvien mittaus- ja kulutustietojen sekä sähköntoimittajan vaihtamiseen tarvittavien muiden tietojen osalta. Nämä mukautukset ovat osa laajempaa mukautusten kokonaisuutta, joka on tarpeellista antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä ja, josta säädetään sähkömarkkinalaissa. Verkonhalti-

joiden toteuttaman mittauksen avulla selvitetään kussakin sähköverkossa toimivien eri sähkötoimittajien sähkötoimitukset ja –hankinnat sekä heidän asiakkaidensa sähkökulutukset ja –toimitukset. Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toimivien osapuolien toimitukset ja käyttö selvitetään verkonhaltijoiden järjestämän mittauksen perusteella, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää sähkötoimitusten mittaus sekä sähkötoimittajan vaihtamiseen tarvittavien tietojen käsittely yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaiseksi. Henkilötiedoksi katsottavan mittaus- ja kulutustiedon sekä sähkötoimittajan vaihtamiseen tarvittavan muun tiedon käsittelyä ei ole myöskään mahdollista erotella sellaisen vastaavan tiedon käsittelystä, joka ei ole henkilötietoa. Näiden tietojen käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta poikkeava kansallinen sääntely on mainittujen tietojen käsittelyn osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Mukautuksille on edellä kuvattu yleisen edun mukainen tavoite ja ne on rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

76 §. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Pykälässä säädettäisiin sähköalan yrityksille sähkömarkkina- ja Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoista annetussa lainsäädännössä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia oman yrityksen tai toisten yritysten liikesalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassa pidettäviä tietoja koskeva hyväksikäyttökielto. Salassapitovelvollisuudesta, hyväksikäyttökiellosta ja sähkökaupan edellyttämistä tietojen luovuttamisoikeudesta säättäminen on tarpeen, koska sähköverkoissa ja integroidussa sähköjärjestelmässä toimivien sähkömarkkinoiden toiminta edellyttää sähkökauppojen selvitystä sekä muiden osapuolten toiminnan huomioon ottamista siten, että nämä saisivat muilta osapuolilta käyttöönsä omaan liiketoimintaansa vaikuttavia tietoja. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi kunkin osapuolen sähkötaseeseen sekä taseselvitykseen liittyvien tehtävien täyttämiseen vaikuttavat sähkön toimitus- ja mittauksiedot. Salassapitovelvollisuuden sisältöä tulisi tulkita osana sähkömarkkinoihin liittyvää tietojenvaihtoa, josta säädetään muualla sähkömarkkinalainsäädännössä. Sähköalan yrityksen lakisääteisiin tehtäviin kuuluvan tiedon antaminen kyseisen tiedon saantiin oikeutetulle osapuolelle ei siten tarkoittaisi salassapitovelvollisuuden rikkomista, vaikka kyseessä olisikin oman yrityksen tai toisen yrityksen liikesalaisuus. Sen sijaan salassapitovelvollisuuden rikkominen olisi kysymyksessä, jos tällainen tieto on luovutettu osapuolelle, jolla ei ole oikeutta kyseisen tiedon saamiseen. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto rajoittaisivat vertikaalisesti integroituneissa yrityksissä, jotka harjoittavat sähköverkkotoiminnan lisäksi myös muita sähköliiketoimintoja, toisten yritysten salassa pidettävien tietojen luovuttamista myös oman yrityksen sisällä toisia sähköliiketoimintoja harjoittaville yksiköille ja niiden henkilöstölle sekä mainittujen tietojen hyväksikäyttöä oman liiketoiminnan eduksi. Sähköalan yrityksellä tarkoitettaisiin säännöksessä lain 3 §:n 21 kohdassa määriteltyä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä.

Pykälän 1 momentin mukaan sähköalan yritys olisi velvollinen pitämään salassa sähkömarkkina- ja verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa ja asetuksen (EY) N:o 1228/2003 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 714/2009 tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saaman asiakkaansa taikka muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden, jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu sähkömarkkina- tai mainitussa unionin lainsäädännössä säädettyyn oikeuteen taikka jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen.

Momentissa tarkoitettu Euroopan unionin sähkön sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö sääntele osaltaan sähköalan yritysten tehtäviä ja toiminnan harjoittamista. Tämän vuoksi salassapitovelvollisuus on tarpeen ulottaa myös näiden säännösten sääntelemään toimintaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi salassapitovelvollisuudesta, joka koskisi sähköalan yrityksen hallussa olevia maanpuolustuksen, poikkeusoloihin varautumisen ja väestönsuojelun sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen kannalta arkaluonteisia tietoja. Momen-
tin mukaan sähköalan yritys olisi velvollinen pitämään salassa tässä laissa tai sähkökauppa-
asetuksessa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saaman tiedon, joka koskee 1) maanpuolustusta palvelevia rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kan-
nalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole il-
meistä, että tiedon ilmaiseminen ei vahingoita tai vaaranna maanpuolustuksen etua, 2) poikke-
usoloihin varautumista ja väestönsuojelua, jos tiedon ilmaiseminen vahingoittaisi tai vaaran-
taisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin va-
rautumista ja 3) tieto- ja viestintäjärjestelmiin kuuluvia rakenteita, laitteita tai kohteita sekä
tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä, jollei ole ilmeistä, että tiedon ilmaiseminen ei
vaaranna tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen toteutumista.

Pykälän 3 momentin mukaan salassa pidettäviä tietoja ei saisi antaa myöskään yhtiökokouk-
selle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeen-
omistajalle tai jäsenelle. Salassapitovelvollisuus koskisi myös sähköalan yrityksen toimieli-
men jäsentä tai varajäsentä taikka sen palveluksessa tai toimeksiannosta työskentelevää henki-
löö, joka tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää edellä mainitun
toimijan tai tämän asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden.

Pykälän 4 momentin mukaan sähköalan yrityksellä olisi velvollisuus antaa 1 momentissa tar-
koitettuja tietoja viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja. Pykälässä
tarkoitettuja viranomaisia olisivat esimerkiksi syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiset, sähkömark-
kinoita valvovat Energiavirasto ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä sähköjohtannaisilla käy-
tävää kauppaa valvova Finanssivalvonta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen hy-
väksikäyttökiellosta. Säännöksen mukaan sähköalan yritys tai pykälässä tarkoitettu henkilö ei
saisi käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi
tai toisen vahingoksi. Salassapitovelvollisuus ei estäisi sen piiriin kuuluvan tiedon käyttämistä
sähköalan yrityksen lakisäateisten velvoitteiden täyttämiseen. Säännös estäisi siten esimerkik-
si salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvan tiedon asiattoman hyödyntämisen sähköalan yri-
tyksen omaksi eduksi.

Salassapitovelvollisuutta koskevaa säännöstä tehostaisi sähkömarkkinalain 109 §:n rangaistus-
säännös sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n seuraamus-
maksua koskeva säännös.

86 a §. *Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettävät tiedot.* Pykälään ehdotetaan
uutta säännöstä tiedoista, jotka jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän tulisi pyytää loppu-
käyttäjiltä ennen sopimuksen tekemistä. Tarkoituksena on yhtenäistää sähkösopimusten asiak-
kaita koskevat perustiedot sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin siirryttäessä.
Säännös antaisi jakeluverkonhaltijalle ja vähittäismyyjälle oikeuden vaatia asiakkaaltaan pykä-
lässä tarkoitettut tiedot siinä tarkoitettujen sopimusten tekemistä varten. Pykälää sovellettaisiin
loppukäyttäjän tekemään sähköverkkosopimukseen ja sähköntuotantiosopimukseen.

Pykälän 1 kohdan mukaan loppukäyttäjältä olisi pyydettävä sopimuksen tekemistä varten en-
simmäisenä tämän nimi ja yhteystiedot. Yhteystiedoilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä osoitetta,
sähköpostiosoitetta ja puhelinnumeroa. Tarkoituksena on, että lähtökohtaisesti asiakkaalta
pyydetäisiin sopimusta tehtäessä kaikki edellä mainitut yhteystiedot. Koska kaikilla liittyjillä
ja loppukäyttäjillä ei välttämättä ole esimerkiksi sähköpostiosoitetta tai puhelinta, ei kaikkien

kolmen yhteystiedon vaatimusta voida asettaa sopimuksen tekemisen edellytykseksi. Vähimmäisvaatimuksena yhteystiedoksi riittäisi asiakkaan osoite.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin, että sopimusta tehtäessä loppukäyttäjältä tulisi pyytää henkilötunnus tai muu tunnistus, joka täyttää henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi taikka, mikäli henkilöllä ei ole henkilötunnusta, tämän syntymäaika tai oikeushenkilön yritys- tai yhteisötunnus, yhdistystunnus tai sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hyväksymä muu oikeushenkilön yksilöivä tunnistus. Kyseinen tunnistus olisi välttämätön sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa. Yleisen tietosuojasetuksen 87 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat määrittellä tarkemmin erityiset kansallisen henkilönumeron tai muun yleisen tunnisteen käsittelyn edellytykset. Tässä tapauksessa kansallista henkilönumeroa tai muuta yleistä tunnistetta on käytettävä ainoastaan noudattaen rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti. Esitetyn tietosuojalain (HE 9/2018 vp) 29 §:n mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Esityksen 75 d §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty perustelut henkilötunnuksen tai muun tunnisteen, joka täyttää henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi, käyttämiselle henkilön yksilöimiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa.

Pykälän 3 kohdan mukaan sopimusta tehtäessä loppukäyttäjältä tulisi pyytää myös sopimuksen kohteena olevan sähkökäyttöpaikan osoite.

87 §. Sopimuksen tekeminen. Pykälän 2 momentin säännöstä sähköverkkosopimuksen ja sähkömyyntisopimuksen tekemisestä ehdotetaan muutettavaksi. Momentin säännöksen mukaan kutakin sähkökäyttöpaikkaa koskeva sähköverkkosopimus ja sähkömyyntisopimus olisi tehtävä samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Muutoksen tavoitteena on siirtyä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton yhteydessä uuteen sopimuskäytäntöön, jonka mukaan jatkossa sähkökäyttöpaikkaa koskevat sähköverkko- ja sähkömyyntisopimukset tehtäisiin aina saman tai samojen loppukäyttäjien nimissä. Tämän jälkeen eri loppukäyttäjät eivät voisi enää tehdä sähköverkkosopimusta ja sähkömyyntisopimusta samaan käyttöpaikkaan. Jakeluverkonhaltija ja vähittäismyyjä voisivat siirtymäsäännöksen mukaan poiketa säännöksen soveltamisesta siihen saakka, kun sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut otetaan käyttöön.

Sähköverkkosopimus tai sähkömyyntisopimus voidaan pykälän 2 momentin mukaan tehdä vapaamuotoisesti, esimerkiksi suullisesti. Momentin mukaan sähköverkkosopimus ja sähkömyyntisopimus olisi aiemmin säädetyin mukaisesti tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii. Tietoyhteiskunta-asetuksen (917/2014) 181 §:ssä säädetään, että jos sopimus on lain mukaan tehtävä kirjallisesti, vaatimuksen täyttää myös sellainen sähköinen sopimus, jonka sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja joka säilyy osapuolten saatavilla. Tällainen sähköisesti tehty sähköverkko- tai sähkömyyntisopimus katsottaisiin kirjallisesti tehdyksi.

Voimaantulosäännös. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan ensi tilassa, jotta järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla sekä palvelujen käyttöön velvoitetuilla vähittäismyyjillä ja jakeluverkonhaltijoilla olisi riittävä oikeudellinen perusta jatkaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton valmistelua sekä alkaa toteuttaa palvelujen edellyttämiä perustamisinvestointeja. Siten esimerkiksi lain 75 f §:ssä säädetty oikeus luovuttaa loppukäyttäjään yhdistettävissä olevia henkilötietoja olisi voimassa jo muutoksen valmisteluun liittyvän tietokonversio- ja käyttöönottovaiheen aikana. Lain pikaisella voimaan saattamisella määriteltäisiin myös kaikille palvelujen käyttöön velvoitetuille vähit-

täismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille velvoite alkaa toteuttaa omalta osaltaan muutoksen edellyttämiä täytäntöönpanotoimia.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton ajankohdasta säädettäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella. Käyttöönoton arvioidaan toteutuvan vuoden 2021 keväällä. Palvelujen käyttöönotto on tarkoitus toteuttaa yhtäaikaisena siirtymisenä muutoksen edellyttämien investointien ja valmistelutoimien valmistuttua. Tiedonvaihtojärjestelmien vaihto ja palvelujen käyttöönotto tapahtuisi erikseen päätettävänä ajankohtana yhtenä kokonaisuutena sekä kaikkien keskeisten toiminnallisuuksien että kaikkien palvelujen piiriin kuuluvien toiminnanharjoittajien osalta. Muutosten ja niiden taustalla olevien tietojärjestelmien laajuuden vuoksi palvelujen käyttöönoton ajankohtaa ei tämän vuoksi ole mahdollista päättää ennen kuin valmistelutoimenpiteet ja järjestelmien testaukset on saatettu käyttöönoton edellyttämään valmiuteen.

Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voisi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon saakka poiketa lain 87 §:n 2 momentin säännöksen vaatimuksesta tehdä sähkömyyntisopimus ja sähköverkkosopimus samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Jakeluverkonhaltijan päätökseen sovellettaisiin myös lain 18 §:ssä säädettyä tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden vaatimusta. Päätöksen poikkeamisesta tekisi kukin vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija oman toimintansa osalta. Poikkeusmahdollisuus on tarpeen, koska osalla vähittäismyyjistä ja jakeluverkonhaltijoista on tällä hetkellä käytössä asiakastietojärjestelmiä, jotka eivät mahdollista tämän ominaisuuden käyttöönottoa voimassaolevia sopimusmenettelyitä noudatettaessa.

Voimaantulosäännöksen 4 momentissa säädettäisiin vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille, joilla olisi velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja, velvollisuus toteuttaa näiden palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet. Valmistelutoimet olisi tehtävä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan yhteistyössä sähköalan yritysten kanssa laatiman sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Se, että kaikki palvelujen käyttäjiksi tulevat vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat toteuttavat vaatimusten mukaisesti tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaiset valmistelutoimet, olisi edellytyksenä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotolle. Kohdassa säädetty velvollisuus olisi siten keskeinen uudistuksen toteutumisen kannalta. Tämän vuoksi järjestelmävastaava kantaverkonhaltija ja Energiavirasto seuraisivat valmistelutoimien toteuttamista. Energiavirastolle säädettäisiin kohdassa myös lisätoimivaltaa puuttua valmistelutoimissa havaittuihin laiminlyönteihin.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan olisi laadittava kolmen kuukauden kuluessa lain voimaantulosta itselleen suunnitelma, joka sisältäisi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaa olisi lisäksi täydennettävä tarvittaessa. Suunnitelma ja siihen tehtävät muutokset olisi toimitettava Energiavirastolle ja järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle. Lisäksi vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan olisi toimitettava Energiavirastolle ja järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle näiden pyynnöstä tarpeelliset tiedot valmistelutoimiensa toteutumisesta. Valmistelutoimien seuranta tekisi tietokonversio- ja käyttöönottosuunnitelmien mukaisesti ensisijaisesti järjestelmävastaava kantaverkonhaltija, jonka tulisi raportoida valmistelutoimien etenemisestä ja havaitsemistaan mahdollisista puutteista Energiavirastolle. Energiavirastolla olisi myös itsenäinen toimivalta pyytää lisäselvityksiä suoraan vähittäismyyjiltä ja jakeluverkonhaltijoilta. Energiaviraston tiedonsaantioikeuksista säädetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 7 luvussa.

Valvontatoimivalta valmistelutoimien laiminlyöntien suhteen olisi Energiavirastolla. Kohdan mukaan virastolla olisi oikeus päätöksellään vaatia vähittäismyyjää ja jakeluverkonhaltijaa tekemään muutoksia suunnitelmaan tai valmistelutoimiin, jos on syytä epäillä, että suunnitelma tai valmistelutoimet eivät täytä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton vaatimuksia tai, jos on syytä epäillä, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotto viivästyisi puutteellisten valmistelutoimien vuoksi. Energiaviraston valvontatoimiin sovellettaisiin myös sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:n mukaista yleistoimivaltaa. Vastaavasti viraston antamien valvontapäätösten täytäntöönpanoon sovellettaisiin mainitun lain 38 §:n säännöksiä. Lähtökohtana valvontatoimissa tulisi olla pyrkimys varmistaa, etteivät yksittäisten toiminnanharjoittajien mahdolliset valmistelutoimien laiminlyönnit viivästyttäisi perusteettomasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoa Suomessa.

1.2 Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta

10 §. *Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menetelmät.* Pykälän 1 momenttiin esitetään lisättäväksi uusi 7 kohta, jossa säädettäisiin järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen ehtojen sekä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perimien maksujen määrittämistä koskevien menettelmien vahvistamisesta. Kohdassa viitattaisiin sähkömarkkinamarkkinalain 49 a §:n mukaisiin palveluihin ja 49 b §:ssä tarkoitettuihin maksuihin. Mainitut ehdot ja menetelmät kuuluisivat pykälässä säädetyin Energiaviraston ennakkollisen toimivallan piiriin. Vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellisena perustana toimisivat sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 12 §:n mukaisesti sähkömarkkinalaki ja sen nojalla annetut säännökset. Esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa lain 10 §:n 1 momentin säännöstä tai sen soveltamiskäytäntöä muulla tavoin.

16 §. *Seuraamusmaksu.* Pykälän 1 momentin 1 kohdan säännöksiä sähkömarkkinalakia koskevista rikkomuksista, joiden seuraamuksena voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, täydennettäisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvän muutoksen johdosta. Lisäksi täsmennettäisiin kohdan a alakohdan säännöstä, jotta sanktion kohteena olevat teot ja laiminlyönnit olisi määritelty riittävän tarkkarajaisesti. Esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa lain 16 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöstä tai sen soveltamiskäytäntöä muulla tavoin.

Momentin 1 kohdan a alakohdan säännöstä täsmennettäisiin siten, että säännöksestä ilmenisi yksiselitteisesti sähkömarkkinalakiin energiatehokkuusdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä lailla 1430/2014 lisättyjen 24 a ja 24 b §:n (energiatehokkuus sekä sähkönkulutuksen jousto ja kysynnänohjaustoimenpiteet verkkopalvelujen hinnoittelussa) sekä 53 a §:n (tehokkaan yhteistuotannon ja pienimuotoisen sähköntuotannon liittäminen jakeluverkkoon) kuuluminen niiden säännösten joukkoon, joiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä voidaan määrätä seuraamuksena seuraamusmaksu.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton johdosta esitetään muutoksia momentin 1 kohdan e, l ja m alakohtiin. Momentin 1 kohdan e alakohtaan esitetään lisättäväksi sähkömarkkinalain 49 a §:n säännös sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista niiden kantaverkonhaltijan tehtäviä ja velvoitteita koskevien säännösten joukkoon, joiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä voidaan määrätä seuraamuksena seuraamusmaksu. Momentin 1 kohdan l alakohdassa puolestaan esitetään säädettäväksi sähkömarkkinalain 75 a §:n säännös velvollisuudesta käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita niiden vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan tehtäviä ja velvoitteita koskevien säännösten joukkoon, joiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä voidaan määrätä seuraamuksena seuraamusmaksu. Näillä

säännöksillä pyritään varmistamaan se, että alakohdissa tarkoitettut verkonhaltijat ja vähittäismyyjät toteuttaisivat asianmukaisesti nämä palvelut jakeluverkkoihin liittyneille asiakkaille.

Momentin 1 kohdan m alakohdassa puolestaan esitetään säädettäväksi sähkömarkkinalain 75 b §:n säännös sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta niiden sähköalan yrityksen tehtäviä ja velvoitteita koskevien säännösten joukkoon, joiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä voidaan määrätä seuraamuksena seuraamusmaksu. Säännöksellä pyritään erityisesti varmistamaan, että asianomaiset sähköalan yritykset täyttäisivät kukin osaltaan sähkökaupan markkinaprosessien perustana ja toisten sähköalan yritysten tietojärjestelmien kanssa yhteydessä olevien tietojärjestelmiensä yhteensopivuuden ja tietoturvan asianmukaisen tason.

Voimaantulosäännös. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan sähkömarkkinalain muutoksen kanssa.

1.3 Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista

31 a §. Tietojen luovuttaminen sähköalan yritykselle. Pykälään esitetään erityissäännöstä siinä mainittujen henkilötietojen luovuttamisesta sähkömarkkinalaissa (588/2013) tarkoitetuille jakeluverkonhaltijoille ja sähköön vähittäismyyjille. Säännöksen on tarkoitus täydentää henkilötietojen luovutusta väestötietojärjestelmästä koskevaa muuta sääntelyä sekä henkilötunnuksen käsittelyä koskevaa sääntelyä sähkömarkkinalaissa. Sääntelytarve koskee erityisesti pykälässä tarkoitettujen tietojen luovutusta väestötietojärjestelmästä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton valmistelu- ja käyttöönottovaiheessa, johon liittyy tarve yhdenmukaistaa jakeluverkonhaltijoiden ja sähköön vähittäismyyjien asiakastiedot uuden keskitetyn järjestelmän edellyttämän tietosisällön mukaisiksi. Säännöksen mahdollistaman menettelyn käytön tulisikin painottua ensisijaisesti tähän vaiheeseen. Säännöksellä ei sen sijaan ole tarkoitus muuttaa sitä periaatetta, että jakeluverkonhaltijoiden ja sähköön vähittäismyyjien tulisi saada asiakassuhteen edellyttämät henkilötiedot lähtökohtaisesti asiakkaalta itseltään.

Pykälän mukaan väestötietojärjestelmästä voitaisiin luovuttaa sähkömarkkinalaissa tarkoitettulle jakeluverkonhaltijalle ja sähköön vähittäismyyjälle asiakkaan yksiselitteiseksi yksilöimiseksi ja oikeustoimikelpoisuuden varmistamiseksi tarpeelliset tiedot jakeluverkonhaltijan ja sähköön vähittäismyyjän asiakkaan etu- ja sukunimestä, henkilötunnuksesta tai syntymäajasta, osoite- ja muista yhteystiedoista, oikeustoimikelpoisuudesta sekä kuolinajasta tai kuolleeksi julistamisajasta. Pykälän tarkoittama tietojen luovuttaminen olisi siten rajattu vain niihin tapauksiin, joissa jakeluverkonhaltija tai sähköön vähittäismyyjä käyttäisi luovutettuja tietoja asiakkaansa yksilöintiin tai oikeustoimikelpoisuuden varmistamiseen. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:ssä säädetään tietojen luovutuksen yleisistä perusteista. Säännöksen mukaan väestötietojärjestelmästä luovutettavan tiedon tulee olla tarpeellinen siihen käyttötarkoitukseen, johon se luovutetaan. Ehdotettua 31 a §:ää tulisi soveltaa yhdessä 28 §:n yleisten luovutusperusteiden kanssa. Lain 28 §:n yleiset luovutusperusteet rajaisivat esitetyn 31 a §:n soveltamista esimerkiksi siten, että tiedot tulisi pyytää asiakkaalta itseltään, kun se olosuhteet huomioon ottaen olisi tarkoituksenmukaisinta.

Erityissäännös tässä tarkoitettujen käyttötarkoitusten osalta on tarpeellinen sääntelyn informatiivisuuden ja täsmällisyyden vuoksi, mutta myös siksi, että mainittujen tietojen saamisella on jakeluverkonhaltijalle ja sähköön vähittäismyyjälle välitön yhteys sähkömarkkinalaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi sekä rekisterinpitäjän velvollisuuksien toteuttamiseksi. Ehdotetulla säännöksellä olisi erityisen tärkeä merkitys sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton siirtymävaiheessa, kun noin 80 jakeluverkonhaltijan ja noin 70 vähittäismyyjän omista asiakastietokannoissa olevat tiedot tulee yhdenmukaistaa rakenteeltaan ja siirtää kattavasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön. Jakeluverkonhaltijoiden ja

vähittäismyyjien asiakasrekistereissä on useita satojatuhansia henkilöasiakkaita, joiden henkilötunnusta ei ole rekisteröity asiakasrekistereihin. Näin suuren henkilötunnusten määrän hankkiminen suoraan kyseisiltä asiakkailta ei olisi käytännössä muulla tavoin järjestettävissä.

Jakeluverkonhaltijalla tarkoitettaisiin pykälässä sähkömarkkinalain 3 §:n 10 kohdassa määriteltyä jakeluverkonhaltijaa. Jakeluverkonhaltija on verkonhaltija, jolla on hallinnassaan jakeluverkkoa tai suurjännitteistä jakeluverkkoa ja joka harjoittaa luvanvaraista sähköverkkotoimintaa tässä verkossa. Sähkön vähittäismyyjällä puolestaan tarkoitettaisiin sähkötoimittajaa, joka harjoittaa sähkömarkkinalain 3 §:n 12 kohdassa määriteltyä vähittäismyyntiä. Vähittäismyyjällä tarkoitetaan sähkömarkkinalaissa jakeluverkossa toimivaa sähkötoimittajaa, joka toimittaisi sähköä jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta välittömästi loppukäyttäjille.

Sähkömarkkinalain 75 d §:ssä säädettäisiin, että luonnollisen henkilön yksiselitteiseksi yksilöimiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa ja nämä palvelut tuottavan yksikön rekisterissä voitaisiin käyttää henkilötunnusta tai muuta tunnistetta, joka täyttäisi henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön rekisteriin on tarkoitus tallentaa tietoa kaikista Suomen jakeluverkkojen noin 3,5 miljoonasta käyttöpaikasta. Suuren asiakasmäärän vuoksi asiakkaan tunnistamisessa ja käyttöoikeuksien hallinnassa asiakkaan tunnistetiedon tulisi olla yksiselitteinen ja luotettava. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tehokas hyödyntäminen ja rekisteröityjen henkilöiden tietosuojan varmistaminen edellyttäisivät henkilötunnuksen käyttämistä luonnollisen henkilön tunnistetietona. Rekisteröidyn vahva tunnistaminen ja kirjautuminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön portaaliin edellyttävät henkilötunnuksen tallentamista yksikön rekisteriin.

Sähkömarkkinalain 75 d §:n mukaan sähköalan yritys saisi käsitellä henkilötunnusta esimerkiksi, kun henkilötunnuksen käsittely on tarpeen sähkön vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten. Säännös henkilötunnuksen käsittelyoikeudesta vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten olisi tarpeellinen, koska voimassa olevissa asiakassopimuksissa ei välttämättä ole kirjattu asiakkaan antamaa suostumusta tai muuta vastaavaa ehtoa, joka antaisi vähittäismyyjälle tai jakeluverkonhaltijalle perusteen käsitellä ehdotetun lain tunnisteena edellyttämää henkilötunnusta.

Voimaantulosäännös. Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan sähkömarkkinalain muutoksen kanssa.

1.4 Maakaasumarkkinalaki

21 §. *Verkkoonpääsyn järjestäminen maakaasujärjestelmässä.* Nykyinen liittymispistehinnoittelua koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi säännöksellä verkkoonpääsyn järjestämisestä maakaasujärjestelmässä. Muutoksen tavoitteena on mahdollistaa unionin maakaasun sisämarkkinasääntelyn mukainen toimintamalli Suomen maakaasujärjestelmässä. Voimassa oleva liittymispistehinnoittelua koskeva 21 §:n säännös ei tunnista siirtoverkossa toimivan maakaasun tukkumyyjän eli niin sanotun shipperin oikeutta tehdä siirtosopimuksia siirtoverkonhaltijan kanssa. Unionin lainsäädännön mukaisessa maakaasumarkkinamallissa maakaasun tukkumyyjät ovat kuitenkin keskeisiä verkon käyttäjiä. Lain 21 §:n säännöstä on tarpeen tarkentaa niiden verkkoonpääsoikeuden varmistamiseksi.

Kilpailun lisääminen maakaasukaupassa edellyttää, että kaupan osapuolet pääsevät mahdollisimman helposti markkinapaikalle, jonka maakaasuverkot kokonaisuutena muodostavat. Kun maakaasujärjestelmä muodostuu useista, eri omistajien hallitsemista verkoista, verkkopalve-

luista sopiminen ja niiden erilaiset hinnoitteluperiaatteet voivat vaikeuttaa huomattavasti kaupankäyntiä. Sen vuoksi olisi tarpeen velvoittaa verkkonhaltijoita noudattamaan tiettyjä, tässä pykälässä ehdotettuja yhteisiä periaatteita, jotka helpottavat verkon käyttäjien tarvitsemien verkkopalvelujen saantia koko maakaasujärjestelmän alueella. Maakaasujärjestelmällä tarkoitettaisiin säännöksessä Suomessa sijaitsevia maakaasujärjestelmiä ja yhdysputkia, jotka liittyvät tällaisen maakaasujärjestelmän muiden maiden maakaasujärjestelmiin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan verkkonhaltijan olisi järjestettävä edellytykset sille, että loppukäyttäjä voisi sopia kaikista verkkopalveluistaan sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon loppukäyttäjä on liittynyt. Tämä niin sanottu yhden luukun periaate helpottaisi sellaisten palvelujen saantia, jotka vaatisivat muutoin sopimuksia useamman verkkonhaltijan kanssa. Loppukäyttäjällä olisi aina mahdollisuus hankkia kaikki verkkopalvelunsa siltä verkkonhaltijalta, jonka verkkoon loppukäyttäjä on liittynyt. Loppukäyttäjä voisi siten toimia maakaasumarkkinoilla esimerkiksi maakaasun tukkuostajana.

Momentin 2 kohdan mukaan verkkonhaltijan olisi järjestettävä edellytykset myös sille, että maakaasun toimittaja voisi sopia verkkoonpääsyn edellyttämistä verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän toimittaa maakaasua tai joka siirtää tai jakelee hänen maakaasuaan.

Pykälän 2 momentin mukaan verkkonhaltijan olisi osaltaan järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä saa asianomaiset siirto- ja jakelusopimukset tekemällä ja niihin liittyvät maksut suorittamalla oikeuden käyttää koko maakaasujärjestelmää. Toisin sanoen verkon käyttäjä pääsisi käymään kauppaa periaatteessa kaikkien niiden kanssa, jotka ovat liittyneet kyseiseen maakaasujärjestelmään. Käytännössä säännös tarkoittaisi sitä, että verkkonhaltijoiden olisi huolehdittava keskinäisin sopimuksin edellytyksistä tällaiselle palvelulle.

Säännös edellyttää verkkonhaltijoiden yhteistyötä periaatteiltaan yhtenäisen, eri verkkoportaattien yhdistävän sopimusjärjestelmän ja hierarkkisen hinnoittelukäytännön luomiseksi. Tariffirakenteet olisivat yhteensopivia ja muodostaisivat kokonaisuuden. Sen sijaan verkkonhaltijoiden soveltamat hintatasot voisivat poiketa toisistaan, koska ne riippuvat verkkojen erilaisista kustannuksista. Kaikki maakaasumarkkinoiden osapuolet osallistuisivat siten pääsääntöisesti yhtenäisin perustein maakaasujärjestelmän ylläpitokustannuksiin eikä ”vapaamatkustus” olisi mahdollista. Myös jakeluverkkoon liittynyttä verkon käyttäjää koskisi oikeus käydä maakaasukauppaa koko maakaasujärjestelmän alueella sekä velvollisuus osallistua koko maakaasujärjestelmän kustannuksiin verkkopalveluiden maksuissa. Poikkeuksellisiin tarpeisiin ja tilanteisiin voisi verkkonhaltijoilla olla kuitenkin erityispalveluja. Niiden hinta voisi määräytyä yleisperiaatteesta poikkeavalla tavalla.

59 §. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Maakaasumarkkinalain salassapitovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa koskeva säännös saatettaisiin yhdenmukaiseksi sähkömarkkinalain vastaavan säännöksen kanssa.

Pykälässä säädettäisiin verkkonhaltijoille, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijoille ja varastointilaitteiston haltijoille maakaasumarkkinalaissa ja Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoista annetussa lainsäädännössä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamia oman yrityksen tai toisten yritysten liikesalaisuuksia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassa pidettäviä tietoja koskeva hyväksikäyttökielto. Salassapitovelvollisuudesta, hyväksikäyttökiellosta ja maakaasukaupan edellyttämästä tietojen luovuttamisoikeudesta säättäminen on tarpeen, koska maakaasuverkoissa ja integroidussa maakaasujärjestelmässä toimivien maakaasumarkkinoiden toiminta edellyttää maakaasukauppojen selvitystä sekä muiden osapuolten toiminnan huomioon ottamista siten, että nämä toimijat saisivat muilta osapuolilta käyttöönsä

omaan liiketoimintaansa vaikuttavia tietoja. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi kunkin osapuolen maakaasutaseeseen sekä taseselvitykseen liittyvien tehtävien täyttämiseen vaikuttavat maakaasun toimitus- ja mittaustiedot. Salassapitovelvollisuuden sisältöä tulisi tulkita osana maakaasumarkkinoihin liittyvää tiedonvaihtoa, josta säädetään muualla maakaasumarkkinalainsäädännössä. Verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan lakisääteisiin tehtäviin kuuluvan tiedon antaminen kyseisen tiedon saantiin oikeutetulle osapuolelle ei siten tarkoittaisi salassapitovelvollisuuden rikkomista, vaikka kyseessä olisikin oman yrityksen tai toisen yrityksen liikesalaisuus. Sen sijaan salassapitovelvollisuuden rikkominen olisi kysymyksessä, jos tällainen tieto on luovutettu osapuolelle, jolla ei ole oikeutta kyseisen tiedon saamiseen. Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto rajoittaisivat vertikaalisesti integroituneissa yrityksissä, jotka harjoittavat maakaasuverkkotoiminnan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston operoinnin ja varastointilaitteiston operoinnin lisäksi myös muita maakaasuliiketoimintoja, toisten yritysten salassa pidettävien tietojen luovuttamista myös oman yrityksen sisällä toisia maakaasuliiketoimintoja harjoitaville yksiköille ja niiden henkilöstölle sekä mainittujen tietojen hyväksikäyttöä oman liiketoiminnan eduksi.

Pykälän 1 momentin mukaan verkkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija tai varastointilaitteiston haltija olisi velvollinen pitämään salassa maakaasumarkkinalaissa, maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 715/2009 tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saaman asiakkaansa taikka muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden, jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu maakaasumarkkinalaissa tai mainitussa unionin lainsäädännössä säädettyyn oikeuteen taikka jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen.

Momentissa tarkoitettu Euroopan unionin maakaasun sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntö sääntelee osaltaan verkkonhaltijoiden, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijoiden ja varastointilaitteiston haltijoiden tehtäviä ja toiminnan harjoittamista. Tämän vuoksi salassapitovelvollisuus on tarpeen ulottaa myös näiden säännösten sääntelemään toimintaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi salassapitovelvollisuudesta, joka koskisi pykälässä tarkoitettua maakaasualan yrityksen hallussa olevia maanpuolustuksen, poikkeusoloihin varautumisen ja väestönsuojelun kannalta arkaluonteisia tietoja. Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija tai varastointilaitteiston haltija olisi velvollinen pitämään salassa tässä laissa tai maakaasuverkkoasetuksessa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saaman tiedon, joka koskee 1) maanpuolustusta palvelevia rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, että tiedon ilmaiseminen ei vahingoita tai vaaranna maanpuolustuksen etua ja 2) poikkeusoloihin varautumista ja väestönsuojelua, jos tiedon ilmaiseminen vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista.

Pykälän 3 momentin mukaan salassa pidettäviä tietoja ei saisi antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle. Salassapitovelvollisuus koskisi myös verkkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan toimielimen jäsentä tai varajäsentä taikka niiden palveluksessa tai niiden toimeksiannosta työskentelevää henkilöä, joka tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää edellä mainitun toimijan tai tämän asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden.

Pykälän 4 momentin mukaan verkonhaltijalla, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla tai varastointilaitteiston haltijalla olisi velvollisuus antaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja. Pykälässä tarkoitettuja viranomaisia olisivat esimerkiksi syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiset, maakaasumarkkinoita valvovat Energiavirasto ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä maakaasujohdannaisilla käytävää kauppaa valvova Finanssivalvonta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen hyväksikäyttökiellosta. Säännöksen mukaan verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija tai varastointilaitteiston haltija taikka tässä pykälässä tarkoitettu henkilö ei saisi käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassapitovelvollisuus ei estäisi sen piiriin kuuluvan tiedon käyttämistä toiminnanharjoittajan lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseen. Säännös estäisi siten esimerkiksi salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvan tiedon asiattoman hyödyntämisen verkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan omaksi eduksi.

Salassapitovelvollisuutta koskevaa säännöstä tehostaisi maakaasumarkkinalain 91 §:n rangaitussäännös sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n seuraamusmaksua koskeva säännös.

Voimaantulosäännös. Maakaasumarkkinalain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, kun maakaasumarkkinat avataan kilpailulle.

1.5 Laki energiatehokkuuslain 25 §:n 5 momentin kumoamisesta

1 §. Energiatehokkuuslain 25 §:n 5 momentin kumoamisesta annetulla lailla kumottaisiin energiatehokkuuslaista (1429/2014) säännös, jonka mukaan sähköenergian mittaamisesta huolehtivan verkonhaltijan on annettava sähkövähittäismyyjälle loppukäyttäjän sähkökäyttöä koskevaa raporttia varten tarvittavat tiedot sähköenergian kulutuksesta sähkön myyjälle maksettua. Kyseinen säännös on jatkossa tarpeeton, koska vähittäismyyjä saisi jatkossa tarvittavat kustustiedot sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista. Sähkömarkkinalain 49 a §:ään perustuen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä osana sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita. Sähkömarkkinalain 49 b §:ään puolestaan ehdotetaan säännöstä, jonka perusteella sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelumaksut eivät saisi perustua yksikön hallussa olevan tiedon markkinaarvoon. Yksikkö voisi kuitenkin laskuttaa sähkön vähittäismyyjää tämän hyödyntämien palvelujen perusteella.

2 §. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021, johon mennessä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen arvioidaan olevan käytössä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettuun lakiin sähkömarkkinalain muuttamisesta sisältyisi valtuuksia tarkempien säännösten ja määräysten antamiseen. Esityksessä ehdotetut norminantovaltuudet täsmentäisivät sähkömarkkinalakiin aiemmin sisällytetyjä norminantovaltuuksia ja ne on tarkoitus toteuttaa vuonna 2013 annetussa laissa omaksuttujen linjausten mukaisesti.

Lain säännöksiä täsmentävät keskeiset alemman asteiset säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Valtuuksia valtioneuvoston asetuksen antamiseen sisältyisi ehdotetun sähkömarkkinalain 22 ja 74 §:ään. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä

sellaisista sähköjärjestelmän ja sähkömarkkinoiden toiminnan kannalta keskeisistä velvoitteista kuten sähkötoimitusten mittauksesta (22 §) ja taseselvityksestä (74 §). Ehdotetut valtuudet täsmentäisivät säännöksissä nykyisin olevia valtuuksia.

Energiavirastolle sähkömarkkinalaissa annetut norminantovaltuudet koskevat erityisesti sähköalan yrityksille säädettyjen erilaisten ilmoitus- ja tiedonantovelvoitteiden täyttämistä koskevia yksityiskohtia ja menettelytapoja. Valtuus tarkempien määräysten antamiseen Energiaviraston määräyksellä sisältyisi ehdotetun sähkömarkkinalain 75 e §:ään. Norminantovaltuus koskisi verkkohaltijoiden loppukäyttäjille ja sähköntuottajille luovuttamien mittaus- ja kulu-
tustietojen muotoa ja tietojen luovuttamisen menettelytapoja.

3 Voimaantulo

Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta ehdotetaan tulemaan voimaan ensi tilassa, jotta sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen järjestämisvastuuseen velvoitettavalla järjestelmävastaavalla kantaverkonnhaltijalla sekä palvelujen käyttöön velvoitetuilla vähittäismyyjillä ja jakeluverkonhaltijoilla olisi riittävä oikeudellinen perusta jatkaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton valmistelua sekä alkaa toteuttaa palvelujen edellyttämiä perustamisinvestointeja. Lain voimaantulosäännöksessä määriteltäisiin myös kaikille palvelujen käyttöön velvoitetuille vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille velvoite alkaa toteuttaa omalta osaltaan muutoksen edellyttämiä täytäntöönpanotoimia. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton ajankohdasta säädettäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella. Käyttöönoton arvioidaan toteutuvan vuoden 2021 keväällä. Palvelujen käyttöönotto on tarkoitus toteuttaa yhtäaikaisena siirtymisenä muutoksen edellyttämien investointien ja valmistelutoimien valmistuttua. Tiedonvaihtojärjestelmien vaihto ja palvelujen käyttöönotto tapahtuisi erikseen päätettävänä ajankohtana yhtenä kokonaisuutena sekä kaikkien keskeisten toiminnallisuuksien että kaikkien palvelujen piiriin kuuluvien toiminnanharjoittajien osalta. Muutosten ja niiden taustalla olevien tietojärjestelmien laajuuden vuoksi palvelujen käyttöönoton ajankohtaa ei tämän vuoksi ole mahdollista päättää ennen kuin valmistelutoimenpiteet ja järjestelmien testaukset on saatettu käyttöönoton edellyttämään valmiuteen.

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutos sekä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan sähkömarkkinalain muutoksen kanssa.

Maakaasumarkkinalain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020, kun maakaasumarkkinat avataan kilpailulle.

Laki energiatehokkuuslain 25 §:n 5 momentin kumoamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021, johon mennessä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen arvioidaan olevan käytössä.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

4.1 Henkilötietojen suoja

Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja sisältyy osittain samassa momentissa turvattun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta lähtökohtana mainitussa momentissa on, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan. Perustuslain mainittua momenttia tulkittaessa on perustuslakivaliokunnan mukaan huomattava, että sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien että Euroopan unionin tuomioistuimien ovat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössä katsoneet, että oikeus yksityiselämän kunnioittamiseen henkilötietojen käsittelyssä koskee kaikenlaisia tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä koskevia tietoja. Ilmaisu ”yksityiselämä” ei tältä osin pidä tulkita suppeasti, eikä siten mikään periaatteellinen syy salli sitä, että ammattitoiminta jätettäisiin yksityiselämän käsitteen ulkopuolelle. Euroopan unionin tuomioistuimen käytännössä on kuitenkin katsottu, että oikeushenkilöt voivat vedota perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan suojaan oikeushenkilön nimen julkaisua internetitietokannassa vastaan vain siltä osin kuin oikeushenkilön virallisessa nimessä yksilöidään yksi tai usea luonnollinen henkilö. Tällöinkään henkilötietojen suojaa koskevan loukkauksen vakavuus ei ole oikeushenkilöiden osalta sama kuin luonnollisten henkilöiden osalta, minkä tuomioistuin on ottanut huomioon asian suhteellisuusharkinnassa (PeVL4/2014 vp).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena rekisteröinnin tavoitetta. Lisäksi perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä sääntelykohteena ainakin rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuna tietojen luovutettavuus, sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista.

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lailla on säädettävä lisäksi mahdollisuudesta yhdistää rekisteritietoja (joukkotietoina). Tällöin lakiin on valiokunnan mukaan (PeVL 4/2014 vp) aiheellista ottaa säännökset myös yhdistettyjen tietojen säilytysajasta sekä kiellosta luovuttaa yhdistettyjä tietoja edelleen.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä henkilötietojen suojasta on verraten runsaasti (esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 19/2012 vp, PeVL 18/2012 vp, PeVL 65/2010 vp, PeVL 54/2010 vp, PeVL 47/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, PeVL 38/2010 vp, PeVL 25/2010 vp). Perustuslakivaliokunta on lausunut henkilötietojen säilytysaikaa koskevasta sääntelystä erityiskysymyksenä (PeVL 51/2006 vp, PeVL 20/2006 vp, PeVL 11/2005 vp) ja katsonut muun muassa, että henkilötietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaisista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 54/2010 vp, PeVL 3/2009 vp, PeVL 51/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on henkilötietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (esimerkiksi PeVL 12/2014 vp, PeVL 19/2012 vp, PeVL 15/2012 vp, PeVL 60/2010 vp, PeVL 59/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, PeVL 41/2010 vp, PeVL 25/2010 vp, PeVL 18/2010 vp). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 59/2010 vp).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut kansallisesta tietosuojalakehdotuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 14/2018 vp.) tarvetta henkilötietojen käsittelyä koskevaan kansalliseen lain-

säädäntöön. Tässä lausunnossaan perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta tarkistanut aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Valiokunta on pitänyt lähtökohtaisesti riittävänä sitä, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan arkaluonteiset tiedot ovat edelleen tarkemman sääntelyn kohteena.

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus edellyttää, että käsittelyllä on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukainen oikeudellinen perusta. Tietosuoja-asetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista, kun henkilötietojen käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin, eli silloin, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi tai kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tarkentava lainsäädäntö voi sisältää erityisiä säännöksiä tietosuoja-asetuksen säännösten soveltamisen mukauttamiseksi määrittelemällä täsmällisemmin erityisiä vaatimuksia tietojenkäsittelyä ja muita seikkoja koskevista toimenpiteistä. Käsittelyn tarkoitus on määriteltävä oikeusperusteessa. Kansallisen lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja sen on oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Sähköalan yritykset käsittelevät henkilötietoja osana sähkökaupan markkinaprosesseja, joissa ne ovat mukana ensinnäkin joko sähköntoimittajina asiakkailleen tai verkkopalveluja asiakkailleen tarjoavina jakeluverkonhaltijoina. Sopimuksiin perustuvien asiakassuhteiden lisäksi sähköalan yrityksillä on sähkömarkkinalainsäädäntöön perustuvia sähköntoimitusten mittaukseen, selvitykseen ja sähköntoimitusten toteuttamiseen liittyvään tiedonvaihtoon kuuluvia veloituksia ja tehtäviä, joita toteuttaessaan ne käsittelevät henkilötietoja. Esimerkiksi sähkökäyttöpaikan tuntitason mittaustiedon voidaan katsoa olevan henkilötietoja, jos se voidaan välittömästi tai välillisesti tunnistaa sähköntoimitus- ja sähköverkkosopimuksen tehnyttä henkilöä koskevaksi.

Sähkömarkkinoiden liiketoimintaprosessit sekä sähkökauppojen selvitys edellyttävät sähköalan yrityksiltä laajaa ja määrämuotoista tiedonvaihtoa. Sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetäisiin mittaus- ja kulutustietojen ilmoittamisesta laskutusta ja taseselvitystä varten. Sähkömarkkinalain 74 §:ssä säädetäisiin taseselvityksestä. Sähkömarkkinalain 75 §:ssä puolestaan säädetäisiin sähkökaupan, tasevastuun täyttämisen ja taseselvityksen edellyttämien ilmoitusten tekemisestä. Sähkömarkkinalain 49 a ja 75 a §:ssä säädetäisiin sähkökaupan keskitetystä tiedonvaihdosta. Näissä säännöksissä asetettaisiin sähköalan yrityksille yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja lakisääteisiä veloituksia, jotka muodostaisivat oikeusperusteen käsitellä myös henkilötietoja sähköntoimitusten mittaukseen, tasevastuun täyttämiseen, sähkökaupan tiedonvaihtoon ja niihin liittyviin muihin sähkökaupan markkinaprosesseihin ja taseselvitykseen kuuluvia tehtäviä tai veloituksia varten. Mainitut oikeusperusteet sisältäisivät samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua perusteen antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähköntoimitusten toteuttamiseksi.

Ehdotetut mukautukset yleiseen tietosuoja-asetukseen muodostaisivat kokonaisuuden, joka on tarpeen antaa sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävien henkilötietojen käsittelystä sähköntoimitusten mahdollistamiseksi. Koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa sähköntuotannon ja –kulutuksen on oltava koko ajan tasapainossa ja jossa toimivien osapuolien toimitukset ja käyttö on selvitettävä verkonhaltijoiden järjestämään mitaukseen perustuen jokaisen taseselvitysjakson osalta, on markkinoiden tehokkaan toiminnan järjestämiseksi välttämätöntä järjestää sähkökaupan markkinaprosessit yhdenmukaisten määrämuotoisten menettelysääntöjen mukaisesti. Henkilötiedoksi katsottavien tietojen käsittelyä ei ole mahdollista erotella sähkökaupan markkinaprosesseissa sellaisten vastaavien tietojen käsittelystä, jotka eivät ole henkilötietoa. Sähkökaupan markkinaprosesseissa tapahtuva henkilötiedon käsittely ei tämän vuoksi voi perustua yksinomaan yleisen tietosuoja-asetuksen ja sitä täydentävän ehdotetun kansallisen tietosuojalain säännöksiin. Yleisestä tietosuoja-asetuksesta ja ehdotetusta kansallisesta tietosuojalaista poikkeava kansallinen sääntely on sähkökaupan markkinaprosesseissa käsiteltävän henkilötiedon osalta tämän vuoksi välttämätöntä. Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvien henkilötietojen käsittelyä koskeville mukautuksille olisi näin ollen yleisen edun mukainen tavoite ja mukautukset olisi rajattu oikeasuhteisiksi niillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

Yleisen tietosuoja-asetuksen ja henkilötietolain korvaavan ehdotetun kansallisen tietosuojalain (HE 9/2018 vp) mukainen henkilötietosääntely on yleissääntelyä. Ehdotettu sähkömarkkinasääntely olisi puolestaan tarkoitettu erityissääntelyksi, jolla säädettäisiin osittaisista poikkeuksista yleiseen henkilötietosääntelyyn.

Esityksen sisältämän keskeisen uudistuksen, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen toteuttamista varten on tarkoitus luoda perusteet sille, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja tuottavalla yksiköllä olisi peruste kerätä, käsitellä ja luovuttaa henkilötietoja. Henkilötietojen kerääminen, käsittely ja luovuttaminen olisivat näissä yhteyksissä tarpeen sähkömarkkinoiden toiminnan ja asiakkaiden sähköntoimitusten kannalta. Rekisterin valtakunnallisen luonteen ja suuren tietosisällön vuoksi olisi tarpeen käyttää tunnisteena henkilötunnusta, jotta rekisterissä olevat henkilöasiakkaat voitaisiin tunnistaa yksiselitteisesti.

Henkilötietojen kerääminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön ei aiheuttaisi korkeaa riskiä rekisteröidyn oikeuksille tai vapauksille, koska kysymys ei ole arkaluonteisesta henkilötiedosta ja kerätty erityissääntelyn piiriin kuuluva henkilötieto voidaan ilman rekisteröidyn suostumusta luovuttaa ainoastaan laissa säädetyllä perusteella. Ehdotuksen mukaan sääntelyn kohteena olevien sähköalan yritysten olisi myös huolehdittava järjestelmiensä asianmukaisesta tietoturvasta. Tietoturvan tason tasolle asetettaisiin vähintään vastaavat riskiin suhteutetut vaatimukset kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetaan henkilötietojen käsittelyyn käytettäville tietojärjestelmille.

Ehdotuksessa rajattaisiin ne tilanteet, jolloin sähköalan yritys voisi luovuttaa erityissääntelyn piiriin kuuluvia henkilötietoja ilman henkilön suostumusta. Integroituna kokonaisuutena toimivassa sähköjärjestelmässä kyseiset luovutukset olisivat tarpeen sähkökaupan ja verkkopalvelujen hoitamiseksi sekä kolmansien tahojen kuten muiden sähköntuottajien ja –toimittajien oikeuksien toteuttamiseksi. Myös henkilötiedon saajaa koskevat tietosuojasääntelyn rekisterinpitäjää koskevat velvoitteet.

Ehdotetulla lailla väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta säädettäisiin Väestörekisterikeskukselle oikeus luovuttaa pykälässä tarkoitettuja henkilötietoja jakeluverkonhaltijoille ja sähkön vähittäismyyjille niiden asiakkaiden yksilöimistä ja oikeustoimikelpoisuuden toteuttamista varten.

Ehdotetut säännökset on laadittu henkilötietojen käsittelyä koskevan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti. Säännösten ei tämän vuoksi arvioida olevan ongelmallisia perustuslain kannalta.

Ehdotetut säännökset muodostaisivat myös yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen oikeusperusteiden, joiden oikeuttamana säännöksissä tarkoitetuilla sähköalan yrityksillä olisi peruste käsitellä henkilötietoja. Oikeusperusteet sisältäisivät samalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen perusteiden antaa kansallisessa lainsäädännössä erityisiä säännöksiä, joilla mukautettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista sähköntoimitusten toteuttamiseksi. Kansallinen sääntely toteutettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa.

4.2 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslain mukaista elinkeinovapauden periaatetta pidetään elinkeinonharjoittamista koskevana pääsääntönä, josta poikkeaminen on kuitenkin luvanvaraistamisella mahdollista. Luvanvaraisuudesta on aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeuden rajoitusta koskevat tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (esimerkiksi PeVL 69/2014 vp, PeVL 65/2014 vp, PeVL 13/2014 vp, PeVL 34/2012 vp, PeVL 19/2009 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 35/1998 vp).

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut sähkö- ja maakaasumarkkinalain lupajärjestelmiä lausunnoissaan PeVL 36/2004 vp, PeVL 62/2002 vp ja PeVL 4/2000 vp. Lausunnossaan PeVL 62/2002 vp perustuslakivaliokunta on todennut muun muassa, että sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus on tärkeiden yhteiskunnallisten intressien vuoksi perusteltua ja lausunnossaan PeVL 4/2000 vp, että maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraistaminen on maakaasumarkkinoiden toimivuuden kannalta perusteltua.

Ehdotetun sähkömarkkinalain 49 a §:ssä säädettäisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottaminen järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtäväksi. Lain 8 §:ssä asetettaisiin järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkoluvalle palvelujen tuottamiseen liittyvä organisatorinen lisäehto järjestää mainitut palvelut kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi. Lain 75 a §:ssä asetettaisiin sähköön vähittäismyyjälle ja jakeluverkonhaltijalle velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja.

Ehdotettu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen säätäminen luvanvaraiseksi sekä jakeluverkonhaltijoiden ja jakeluverkoissa toimivien sähköön vähittäismyyjien velvollisuus käyttää niitä muodostavat sähköön vähittäismarkkinoiden toimivuuden kannalta perustellun sääntelyratkaisun. Ehdotettu sääntelyratkaisu noudattaa sähköverkkopalvelujen sääntelyssä vakiintuneesti noudatettuja periaatteita. Luvanvaraisen toiminnan sääntely perustuu täsmällisiin ja tarkkarajaisiin laintasoihin säännöksiin, joista ilmenee verkonhaltijalle ja toiminnanharjoittajille kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet. Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

4.3 Omaisuuden suoja

Omaisuuden käyttörajoitukset

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan näkökulmasta ehdotuksia, joissa muun ohella sähkö-, maakaasu- ja teleyritysten omistajille on asetettu omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia kilpailuedellytysten luomiseksi tai turvaamiseksi. Valiokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 19/1994, PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp, PeVL 63/2002 vp ja PeVL 36/2004 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan sääntelyä niin sanottuun luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti tarpeellisena ja hyväksyttävänä (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp ja PeVL 36/2004 vp). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mielestä perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla. Edelleen valiokunta on katsonut, että sääntelyn riittävää täsmällisyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon päätettäviin seikkoihin liittyvät osin laskennalliset ja siten teknisluonteiset erityispiirteet samoin kuin sääntelyn kohdistuminen - yksilön asemesta - ensi sijassa sähköliiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (esimerkiksi PeVL 2/2004 vp ja PeVL 36/2004 vp). Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota asianmukaisen oikeusturvan järjestämiseen toiminnanharjoittajille (esimerkiksi PeVL 36/2004 vp).

Esitetyllä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalveluja koskevalla sääntelyllä rajoitettaisiin verkonhaltijan ja elinkeinonharjoittajan oikeutta määrätä omaisuutensa käytön hinnoittelusta. Tällaista sääntelyä on arvioitava myös perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatus omaisuuden suojan samoin kuin perustuslain 18 §:n 1 momentissa suojatun elinkeinonvapauden näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut hintasääntelyä koskevia säännöstöjä esimerkiksi lausunnoissaan PeVL 49/2005 vp., PeVL 32/2009 vp. ja PeVL 28/2012 vp.

Omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia sisältyy sähkömarkkinalakiehdotuksen 49 a, 75 a ja 75 b §:ään (järjestelmien kehittämisvelvollisuus). Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi ehdotetun 49 a §:n mukaan ylläpidettävä ja kehitettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään ja rajapintoja toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja että edellytykset tehokkaasti toimiville sähkön vähittäismarkkinoille voidaan turvata. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan olisi ehdotetun 75 a §:n mukaan huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Sähköalan yrityksen olisi ehdotetun 75 b §:n mukaan ylläpidettävä ja kehitettävä sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen tarvittavia järjestelmiään sekä yhteyksiä näihin toimintoihin liittyvien toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja että edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata.

Ehdotetulle sääntelylle on näiltä osin osaksi luonnollisen monopolin sääntelyyn ja verkoissa tapahtuvan sähkökaupan ominaispiirteisiin sekä unionin energiamarkkinalainsäädännön toi-

meenpanoon liittyvät hyväksyttävät perusteet. Sääntely on sovitettu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön. Sähkömarkkinalakiin ehdotetun hinnoittelun sääntelyn sekä sähkökaupan edellyttämien järjestelmien kehittämisvelvollisuuden sääntelyn arvioidaan olevan ongelmattomaa perustuslain kannalta ottaen huomioon myös sähköalan yritysten asema, omaisuuden erityisluonne, sääntelyn perustuminen täsmällisiin säännöksiin sekä sääntelyn kohtuullisuus omistajan ja elinkeinonharjoittajan kannalta. Ehdotettu hinnoittelun sääntely sekä kehittämisvelvollisuuksien sääntely ovat lähtökohdiltaan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja oikeasuhtaisia.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

Sopimusvapaus ja sopimusten pysyvyys

Sopimusoikeuden sääntely kuuluu lähtökohtaisesti tavallisen lainsäädännön alaan (PeVL 26/2008 vp). Sopimusvapaus kuitenkin saa suojaa tietyssä määrin perustuslain 15 §:n 1 momentin omaisuudensuojaa turvaavan yleislausukseen kautta (PeVL 15/2004 vp). Esimerkiksi lailla jollekulle säädettävä velvollisuus sopia jostakin asiasta (sopimuspakko) merkitsee rajoitusta henkilön valtaan päättää sopimussuhteistaan. Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan ole katsonut sopimuspakkoa ongelmalliseksi omaisuudensuojan näkökulmasta, kun ehdotetulle sääntelylle on hyväksyttävä peruste kuten tarkoitettujen palvelujen suuri merkitys yhteiskunnassa ja kun suhteellisuusvaatimus toteutuu (PeVL 24/2002 vp). Valiokunta on myös arvioinut ehdotetun sääntelyn ja omaisuudensuojan suhdetta sääntelyn hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden näkökulmasta (PeVL 28/2012).

Ehdotettuun sähkömarkkinain 75 a §:ään sisältyy säännös sähkön vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan velvollisuudesta käyttää järjestelmä vastaavan kantaverkonhaltijan tuottamia sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita. Sääntelyssä on palvelun käyttäjän näkökulmasta sopimuspakosta, mikä muodollisesti merkitsee rajoitusta käyttäjän valtaan päättää sähköntoimitusten toteuttamiseksi tai niiden selvittämiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Sähköverkoissa tapahtuva sähkökauppa edellyttää toteutuneiden sähköntoimitusten ja sähkönkulutuksen selvittämistä. Selvitysmenettely ja sähkön vähittäismarkkinoiden markkinaprosessit on voimassa olevan lainsäädännön perusteella säännelty hyvin yksityiskohtaisesti, koska sähköjärjestelmä muodostaa integroidun kokonaisuuden, jossa toiminnanharjoittajien täytyy toimia yhtenäisten menettelytapojen mukaisesti ja jossa sähköntuotannon ja -kulutuksen tulee olla jatkuvasti tasapainossa. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotto olisi vaihtoehtoinen toteutustapa voimassa oleville määrämuotoisille palveluille, joita vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat joutuvat lakisääteisesti tuottamaan joko itse tai hankkimaan ostopalveluina. Sähkökaupan tiedonvaihtopalveluiden keskittämällä voidaan tehostaa tiedonvaihtopalveluiden tuottamista ja vähentää toiminnanharjoittajien ja heidän asiakkainaan olevien loppukäyttäjien ja jakeluverkkoihin liittyneiden sähköntuottajien kustannuksia. Sopimuspakon vastapainoksi ehdotetaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin liittyvän hinnoittelun ja sen ehtojen sääntelyä (sähkömarkkinalain 49 b § ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §). Ehdotetut säännökset velvoittaisivat myös palvelujen tuottajaa varmistamaan vähittäismyyjien ja verkonhaltijoiden liikesalaisuuksien sekä heidän asiakkaidensa henkilötietojen asianmukainen tietoturva. Ehdotettu sääntelytapa olisi toteutettu yhdenmukaisesti sähkö- ja maakaasumarkkinalakien muiden monopolitoimintojen sääntelyssä toteutettujen menettelyiden kanssa. Ehdotetulla sopimuspakolla voidaan katsoa olevan hyväksyttävä peruste ja se on toteutettu oikeasuhteisesti.

Ehdotettuun sähkömarkkinalain 87 §:ään sisällytettäisiin säännös, jonka mukaan kutakin sähkökäyttöpaikkaa koskeva sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus olisi tehtävä samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Myös tämä säännös rajoittaisi vastaisuudessa

loppukäyttäjien sopimusvapautta nykyiseen verrattuna. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi takautuvasti voimassaoleviin sopimuksiin. Saman käyttöpaikan sähköverkko- ja sähkömyyntisopimusten tekeminen eri osapuolien nimissä aiheuttaa sähkösopimusten tekemisessä ja niiden irtisanomisessa paljon hankaluuksia ja lisäkustannuksia sähkön vähittäismarkkinoilla. Jos sopimukset ovat esimerkiksi erikseen samassa taloudessa asuvien puolisoiden nimissä, voi vanhan sopimuksen irtisanoa vain se puoliso, jonka nimissä irtisanottava sopimus on. On yleistä, että uusi sähkömyyntisopimus joudutaan peruuttamaan tai vanhan sopimuksen irtisanominen ei onnistu, koska toimenpiteen tekee esimerkiksi eri puoliso kuin sopimuksen osapuoli. Asettamalla vaatimus, että molemmat käyttöpaikan sähköntoimituksen edellytyksenä olevat sähkösopimukset tehdään samojen loppukäyttäjien nimissä, voidaan tehostaa vähittäismarkkinoiden sopimusprosesseja ja vähentää toiminnanharjoittajien ja heidän asiakkainaan olevien loppukäyttäjien ja jakeluverkkoihin liittyneiden sähköntuottajien kustannuksia. Ehdotetulla rajoituksella sopimusvapautteen voidaan katsoa olevan hyväksyttävä peruste ja se on toteutettu oikeasuhteisesti.

Sopimusvapautteen ehdotettujen rajoitusten ei arvioida olevan ongelmallisia perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan kannalta.

4.4 Hallinnolliset seuraamukset

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n muutosehdotuksella säädettäisiin seuraamusmaksusta. Seuraamusmaksun säätämistä edellyttävät säännökset sisältyvät sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/54/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/72/EY 37 artiklan 4 kohdan d alakohtaan. Myös verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa ja asetuksen (EY) N:o 1228/2003 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 714/2009 edellyttää jäsenvaltioilta tehokkaiden, oikeasuhteisten ja varoittavien seuraamusten säätämistä asetuksen rikkomistapausten varalta.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan ehdotetun kaltaiset maksut eivät ole perustuslain 81 §:n mielessä sen paremmin veroja kuin maksujakaan vaan lainvastaisesta teosta määrättäviä sanktioluonteisia hallinnollisia seuraamuksia. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 9/2012 vp, PeVL 55/2005 vp ja PeVL 32/2005 vp). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittäminen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 17/2012 vp, PeVL 9/2012 vp, PeVL 57/2010 vp, PeVL 40/2010 vp, PeVL 55/2005 vp ja PeVL 32/2005 vp). Vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (PeVL 28/2014 vp, PeVL 9/2012 vp, PeVL 57/2010 vp ja PeVL 74/2002 vp). Hallinnollisista seuraamuksista säädettäessä voidaan kuitenkin ottaa huomioon se, että sääntely kohdistuu – yksilön asemesta – ensi sijassa liiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (PeVL 9/2008 vp ja PeVL 36/2004 vp). Tämän johdosta seuraamussääntelyn kohteena voi olla verraten avoimiakin säännöksiä, mikäli säännöksen perusteella on kuitenkin ennakoitavissa, minkälaisesta teosta tai laiminlyönnistä seuraamusmaksu voidaan määrätä.

Esityksen hallinnollisia seuraamuksia koskevien säännösten arvioidaan täyttävän perustuslakivaliokunnan käytännössä tällaiselle sääntelylle asetetut vaatimukset. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n 1 momentin muutosehdotus täsmentää

voimassaolevaa säännöstä. Momentissa säädetyt seuraamukset perustuvat unionin energia-markkinalainsäädännön vaatimuksiin ja kohdistuvat asianomaista energialiiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin. Mahdollisten seuraamusten kohteena olevien tekojen ja laiminlyöntien ennakoitavuuteen vaikuttaa myös se, että monessa tapauksessa Energiavirasto on ennakolta vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 tai 11 §:n nojalla valvottavalle yritykselle kysymyksessä olevaan velvoitteeseen liittyvien palveluiden ehdot ja niiden hinnoittelua koskevat menetelmät tai niiden hinnat.

4.5 Lainsäädäntövallan siirtäminen

Sähkömarkkinalain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 22, 74 ja 75 e §:ään sisältyy joukko valtuuksia tarkempien säännösten ja määräysten antamiseen.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia laissa säädetyin valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomaisella voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätystä asiasta, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lisäksi perustuslaista johtuu, että valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa (PeVL 34/2000 vp).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut sähkö- ja maakaasumarkkinalakien norminantovaltuussäännöksiä lausunnoissaan PeVL 4/2000 vp, PeVL 62/2002 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 37/2004 vp.

Lakiehdotusten valtuussäännökset on laadittu huomioiden perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö. Ehdotetut valtuutussäännökset on pääosin rajoitettu koskemaan ainoastaan teknisluontoisia yksityiskohtia oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Norminantovalta on muutoinkin säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä sääntelyn kohteiden teknisen luonteen vuoksi. Energiaviraston toimivaltaan kuuluvien määräysten antamiseen puolestaan liittyy vain vähäisissä määrin tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Ehdotetut valtuussäännökset ovat Energiaviraston osalta perusteltuja sääntelyn edellyttämän erityisen asiantuntemuksen vuoksi.

Lakiehdotusten sisältämien norminantovaltuuksien ei arvioida olevan ristiriidassa perustuslain 80 §:n kanssa.

4.6 Säättämisenjärjestyksen arviointi

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotukset arvioidaan voitavan käsitellä tavallisessa lainsäätämisenjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 8 §:n 2 momentti, 22 §:n 1 ja 4 momentti, 47 §, 49 §, 74 §, 76 § ja siirretään se lakiin lisättävään 11 a lukuun sekä 87 §:n 2 momentti, ja lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1430/2014, uusi 27 a kohta sekä lakiin uusi 49 a, 49 b ja 75 a §, 11 a luku ja 86 a § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

27 a) *sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä* 8 §:ssä tarkoitetun järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tytäryhtiötä, joka hoitaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvia tehtäviä;

8 §

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupa

Hakijan, joka hakee järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupaa, on 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi täytettävä seuraavat vaatimukset:

- 1) hakija on järjestänyt tasesähköyksikön toiminnot erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi;
- 2) hakija on järjestänyt valtakunnallisen taseselvityksen hoitamiseen liittyvät toiminnot tasesähköyksikön tehtäväksi tai toisista ETA-valtioista olevien kantaverkonhaltijoiden kanssa yhteisesti omistamansa osakkuusyhtiön tehtäväksi;
- 3) hakija on järjestänyt sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen hoitamiseen liittyvät toiminnot kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

22 §

Verkonhaltijan tehtävät sähkötoimitusten mittauksessa

Verkonhaltijan on järjestettävä sähköverkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähkötoimitusten mittaus sekä mittaustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityksessä ja laskutuksessa tarvittavat mittaustiedot on ilmoitettava sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti.

Tarkempia säännöksiä sähkötoimitusten mittauksesta sähköverkoissa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) sähkönkäyttöpaikan ja voimalaitoksen varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia;
- 3) mittauslaitteiston lukemista;
- 4) mittaustiedon toimittamista sähkömarkkinoiden osapuolien hyödynnettäväksi;
- 5) mittauspalveluissa käytettävää aikaajotusta.

5 luku

Kantaverkkoa ja kantaverkonhaltijaa koskevat säännökset

47 §

Valtakunnallinen taseselvitys

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueensa sähkötaseen sekä vastuualueensa tasevastaavien sähkötaseiden selvittämisestä (*valtakunnallinen taseselvitys*). Valtakunnallisessa taseselvityksessä selvitetään kunkin taseselvitysjakson osalta tasesähköyksikön ja tasevastaavien väliset tasepoikkeamat sekä tasesähköyksikön ja muiden kantaverkonhaltijoiden vastuualueilla toimivien tasesähköyksiköiden väliset tasepoikkeamat.

49 §

Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittäminen vastuualueellaan yhteistyössä sähköalan yritysten kanssa. Kehittämistoiminnalla on edistettävä tehokkaasti sekä sähkömarkkinoiden osapuolien, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämää tiedonvaihtoa sekä tiedonvaihdon tietoturvan asianmukaista tasoa. Lisäksi kehittämistoiminnalla on edistettävä kysyntäjouoston ja muiden lisäarvo palvelujen kehittymistä sekä pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyn edellytyksiä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluvat ainakin:

- 1) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien kehittäminen ja niihin liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;
- 2) sähköalan yritysten tiedonvaihtoon käyttämien tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja tiedonvaihdon oikeellisuuden edistäminen;
- 3) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle;
- 4) tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta.

49 a §

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueellaan jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa (*sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut*). Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja ovat:

- 1) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakastietojen ja sähkönkäyttöpaikkatietojen ylläpito;
- 2) vähittäismyyntin ja sähkönjakelun asiakassopimusprosessien edellyttämän tiedonvaihdon järjestäminen;
- 3) laskutuksen ja taseselvityksen perustana olevien mittaustietojen tiedonvaihdon järjestäminen;
- 4) sähköntoimitusten ja sähkönjakelun katkaisu- ja kytkentäprosessien tiedonvaihdon järjestäminen;
- 5) jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitietojen ylläpidon järjestäminen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitietojen ylläpitomahdollisuuden järjestäminen;
- 6) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan osapuolitietojen välittäminen;
- 7) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakkaan pääsy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hallussa oleviin omiin tietoihinsa;
- 8) sähkökauppojen taseselvitys jakeluverkoissa ja taseselvitykseen liittyvän tiedonvaihdon järjestäminen;
- 9) 1—8 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on ylläpidettävä ja kehitettävä 1 momentissa tarkoitettuja toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään ja rajapintoja toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja edellytykset tehokkaasti toimiville sähköön vähittäismarkkinoille voidaan turvata.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on tarjottava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmissä käsiteltävien henkilö tietojen ja liikesalaisuuksien sekä maanpuolustuksen, poikkeusoloihin varautumisen ja väestönsuojelun sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen kannalta arkaluontoisten tietojen tietoturva on järjestetty asianmukaisesti.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on huolehdittava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiensä tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta. Riskienhallinnassa on otettava huomioon:

- 1) järjestelmien ja tilojen turvallisuus;
- 2) tietoturvahäiriöiden ja häiriöiden käsittely;
- 3) liiketoiminnan jatkuvuuden hallinta;
- 4) seuranta, tarkastukset ja testaukset;
- 5) mahdollisten kansainvälisten standardien noudattaminen.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava viipymättä Energiavirastolle sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiensä tietojärjestelmiin kohdistuvista merkittävistä häiriöistä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kohdistuvista tai niitä uhkaavista merkittävistä tietoturvaloukkauksista taikka muista tapahtumista, jotka estävät näiden palvelujen toimivuuden tai häiritsevät niitä olennaisesti. Ilmoituksen käsittelyyn sovelletaan 29 a §:ssä säädettyä menettelyä. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

49 b §

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalvelujen maksut

Edellä 49 ja 49 a §:ssä tarkoitettut tehtävät rahoitetaan erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on oikeutettu keräämään kantaverkkopalvelun, tasepalvelun ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjiltä. Maksuilla voidaan kattaa järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle tehtävien hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto. Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelumaksujen tulee perustua käyttäjien hyödyntämiin palveluihin. Maksut eivät saa perustua yksikön 49 a §:n perusteella keräämien tietojen markkina-arvoon.

Maksut ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava.

74 §

Taseselvitys

Verkonhaltija ja tasevastaava ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä. Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin. Jos taseselvitysjakso on tuntia lyhyempi, jakeluverkkoon liitetyn käyttöpaikan tai voimalaitoksen tuntimittauslaitteiston mittaama tuntienenergia on jaettava taseselvityksessä kuormituskäyrän tai muun säädetyn laskentasäännön mukaisesti kysymyksessä olevaan tuntiin sisältyville taseselvitysjaksoille. Tarkemmat säännökset taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Sen lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään verkkopalveluista, on taseselvityspalveluja tarjottava tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityspalvelujen tarjonnassa ei saa olla perusteettomia eikä sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja.

75 a §

Velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa jakeluverkossa, on käytettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon korjaamisesta viipymättä.

11 a luku

Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta

75 b §

Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta

Sähköalan yrityksen on ylläpidettävä ja kehitettävä sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyviä toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään sekä yhteyksiä näihin toimintoihin liittyvien toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen järjestämisestä säädetään 5 luvussa.

75 c §

Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon säilyttäminen

Sähköalan yrityksen on säilytettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyvät tiedot kuuden vuoden ajan tapahtumasta, jota tieto koskee tai, jos kysymyksessä on sopimusta koskeva tieto, kuuden vuoden ajan sopimuksen päättymisestä. Henkilötiedot on poistettava sähköalan yrityksen rekisteristä tämän ajan päätyttyä, ellei niiden käsittelyyn tämän ajan jälkeen ole tässä pykälässä tarkoitettua poikkeavaa oikeusperustetta.

75 d §

Henkilötunnuksen käyttäminen henkilön yksilöimiseksi

Henkilön yksiselitteiseksi yksilöimiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa voidaan käyttää henkilötunnusta tai muuta tunnistetta, joka täyttää henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi. Sen lisäksi, mitä muutoin säädetään henkilötunnuksen käsittelystä, sähköalan yritys saa käsitellä henkilötunnusta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi sekä silloin, kun henkilötunnuksen käsittely on tarpeen vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten.

Henkilötunnusta tai muuta 1 momentissa tarkoitettua tunnistetta ei saa merkitä tarpeettomasti rekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

75 e §

Loppukäyttäjän ja sähköntuottajan oikeus itseään koskevan tiedon hyödyntämiseen

Verkonhaltijan on luovutettava loppukäyttäjälle ja sähköntuottajalle tai näiden nimeämälle taholle jäljennös loppukäyttäjän tai sähköntuottajan omaa sähkönkäyttöä ja sähköntuotantoa koskevista mittaus- ja kulutustiedoista, jotka verkkonhaltija on kerännyt sähkönkäyttöpaikan mittauslaitteistosta. Tiedot on luovutettava koneluettavassa ja helposti muokattavassa vakio-tietomuodossa sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tietojen muodosta ja tietojen luovuttamisessa noudatettavasta menettelystä.

Sähköalan yrityksen on luovutettava asiakkaanaan olevalle loppukäyttäjälle tai tämän nimeämälle taholle tiedot loppukäyttäjän sähkösopimuksesta sekä muut tätä koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen sähköntoimittajan vaihtamista varten.

Vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voivat osoittaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttajaksi. Tiedot on luovutettava loppukäyttäjälle ilman erillistä korvausta.

75 f §

Loppukäyttäjään yhdistettävissä olevan tiedon luovuttaminen

Sähköalan yrityksellä on oltava loppukäyttäjän nimenomainen suostumus luovuttaa toiselle loppukäyttäjään yhdistettävissä oleva mittaus- tai kulutustieto, joka koskee loppukäyttäjän sähkönkäyttöä tai -tuotantoa sekä muu tieto, jota loppukäyttäjä tarvitsee sähköntoimittajan vaihtamiseen, jos se on saanut mainitun tiedon haltuunsa suorittaessaan tai täyttäessään sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviään tai velvoitteitaan. Tiedon saa kuitenkin luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta, jos luovutus:

1) on tarpeen tiedon luovuttajan tässä tai muussa laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi;

2) on tarpeen tiedon vastaanottajan tässä tai muussa laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden täyttämiseksi;

3) on tarpeen sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän välisen sopimuksen täyttämiseksi, sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen sopimukseen perustuvan asiakassuhteen hoitamisessa tai sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen asiakassuhteeseen liittyvän tässä tai muussa laissa säädetyn velvoitteen täyttämiseksi;

4) on tarpeen rakennuksen tai sen osan tai siinä olevan omaisuuden suojelemiseksi sähkönsiirron, -jakelun tai -toimituksen keskeytyksestä aiheutuville vahingoille tai tällaisen vahingon selvittämiseksi ja luovutettavan tiedon vastaanottajana on rakennuksen tai sen osan omistaja tai haltija taikka rakennusta koskevan liittymissopimuksen osapuoli;

5) tapahtuu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä Tilastokeskukselle ja on tarpeen Tilastokeskuksen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi;

6) tapahtuu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä ja on tarpeen yleistä energiemarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää tieteellistä tutkimusta tai yleistä energiemarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää päätöksentekoa palvelevaa viranomaispalvelusta varten.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ei saa luovuttaa 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua tilanteessa sellaisia tietoja, joiden perusteella loppukäyttäjä ja tämän sopimuspuoli voidaan tunnistaa suoraan. Yksikkö saa tällöin kuitenkin antaa käyttöoikeuden tietoihin, joiden perusteella loppukäyttäjä voidaan tunnistaa välillisesti. Luovutettuja tai käyttöoikeuden kautta saatuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen, ellei sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö anna siihen lupaa.

76 §

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Sähköalan yritys on velvollinen pitämään salassa tässä laissa, sähkökauppa-asetuksessa tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa asiakkaansa tai muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden, jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa tai mainituissa asetuksissa säädettyyn oikeuteen tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen.

Sähköalan yritys on velvollinen pitämään salassa tässä laissa tai sähkökauppa-asetuksessa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa tiedon, joka koskee:

1) maanpuolustusta palvelevia rakenteita, laitteita tai järjestelmiä, maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita tai puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, että tiedon ilmaiseminen ei vahingoita eikä vaaranna maanpuolustuksen etua;

2) poikkeusoloihin varautumista tai väestönsuojelua, jos tiedon ilmaiseminen vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista;

3) tieto- ja viestintäjärjestelmiin kuuluvia rakenteita, laitteita tai kohteita tai tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä, jollei ole ilmeistä, että tiedon ilmaiseminen ei vaaranna tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen toteutumista.

Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle. Salassapitovelvollisuus koskee myös sähköalan yrityksen toimitusjäsentä ja varajäsentä ja sen palveluksessa tai toimeksiannosta työskentelevää henkilöä, joka tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää salassa pidettävän seikan.

Sähköalan yrityksellä on kuitenkin velvollisuus antaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus niitä saada.

Sähköalan yritys ja tässä pykälässä tarkoitettu henkilö eivät saa käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi hyödykseen eivätkä toisen hyödyksi tai vahingoksi.

86 a §

Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettävät tiedot

Loppukäyttäjältä on pyydettävä sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen tekemistä varten ainakin seuraavat tiedot:

1) loppukäyttäjän nimi ja yhteystiedot;

2) loppukäyttäjän henkilötunnus tai muu tunniste, joka täyttää henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi tai, jos henkilöllä ei ole henkilötunnusta, hänen syntymäaikansa taikka, jos kyseessä on oikeushenkilö, sen yritys- tai yhteisötunnus, yhdistystunnus tai sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hyväksymä muu oikeushenkilön yksilöivä tunniste;

3) sopimuksen kohteena olevan sähkökäyttöpaikan osoite.

87 §

Sopimuksen tekeminen

Kutakin sähkökäyttöpaikkaa koskevan sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen saa tehdä vain samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ajankohdasta, jolloin 49 a §:ssä tarkoitettut sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut on otettava käyttöön, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija saavat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon saakka poiketa 87 §:n 2 momentissa säädetystä velvollisuudesta tehdä säh-

könmyyntisopimus ja sähköverkkosopimus samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan, jolla on velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita, on toteutettava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet ennen palveluiden käyttöönottoa. Valmistelutoimet on tehtävä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan yhteistyössä sähköalan yritysten kanssa laatiman sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on laadittava kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta itselleen suunnitelma, joka sisältää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaa on täydennettävä tarvittaessa. Suunnitelma ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava Energiavirastolle ja järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on toimitettava Energiavirastolle ja järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle näiden pyynnöstä tarpeelliset tiedot valmistelutoimiensa toteutumisesta. Energiavirastolla on oikeus päätöksellään vaatia vähittäismyyjää ja jakeluverkonhaltijaa tekemään muutoksia suunnitelmaan tai valmistelutoimiin, jos on syytä epäillä, että suunnitelma tai valmistelutoimet eivät täytä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton vaatimuksia tai, jos on syytä epäillä, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotto viivästyisi puutteellisten valmistelutoimien vuoksi.

2.

Laki

sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:n 1 momentti ja 16 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 1 momentti laissa 1432/2014 ja 16 §:n 1 momentin 1 kohta osaksi laissa 589/2017, seuraavasti:

10 §

Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menetelmät

Energiaviraston tulee päätöksellään (*vahvistuspäätös*) vahvistaa verkonhaltijan, järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksen haltijan noudatettaviksi seuraavat palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista:

- 1) menetelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi valvontajakson aikana;
- 2) ehdot, edellytykset ja tariffit, jotka koskevat oikeutta käyttää nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja;
- 3) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot;
- 4) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;
- 5) ylikuormituksen hallintaa ja siirtokapasiteetin jakamista kantaverkossa ja siirtoverkossa koskevat ehdot sekä menetelmät ylikuormituksesta perittävien maksujen määrittämiseksi ja menetelmät ylikuormituksen hallinnasta saatujen tulojen käyttämiseksi;
- 6) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen ehdot sekä menetelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi;
- 7) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen ehdot sekä menetelmät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perimien maksujen määrittämiseksi.

16 §

Seuraamusmaksu

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

- 1) rikkoo tai jättää noudattamatta sähkömarkkinalain:
 - a) 18, 20—24, 24 a, 24 b, 25, 26, 43, 53, 53 a tai 54—56 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;

HE 144/2018 vp

- b) 19, 40, 41 tai 50—52 §:n säännöksiä sähköverkon kehittämisestä tai verkon toiminnan laatuvaatimuksista;
- c) 30 §:n säännöksiä kantaverkonhaltijan ja oikeudellisesti eriytetyn jakeluverkonhaltijan oikeudesta harjoittaa sähkön hankintaa ja toimitusta taikka 60 tai 61 §:n säännöksiä oikeudellisesti eriytetystä jakeluverkkotoiminnasta;
- d) 33 tai 34 §:n säännöksiä liiketoimintaa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 37 §:ssä säädettyä liiketoiminnan täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa;
- e) 42, 45—47 tai 49 a §:ssä säädettyjä kantaverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;
- f) 57 tai 69 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän laskutuksesta;
- g) 65 §:ssä säädettyä voimalaitoksen huoltoseisokkia koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai Energiaviraston päätöstä huoltoseisokin siirtämisestä;
- h) 66 §:n säännöksiä sopimustietojen säilyttämisestä;
- i) 67 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;
- j) 73 tai 75 §:n säännöksiä sähkömarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;
- k) 74 §:n säännöksiä verkonhaltijan tai tasevastaavan taseselvitykseen kuuluvista velvollisuuksista;
- l) 75 a §:n säännöksiä velvollisuudesta käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita;
- m) 75 b §:n säännöksiä sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta;
- n) 76 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; taikka
- o) 77—80 tai 82 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

3.

Laki

väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin (661/2009) uusi 31 a § seuraavasti:

31 a §

Tietojen luovuttaminen sähköalan yritykselle

Väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa sähkömarkkinalaissa (588/2013) tarkoitetulle jakeluverkonhaltijalle ja sähkön vähittäismyyjälle asiakkaan yksiselitteiseksi yksilöimiseksi ja oikeustoimikelpoisuuden varmistamiseksi tarpeelliset tiedot jakeluverkonhaltijan ja sähkön vähittäismyyjän asiakkaan etu- ja sukunimestä, henkilötunnuksesta tai syntymäajasta, osoite- ja muista yhteystiedoista, oikeustoimikelpoisuudesta sekä kuolinajasta tai kuolleeksi julistamisajasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

4.

Laki

maakaasumarkkinalain 21 ja 59 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maakaasumarkkinalain (587/2017) 21 ja 59 § seuraavasti:

21 §

Verkkoonpääsyn järjestäminen maakaasujärjestelmässä

Verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että:

- 1) loppukäyttäjä voi sopia kaikista verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän on liittynyt;
- 2) maakaasun toimittaja voi sopia verkkoonpääsyn edellyttämistä verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän toimittaa maakaasua tai joka siirtää tai jakelle hänen maakaasuaan.

Verkonhaltijan on osaltaan järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä saa asianomaiset siirto- ja jakelusopimukset tekemällä ja niihin liittyvät maksut suorittamalla oikeuden käyttää koko maakaasujärjestelmää.

59 §

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija ja varastointilaitteiston haltija ovat velvollisia pitämään salassa tässä laissa, maakaasuverkkoasetuksessa tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa asiakkaansa tai muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden, jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa tai mainituissa asetuksissa säädettyyn oikeuteen tai se, jonka hyväksi vaihtolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen.

Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija ja varastointilaitteiston haltija ovat velvollisia pitämään salassa tässä laissa tai maakaasuverkkoasetuksessa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa tiedon, joka koskee:

- 1) maanpuolustusta palvelevia rakenteita, laitteita tai järjestelmiä, maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita tai puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, ettei tiedon ilmaiseminen vahingoita eikä vaaranna maanpuolustuksen etua;
- 2) poikkeusoloihin varautumista tai väestönsuojelua, jos tiedon ilmaiseminen vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista.

Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle. Salassapitovelvollisuus koskee myös verkkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan toimielimen jäsentä ja varajäsentä ja niiden palveluksessa tai niiden toimeksiannosta työskentelevää henkilöä, joka tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä

HE 144/2018 vp

suorittaessaan on saanut tietää edellä tarkoitetun toimijan tai tämän asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden.

Verkonhaltijalla, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla ja varastointilaitteiston haltijalla on kuitenkin velvollisuus antaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus niitä saada.

Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija tai varastointilaitteiston haltija ja tässä pykälässä tarkoitettu henkilö eivät saa käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi hyödykseen eivätkä toisen hyödyksi tai vahingoksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

5.

Laki

energiatehokkuuslain 25 §:n 5 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan energiateräokkuuslain (1429/2014) 25 §:n 5 momentti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20 päivänä syyskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 8 §:n 2 momentti, 22 §:n 1 ja 4 momentti, 47 §, 49 §, 74 §, 76 § ja siirretään se lakiin lisättävään 11 a lukuun sekä 87 §:n 2 momentti, ja
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1430/2014, uusi 27 a kohta sekä lakiin uusi 49 a, 49 b ja 75 a §, 11 a luku ja 86 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Esitys

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

27 a) sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköllä 8 §:ssä tarkoitetun järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tytäryhtiötä, joka hoitaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvia tehtäviä;

8 §

8 §

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupa

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupa

Hakijan, joka hakee järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupaa, on 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi täytettävä seuraavat vaatimukset:

1) hakija on järjestänyt tasesähköyksikön toiminnot erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtä-

Hakijan, joka hakee järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähköverkkolupaa, on 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten lisäksi täytettävä seuraavat vaatimukset:

1) hakija on järjestänyt tasesähköyksikön toiminnot erillisen toimintayksikkönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtä-

Voimassa oleva laki

väksi; ja

2) hakija on järjestänyt valtakunnallisen taseselvityksen hoitamiseen liittyvät toiminnot tasesähkösikön tehtäväksi tai toisista ETA-valtioista olevien kantaverkonhaltijoiden kanssa yhteisesti omistamansa osakkuusyhtiön tehtäväksi.

Ehdotus

väksi;

2) hakija on järjestänyt valtakunnallisen taseselvityksen hoitamiseen liittyvät toiminnot tasesähkösikön tehtäväksi tai toisista ETA-valtioista olevien kantaverkonhaltijoiden kanssa yhteisesti omistamansa osakkuusyhtiön tehtäväksi;

3) hakija on järjestänyt sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen hoitamiseen liittyvät toiminnot kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

22 §

Verkonhaltijan tehtävät sähköntoimitusten mittauksessa

Verkonhaltijan on järjestettävä sähköverkkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähköntoimitusten mittaus sekä mittautustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. Laskutuksessa tarvittavat mittautustiedot on ilmoitettava *sähkön toimittajalle* sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti.

Tarkempia säännöksiä sähköntoimitusten mittauksesta sähköverkoissa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) sähkönkäyttöpaikan ja voimalaitoksen varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia;
- 3) mittauslaitteiston lukemista;
- 4) mittautustiedon hyödyntämistä;
- 5) mittauspalveluissa käytettävää aikajäotusta.

22 §

Verkonhaltijan tehtävät sähköntoimitusten mittauksessa

Verkonhaltijan on järjestettävä sähköverkkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähköntoimitusten mittaus sekä mittautustietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. *Taseselvityksessä ja* laskutuksessa tarvittavat mittautustiedot on ilmoitettava sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti.

Tarkempia säännöksiä sähköntoimitusten mittauksesta sähköverkoissa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) sähkönkäyttöpaikan ja voimalaitoksen varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia;
- 3) mittauslaitteiston lukemista;
- 4) mittautustiedon *toimittamista sähkömarkkinoiden osapuolien hyödynnettäväksi*;
- 5) mittauspalveluissa käytettävää aikajäotusta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Kantaverkkoa ja kantaverkonhaltijaa koskevat säännökset**Kantaverkkoa ja kantaverkonhaltijaa koskevat säännökset**

47 §

47 §

*Valtakunnallinen taseselvitys**Valtakunnallinen taseselvitys*

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueensa sähkötaseen sekä vastuualueensa tasevastaavien sähkötaseiden selvittämisestä (*valtakunnallinen taseselvitys*). Valtakunnallisessa taseselvityksessä selvitetään kunkin taseselvitysjakson osalta tasesähköyksikön ja tasevastaavien väliset tasepoikkeamat sekä tasesähköyksikön ja muiden kantaverkonhaltijoiden vastuualueilla toimivien tasesähköyksiköiden väliset tasepoikkeamat. *Jos valtakunnallisessa taseselvityksessä noudatettavan taseselvitysjakson pituutta ei ole säädetty sähkökauppaasetuksessa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä, säädetään taseselvitysjakson pituus valtioneuvoston asetuksella.*

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueensa sähkötaseen sekä vastuualueensa tasevastaavien sähkötaseiden selvittämisestä (*valtakunnallinen taseselvitys*). Valtakunnallisessa taseselvityksessä selvitetään kunkin taseselvitysjakson osalta tasesähköyksikön ja tasevastaavien väliset tasepoikkeamat sekä tasesähköyksikön ja muiden kantaverkonhaltijoiden vastuualueilla toimivien tasesähköyksiköiden väliset tasepoikkeamat.

49 §

49 §

*Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämien tiedonvaihdon kehittäminen**Sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämien tiedonvaihdon kehittäminen*

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämien tiedonvaihdon kehittäminen. Kehittämistoiminnalla on edistettävä tehokkaasti sekä sähkömarkkinoiden osapuolien, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua tiedonvaihtoa. Tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluvat ainakin:

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämien tiedonvaihdon kehittäminen *vastuualueellaan yhteistyössä sähköalan yritysten kanssa*. Kehittämistoiminnalla on edistettävä tehokkaasti sekä sähkömarkkinoiden osapuolien, verkonhaltijoiden ja tasevastaavien kannalta tasapuolisesti ja syrjimättömästi toteutettua *sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämää tiedonvaihtoa sekä tiedonvaihdon tietoturvan asianmukaista tasoa*. *Lisäksi kehittämistoiminnalla on edistettävä kysyntäjoustopuolien lisäarvo- ja palvelujen kehittymistä sekä pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyn edellytyksiä.*

1) sanomaliikennestandardien kehittäminen sekä siihen liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;

2) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen kehittäminen sekä siihen liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;

3) sanomaliikennestandardien ja tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle;

Voimassa oleva laki

4) sanomaliikenteen testipalvelun ylläpito;

5) tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta;

6) sanomaliikennestandardien ja tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen noudattamisen seuranta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tehtävät rahoitetaan erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on oikeutettu keräämään kantaverkkopalvelun, tasepalvelun ja 1 momentissa tarkoitetun palvelun käyttäjiltä. Maksuilla voidaan kattaa järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle tehtävän hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto. Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä. Maksut ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava.

Ehdotus

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tiedonvaihdon kehittämiseen kuuluvat ainakin:

1) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien kehittäminen ja niihin liittyvään kansainväliseen kehitystyöhön osallistuminen;

2) sähköalan yritysten tiedonvaihtoon käyttämien tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja tiedonvaihdon oikeellisuuden edistäminen;

3) tiedonvaihtoon liittyvien menettelytapojen ja standardien muuttamista koskevien ehdotusten tekeminen ministeriölle;

4) tiedonvaihtoon liittyvä tiedottaminen, koulutus ja neuvonta.

49 a §

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut

*Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueellaan jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa (**sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut**). Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja ovat:*

1) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakastietojen ja sähkönkäyttöpaikkatietojen ylläpito;

2) vähittäismyyntin ja sähkönjakelun asiakassopimusprosessien edellyttämän tiedonvaihdon järjestäminen;

3) laskituksen ja taseselvityksen perustana olevien mittaustietojen tiedonvaihdon järjestäminen;

4) sähköntoimitusten ja sähkönjakelun katkaisu- ja kytkentäprosessien tiedonvaihdon järjestäminen;

5) jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitetöiden ylläpidon järjestäminen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitetöiden ylläpito.

tomahdollisuuden järjestäminen;

6) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan osapuolitietojen välittäminen;

7) vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakkaan pääsy sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hallussa oleviin omiin tietoihinsa;

8) sähkökaupan taseselvitys jakeluverkoissa ja taseselvitykseen liittyvän tiedonvaihdon järjestäminen;

9) 1–8 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on ylläpidettävä ja kehitettävä 1 momentissa tarkoitettuja toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään ja rajapintoja toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja edellytykset tehokkaasti toimiville sähkön vähittäismarkkinoille voidaan turvata.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on tarjottava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita vähittäismyyjille ja jakeluverkonhaltijoille tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmissä käsiteltävien henkilötietojen ja liikesalaisuuksien sekä maanpuolustuksen, poikkeusoloihin varautumisen ja väestönsuojelun sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen kannalta arkaluontoisten tietojen tietoturva on järjestetty asianmukaisesti.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on huolehdittava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiinsä tietojärjestelmiin kohdistuvien riskien hallinnasta. Riskienhallinnassa on otettava huomioon:

1) järjestelmien ja tilojen turvallisuus;

2) tietoturvahäiriöiden käsittely;

3) liiketoiminnan jatkuvuuden hallinta;

4) seuranta, tarkastukset ja testaukset;

5) mahdollisten kansainvälisten standardien noudattaminen.

Järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan on ilmoitettava viipymättä Energiavirastolle sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tuottamisessa käyttämiinsä tietojärjestelmiin kohdistuvista merkittävistä häiri-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

öistä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kohdistuvista tai niitä uhkaavista merkittävistä tietoturvaloukkauksista taikka muista tapahtumista, jotka estävät näiden palvelujen toimivuuden tai häiritsevät niitä olennaisesti. Ilmoituksen käsitteelyyn sovelletaan 29 a §:ssä säädettyä menettelyä. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

49 b §

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tiedonvaihtopalvelujen maksut

Edellä 49 ja 49 a §:ssä tarkoitetut tehtävät rahoitetaan erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on oikeutettu keräämään kantaverkkopalvelun, tasepalvelun ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjiltä. Maksuilla voidaan kattaa järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle tehtävien hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset ja kohtuullinen voitto. Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön palvelumaksut palvelumaksujen tulee perustua käyttäjien hyödyntämiin palveluihin. Maksut eivät saa perustua yksikön 49 a §:n perusteella keräämien tietojen sisältöön tai niiden markkina-arvoon. Maksut ja niiden määräytymisperusteet on julkaistava.

74 §

Taseselvitys

Verkonhaltija ja tasevastaava ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä. Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Tarkemmat säännökset taseselvityksen sisällöstä ja taseselvityksessä käytettävistä mene-

74 §

Taseselvitys

Verkonhaltija ja tasevastaava ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä. Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin. Jos taseselvitysjakso on tuntia lyhyempi, jakeluverkkoon liitetyn käyttöpaikan tai voimalaitoksen tuntimitauslaitteiston mittaama tuntienenergia on ja-

Voimassa oleva laki

telmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Jos taseselvityksessä noudatettavan taseselvitysjakson pituutta ei ole säädetty sähkökauppa-asetuksessa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä, säädetään taseselvitysjakson pituus valtioneuvoston asetuksella.

Sen lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään verkkopalveluista, on taseselvityspalveluja tarjottava tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityspalvelujen tarjonnassa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja.

Ehdotus

ettava taseselvityksessä kuormituskäyrän tai muun säädetyn laskentasäännön mukaisesti kysymyksessä olevaan tuntiin sisältyville taseselvitysjaksoille. Tarkemmat säännökset taseselvityksessä käytettävistä menetelmistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Sen lisäksi, mitä 4 luvussa säädetään verkkopalveluista, on taseselvityspalveluja tarjottava tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityspalvelujen tarjonnassa ei saa olla perusteettomia eikä sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja.

75 a §

Velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa jakeluverkossa, on käytettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon virheettömydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon korjaamisesta viipymättä.

11 a luku

Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta

75 b §

Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinta

Sähköalan yrityksen on ylläpidettävä ja kehitettävä sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyviä toimintojaan ja palveluitaan sekä niiden hoitamiseen tarvittavia järjestelmiään sekä yhteyksiä näihin toimintoi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hin liittyvien toisten sähköalan yritysten järjestelmiin siten, että palvelut ja järjestelmät toimivat tehokkaasti ja niiden käytettävyys on helppoa, niiden tietoturvan taso on asianmukainen ja edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen järjestämisestä säädetään 5 luvussa.

75 c §

Sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon säilyttäminen

Sähköalan yrityksen on säilytettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen ja taseselvitykseen liittyvät tiedot kuuden vuoden ajan tapahtumasta, jota tieto koskee tai, jos kysymyksessä on sopimusta koskeva tieto, kuuden vuoden ajan sopimuksen päättymisestä.

75 d §

Henkilötunnuksen käyttäminen henkilön yksilöimiseksi

Henkilön yksiselitteiseksi yksilöimiseksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluissa voidaan käyttää henkilötunnusta tai muuta tunnistetta, joka täyttää henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi. Sen lisäksi mitä muutoin säädetään henkilötunnuksen käsittelystä, sähköalan yritys saa käsitellä henkilötunnusta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi sekä silloin, kun henkilötunnuksen käsittely on tarpeen vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan asiakassuhteen hoitamista varten.

Henkilötunnusta tai muuta 1 momentissa tarkoitettua tunnistetta ei saa merkitä tarpeettomasti rekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

75 e §

Loppukäyttäjän ja sähköntuottajan oikeus itseään koskevan tiedon hyödyntämiseen

*Verkonhaltijan on luovutettava loppukäyttäjälle ja sähköntuottajalle tai näiden nimeämälle taholle jäljennös loppukäyttäjän tai sähköntuottajan omaa sähkönkäyttöä ja kulu-
tustiedoista, jotka verkkonhaltija on kerännyt sähkönkäyttöpaikan mittauslaitteistosta. Tiedot on luovutettava koneluettavassa ja helposti muokattavassa vakiotietomuodossa sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti. Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tietojen muodosta ja tietojen luovuttamisessa noudatettavasta menettelystä.*

Sähköalan yrityksen on luovutettava asiakkaanaan olevalle loppukäyttäjälle tai tämän nimeämälle taholle tiedot loppukäyttäjän sähkönsopimuksesta sekä muut tätä koskevat tiedot, jotka ovat tarpeen sähköntoimittajan vaihtamista varten.

Vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voivat osoittaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovuttajaksi. Tiedot on luovutettava loppukäyttäjälle ilman erillistä korvausta.

75 f §

Loppukäyttäjään yhdistettävissä olevan tiedon luovuttaminen

Sähköalan yrityksellä on oltava loppukäyttäjän nimenomainen suostumus luovuttaa toiselle loppukäyttäjään yhdistettävissä oleva mittaus- tai kulutustieto, joka koskee loppukäyttäjän sähkönkäyttöä tai -tuotantoa sekä muu tieto, jota loppukäyttäjä tarvitsee sähköntoimittajan vaihtamiseen, jos se on saanut mainitun tiedon haltuunsa suorittaessaan tai täyttäessään sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin, sähkökaupan markkinaprosesseihin, tasevastuun täyttämiseen tai taseselvitykseen liittyviä tehtäviä tai velvoitteitaan. Tiedon saa kuitenkin luovuttaa ilman loppukäyttäjän suostumusta, jos luovutus:

1) on tarpeen tiedon luovuttajan tässä tai

muussa laissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi;

2) on tarpeen tiedon vastaanottajan tässä tai muussa laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden täyttämiseksi;

3) on tarpeen sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän välisen sopimuksen täyttämiseksi, sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen sopimukseen perustuvan asiakassuhteen hoitamisessa tai sähköalan yrityksen ja loppukäyttäjän väliseen asiakassuhteeseen liittyvän tässä tai muussa laissa säädetyn velvoitteen täyttämiseksi;

4) on tarpeen rakennuksen tai sen osan tai siinä olevan omaisuuden suojelemiseksi sähkönsiirron, -jakelun tai -toimituksen keskeytyksestä aiheutuvilta vahingoilta tai tällaisen vahingon selvittämiseksi ja luovutettavan tiedon vastaanottajana on rakennuksen tai sen osan omistaja tai haltija taikka rakennusta koskevan liittymissopimuksen osapuoli;

5) tapahtuu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä Tilastokeskukselle ja on tarpeen Tilastokeskuksen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi;

6) tapahtuu sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä ja on tarpeen yleistä energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää tieteellistä tutkimusta tai yleistä energiamarkkinoihin tai energian käyttöön liittyvää päätöksentekoa palvelevaa viranomaisselvitystä varten.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ei saa luovuttaa 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa sellaisia tietoja, joiden perusteella loppukäyttäjä ja tämän sopimuspuoli voidaan tunnistaa suoraan. Yksikkö saa tällöin kuitenkin antaa käyttöoikeuden tietoihin, joiden perusteella loppukäyttäjä voidaan tunnistaa välillisesti. Luovutettuja tai käyttöoikeuden kautta saatuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen, ellei sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö anna siihen lupaa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

76 §

76 §

*Salassapitovelvollisuus**Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto*

Edellä II osassa ja tässä luvussa tai niiden nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatujen ja laadittujen asiakirjojen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapitovelvollisuuteen samoin kuin näitä tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja koskevaan vaihteluvelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 22 ja 23 §:ää sekä 24 §:n 1 momentin 20 kohtaa myös silloin, kun kysymys ei ole asiakirjasta, johon mainittua lakia sen 4 §:n mukaan sovelletaan.

Sähköalan yritys on velvollinen pitämään salassa tässä laissa, sähkökauppa-asetuksessa tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa asiakkaansa tai muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden, jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa tai mainituissa asetuksissa säädettyyn oikeuteen tai se, jonka hyväksi vaihteluvelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen.

Sähköalan yritys on velvollinen pitämään salassa tässä laissa tai sähkökauppa-asetuksessa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa tiedon, joka koskee:

1) maanpuolustusta palvelevia rakenteita, laitteita tai järjestelmiä, maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita tai puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, että tiedon ilmaiseminen ei vahingoita eikä vaaranna maanpuolustuksen etua;

2) poikkeusoloihin varautumista tai väestönsuojelua, jos tiedon ilmaiseminen vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista;

3) tieto- ja viestintäjärjestelmiin kuuluvia rakenteita, laitteita tai kohteita tai tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä, jollei ole ilmeistä, että tiedon ilmaiseminen ei vaaranna tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjen toteutumista.

Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle. Salassapitovelvollisuus koskee myös sähköalan yrityksen toimielimen jäsentä ja varajäsentä ja sen palveluksessa tai toimeksiannosta työskentelevää henkilöä, joka tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää salassa pi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

dettävän seikan.

Sähköalan yrityksellä on kuitenkin velvollisuus antaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus niitä saada.

Sähköalan yritys ja tässä pykälässä tarkoitettu henkilö eivät saa käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi hyödykseen eivätkä toisen hyödyksi tai vahingoksi.

86 a §

Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettävät tiedot

Loppukäyttäjältä on pyydettävä sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen tekemistä varten ainakin seuraavat tiedot:

- 1) loppukäyttäjän nimi ja yhteystiedot;*
- 2) loppukäyttäjän henkilötunnus tai muu tunniste, joka täyttää henkilötunnusta vastaavat ominaisuudet henkilön yksilöimiseksi tai, jos henkilöllä ei ole henkilötunnusta, hänen syntymäaikansa taikka, jos kyseessä on oikeushenkilö, sen yritys- tai yhteisötunnus, yhdistystunnus tai sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hyväksymä muu oikeushenkilön yksilöivä tunniste;*
- 3) sopimuksen kohteena olevan sähkönkäyttöpaikan osoite.*

87 §

Sopimuksen tekeminen

Sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

87 §

Sopimuksen tekeminen

Kutakin sähkönkäyttöpaikkaa koskevan sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen saa tehdä vain samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ajankohdasta, jolloin 49 a §:ssä tarkoitettut sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut on otettava käyttöön, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija saavat sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon saakka poiketa 87 §:n 2 momentissa säädetystä velvollisuudesta tehdä sähkönmyyntisopimus ja sähköverkkosopimus samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan, jolla on velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita, on toteutettava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet ennen palveluiden käyttöönottoa. Valmistelutoimet on tehtävä järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan yhteistyössä sähköalan yritysten kanssa laatiman sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on laadittava kolmen kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta itselleen suunnitelma, joka sisältää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaa on täydennettävä tarvittaessa. Suunnitelma ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava Energiavirastolle ja järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on toimitettava Energiavirastolle ja järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle näiden pyynnöstä tarpeelliset tiedot valmistelutoimiensa toteutumisesta. Energiavirastolla on oikeus päätöksellään vaatia vähittäismyyjää ja jakeluverkonhaltijaa tekemään muutoksia suunnitelmaan tai valmistelutoimiin, jos on syytä epäillä, että suunnitelma tai valmistelutoimet eivät täytä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton vaatimuksia tai, jos on syytä epäillä, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotto viivästyisi puutteellisten valmistelutoimien vuoksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2.

Laki**sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 10 §:n 1 momentti ja 16 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 1 momentti laissa 1432/2014 ja 16 §:n 1 momentin 1 kohta osaksi laissa 589/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menettelmät

Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menettelmät

Energiaviraston tulee päätöksellään (*vahvistuspäätös*) vahvistaa verkonhaltijan, järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksen haltijan noudatettaviksi seuraavat palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menettelmät ennen niiden käyttöönottamista:

1) menettelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi valvontajakson aikana;

2) ehdot, edellytykset ja tariffit, jotka koskevat oikeutta käyttää nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja;

3) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot;

4) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menettelmät liittamisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;

5) ylikuormituksen hallintaa ja siirtokapasiteetin jakamista kantaverkossa ja siirtoverkossa koskevat ehdot sekä menettelmät ylikuormituksesta perittävien maksujen määrittämiseksi ja menettelmät ylikuormituksen hallinnasta saatujen tulojen käyttämiseksi;

6) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen ehdot sekä menettelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi;

7) menettelmät järjestelmävastaavan kan-

Energiaviraston tulee päätöksellään (*vahvistuspäätös*) vahvistaa verkonhaltijan, järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksen haltijan noudatettaviksi seuraavat palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menettelmät ennen niiden käyttöönottamista:

1) menettelmät verkonhaltijan verkkotoiminnan tuoton ja siirtopalvelusta perittävien maksujen määrittämiseksi valvontajakson aikana;

2) ehdot, edellytykset ja tariffit, jotka koskevat oikeutta käyttää nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteistoja;

3) verkonhaltijan siirtopalvelun ehdot;

4) verkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menettelmät liittamisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;

5) ylikuormituksen hallintaa ja siirtokapasiteetin jakamista kantaverkossa ja siirtoverkossa koskevat ehdot sekä menettelmät ylikuormituksesta perittävien maksujen määrittämiseksi ja menettelmät ylikuormituksen hallinnasta saatujen tulojen käyttämiseksi;

6) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuun piiriin kuuluvien palvelujen ehdot sekä menettelmät palveluista perittävien maksujen määrittämiseksi;

Voimassa oleva laki

taverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä perimien maksujen määrittämiseksi.

Ehdotus

7) järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen ehdot sekä menetelmät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sähkökaupan ja taseselvityksen edellyttämän tiedonvaihdon kehittämistehtävästä ja sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluista perimien maksujen määrittämiseksi.

16 §

Seuraamusmaksu

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo tai jättää noudattamatta sähkömarkkinalain:

a) 18, 20—26, 43 tai 53—56 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;

b) 19, 40, 41 tai 50—52 §:n säännöksiä sähköverkon kehittämisestä tai verkon toiminnan laatuvaatimuksista;

c) 30 §:n säännöksiä kantaverkonhaltijan ja oikeudellisesti eriytetyn jakeluverkonhaltijan oikeudesta harjoittaa sähkön hankintaa ja toimitusta taikka 60 tai 61 §:n säännöksiä oikeudellisesti eriytetystä jakeluverkkotoiminnasta;

d) 33 tai 34 §:n säännöksiä liiketointa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 37 §:ssä säädettyä liiketoimen täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa;

e) 42 tai 45—47 §:ssä säädettyjä kantaverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;

f) 57 tai 69 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tai sähkön vähittäismyyjän laskutuksesta;

g) 65 §:ssä säädettyä voimalaitoksen huoltoseisokkia koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai Energiamarkkinaviraston päätöstä huoltoseisokin siirtämisestä;

h) 66 §:n säännöksiä sopimustietojen säi-

16 §

Seuraamusmaksu

Elinkeinonharjoittajalle voidaan määrätä seuraamusmaksu, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) rikkoo tai jättää noudattamatta sähkömarkkinalain:

a) 18, 20—24, 24 a, 24 b, 25, 26, 43, 53, 53 a tai 54—56 §:n säännöksiä verkkoon pääsyn ja verkkopalvelujen järjestämisestä tai verkkopalvelujen hinnoittelusta;

b) 19, 40, 41 tai 50—52 §:n säännöksiä sähköverkon kehittämisestä tai verkon toiminnan laatuvaatimuksista;

c) 30 §:n säännöksiä kantaverkonhaltijan ja oikeudellisesti eriytetyn jakeluverkonhaltijan oikeudesta harjoittaa sähkön hankintaa ja toimitusta taikka 60 tai 61 §:n säännöksiä oikeudellisesti eriytetystä jakeluverkkotoiminnasta;

d) 33 tai 34 §:n säännöksiä liiketointa tai toimenpidettä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta tai 37 §:ssä säädettyä liiketoimen täytäntöönpanoa tai toimenpiteen toteuttamista koskevaa kieltoa;

e) 42, 45—47 tai 49 a §:ssä säädettyjä kantaverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä tai niihin liittyviä velvoitteita;

f) 57 tai 69 §:n säännöksiä jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän laskutuksesta;

g) 65 §:ssä säädettyä voimalaitoksen huoltoseisokkia koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tai Energiaviraston päätöstä huoltoseisokin siirtämisestä;

h) 66 §:n säännöksiä sopimustietojen säilyttämisestä;

HE 144/2018 vp

Voimassa oleva laki

lyttämisestä;

i) 67 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;

j) 73 tai 75 §:n säännöksiä sähkömarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;

k) 74 §:n säännöksiä verkonhaltijan tai tasevastaavan taseselvitykseen kuuluvista velvollisuuksista;

l) 76 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; *taikka*

m) 77–80 tai 82 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

Ehdotus

i) 67 §:n säännöksiä toimitusvelvollisuudesta tai siihen liittyvistä velvoitteista;

j) 73 tai 75 §:n säännöksiä sähkömarkkinoiden osapuolen tai verkonhaltijan tasevastuusta tai ilmoitusvelvollisuudesta;

k) 74 §:n säännöksiä verkonhaltijan tai tasevastaavan taseselvitykseen kuuluvista velvollisuuksista;

l) 75 a §:n säännöksiä velvollisuudesta käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita;

m) 75 b §:n säännöksiä sähkökaupan markkinaprosesseihin liittyvän tiedon hallinnasta;

n) 76 §:n säännöksiä salassapitovelvollisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta edellyttäen, että elinkeinonharjoittaja on oikeushenkilö; *taikka*

o) 77–80 tai 82 §:n säännöksiä toimintojen eriyttämisestä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4.

Laki

maakaasumarkkinalain 21 ja 59 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maakaasumarkkinalain (587/2017) 21 ja 59 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

21 §

Liittymispistehinnoittelu

***Verkkoonpääsyn järjestäminen maakaasu-
järjestelmässä***

Verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä voi sopia kaikista verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän on liittynyt.

Verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että:

1) *loppukäyttäjä* voi sopia kaikista verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän on liittynyt;

2) *maakaasun toimittaja* voi sopia verkkoonpääsyn edellyttämistä verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka maakaasuverkkoon hän toimittaa maakaasua tai joka siirtää tai jakelee hänen maakaasuaan.

Verkonhaltijan on osaltaan järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä saa asianomaiset maksut suorittamalla oikeuden käyttää liittymispisteestään käsin koko maakaasun siirtojärjestelmää, *ulkomaanyhteyksiä lukuun ottamatta*.

Verkonhaltijan on osaltaan järjestettävä edellytykset sille, että verkon käyttäjä saa asianomaiset *siirto- ja jakelusopimukset tekemällä ja niihin liittyvät* maksut suorittamalla oikeuden käyttää koko maakaasujärjestelmää.

59 §

59 §

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Salassapitovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Joka verkkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan toimitusjärjestelmän jäsenenä tai varajäsenenä taikka niiden palveluksessa tai niiden toimeksiannosta tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää edellä mainitun toimijan tai tämän asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liike- tai ammattisalaisuuden tai tämän elinkeinotoimintaan liittyvän vastaavan muun seikan, on

Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija ja varastointilaitteiston haltija ovat velvollisia pitämään salassa tässä laissa, maakaasuverkkoasetuksessa tai energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa asiakkaansa tai muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden,

Voimassa oleva laki

velvollinen pitämään sen salassa, jolle tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa säädettyyn oikeuteen taikka jolle se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tietoa, jonka 1 momentissa tarkoitettu henkilö on saanut tietää suorittaessaan maakaasuverkkoasetuksessa tai energian tukku-markkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011 tarkoitettuja tehtäviä.

Verkonhaltijalla, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla ja varastointilaitteiston haltijalla on velvollisuus antaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi.

Ehdotus

jollei tiedon ilmaiseminen toiselle perustu tässä laissa tai mainituissa asetuksissa säädettyyn oikeuteen tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen.

Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija ja varastointilaitteiston haltija ovat velvollisia pitämään salassa tässä laissa tai maakaasuverkkoasetuksessa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa tiedon, joka koskee:

1) maanpuolustusta palvelevia rakenteita, laitteita tai järjestelmiä, maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita tai puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, ettei tiedon ilmaiseminen vahingoita eikä vaaranna maanpuolustuksen etua;

2) poikkeusoloihin varautumista tai väestönsuojelua, jos tiedon ilmaiseminen vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista.

Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle. Salassapitovelvollisuus koskee myös verkkonhaltijan, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijan tai varastointilaitteiston haltijan toimielimen jäsentä ja varajäsentä ja niiden palveluksessa tai niiden toimeksiannosta työskentelevää henkilöä, joka tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietää edellä tarkoitettun toimijan tai tämän asiakkaan taikka muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden.

Verkonhaltijalla, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltijalla ja varastointilaitteiston haltijalla on kuitenkin velvollisuus antaa 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus niitä saada.

Verkonhaltija, nesteytetyn maakaasun käsittelylaitteiston haltija tai varastointilaitteiston haltija ja tässä pykälässä tarkoitettu henkilö eivät saa käyttää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja omaksi hyödykseen eivätkä toisen hyödyksi tai vahingoksi.

HE 144/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .*